

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Špela Kenda

Sueška kriza leta 1956

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Špela Kenda

Mentor: doc. dr. Damijan Guštin

Sueška kriza leta 1956

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

SUEŠKA KRIZA LETA 1956

Arabsko - izraelski spor ima svojo rdečo nit v problemu razdelitve ozemlja Palestine med Jude in Arabce in v dejstvu, da je na omenjenem ozemlju zrasla judovska država, kljub nasprotovanju Arabcev, ki so tam stoletja živeli kot večinski narod. Ta in še mnogo drugih dejavnikov, zlasti nacionalizacija sueškega prekopa so 29. oktobra 1956 pripeljali do druge arabsko – izraelske vojne. V vojno je bilo posredno in neposredno vključenih šest držav, vsaka s svojim ciljem. Koalicija sestavljena iz Izraela, Francije in Velike Britanije, ki se je sestala na skrivnem sestanku v Sèvresu, kjer so se dogovorili o vseh podrobnostih napada na Egipt (protokol iz Sèvresa). Sovjetska zveza je po napadu zagrozila s podporo Egiptu, kar je prisililo ZDA k diplomatskemu posredovanju in umiku zahodnih sil. Pomembno vlogo pa je odigrala tudi OZN, saj je z odločnim posredovanjem pri vpletenih državah in soglasni obsodbi napada in s strani praktično vseh držav članic prispevala k hitremu umiku agresorskih enot in ponovni vzpostavitvi miru, ki so ga pomagale vzdrževati tudi mirovne sile. Enote pod nazivom UNEF so v Egipt prišle 15. novembra.

KLJUČNE BESEDE: arabsko - izraelski spor, 2. arabsko – izraelska vojna, Sueški prekop, protokol iz Sèvresa.

THE SUES CRISIS 1956

Arab - Israeli conflict has a common thread in the problem of division of the territory of Palestine between Jews and Arabs, and the fact that the said territory grew up Jewish state, despite the opposition of Arabs who have lived there a century as a major nation. This and many other factors, including nationalization of the Suez Canal on 29 October 1956 led to the second Arab - Israeli war. The war has directly and indirectly involved six countries, each with its own objects. The coalition consists of Israel, France and Great Britain, who met at a secret meeting in Sevres, where they agreed about all details of the attack on Egypt (the Protocol of Sèvres). The Soviet Union threatened after attack with support to Egypt, which was forcing the U.S. to diplomatic intervention and the withdrawal of western forces. An important role was played also the UN, as the resolute intervention in the countries involved and the unanimous condemnation of aggression and by virtually all member states to contribute to the rapid withdrawal of the aggressor troops and the restoration of peace. The peace helped to keep the peacekeeping force. The units, known as UNEF in Egypt came 15th November.

KEY WORDS: Arab-Israel conflict, 2. Arab - Israeli war, Suez Canal, the Protocol of Sèvres.

KAZALO

1 UVOD	5
2 HIPOTEZE	8
3 METODOLOGIJA	8
4 CILJ NALOGE	9
5 VZROKI IN POVODI ZA VOJNO	10
6 POLITIČNO STANJE PRED SPOPADOM	12
6.1 VELIKA BRITANIJA IN FRANCIJA	12
6.2 IZRAEL	13
6.3 EGIPT	15
7 VLOGA VELESIL	18
7.1 ZDA	18
7.2 SOVJETSKA ZVEZA	20
8 GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI SINAJSKEGA POLOTOKA	21
9. RAZMERJE SIL IN OBOROŽITEV	22
9.1 EGIPT	22
9.2 KOALICIJA	26
9.2.1 IZRAEL	26
9.2.2 FRANCIJA	28
9.2.3 VELIKA BRITANIJA	28
10 VOJAŠKA KAMPANJA	29
10.1 IZRAELSKA OPERACIJA KADESH	29
10.1.1 BITKA ZA MITLO	29
10.1.2 BITKA ZA ABU AGEILO	35
10.1.3 BITKA ZA RAFAH	40
10.1.2 BITKA ZA GAZO	44
10.2 OPERACIJA MUSKETEER - FRANCOSKA IN BRITANSKA INVAZIJA	50
11 POSREDOVANJE IN VMEŠAVANJE VELESIL MED IN PO KONFLIKTU	62
11.1 SOVJETSKA ZVEZA	62
11.2 ZDA	65
12 POSREDOVANJE OZN	67
13 PREMIRJE IN POSLEDICE VOJNE	73
15 ZAKLJUČEK IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ	77
16 LITERATURA	80

1 UVOD

Po Dreyfusovi aferi je velik del judovske inteligence v Evropi dokončno spoznal, da ne bodo nikoli postali integralni del zahodnega sveta. Posledica je bil nastanek sionističnega gibanja in na prvem Sionističnem kongresu, ki ga je vodil dunajski novinar Theodor Herzl (avtor knjige Judovska država – Das Judenstaadt) so leta 1897 v Baslu (Švica) kot glavni cilj postavili ustanovitev judovske države v Palestini, kjer so živeli Judje že od bibličnih časov. Kongres je sprejel definicijo sionizma kot ustanovitev doma za judovsko populacijo v Palestini, zaščiteno z mednarodnim pravom in določil organe, ki so bili zadolženi za promocijo te ideje. S tem je prišlo do usodnega preobrata v bodočih judovsko-arabskih odnosih, le da slednji zato sploh niso vedeli. V preteklosti so Judje, ki so živeli razseljeni predvsem po Evropi, obravnavali Palestino kot Izrael, duhovno in versko središče judovstva, kar je bila vodeča, povsem nepolitična misel ortodoksnih Judov. Politično - sionistično gibanje je ta odnos do Palestine v celoti spremenilo. Na Palestino so nehali gledati z mistično-verskega stališča, razvijati so pričeli politični sionizem, ki je temeljil na reševanju judovskega vprašanja na osnovi zgodovinskih pravic Judov do Palestine. V začetnem obdobju gibanja pod vodstvom Haima Weizmanna, je bila glavna ideja ustanovitev dvonacionalne države v Palestini, alternativa drugje (Južna Afrika) ni prišla več v poštev. Z vdorom radikalnih idej sovjetskega Juda Ze'eva Jabotinskega je nastal revizionistični (skrajno desni) sionizem. S tem je začetna ideja o strpnosti in diplomaciji povsem zamrla, okrepila pa se je ideja o enonacionalni judovski državi v Palestini, v kateri bodo Arabci manjšina ali pa jih sploh ne bo. Ideja je pod vodstvom Ben Guriona kmalu prerasla v pragmatični in kasneje v bojni sionizem, katerega končni cilj je bila država s čim manj Arabci. Judovska diplomacija je igrala v tem pomembno vlogo – prvi uspeh je bila Balfourjeva deklaracija - pismo, ki ga je lord Balfour, britanski minister za zunanje zadeve, poslal 2. novembra 1917 uglednemu angleškemu Judu lordu Walterju Rothschildu. V pismu navaja, da podpira nastanek judovske države iz obstoječe skupnosti Judov v Palestini, ki bo strpna do arabskih prebivalcev. Deklaracija je sprožila buren odziv v arabskem svetu in močno okrepila arabski nacionalizem in odpor, ki je postajal vse močnejši in je kmalu prerasel v vsearabski upor. Omeniti je potrebno, da je poleg judovskega sionističnega nacionalizma (prav tako v Evropi) nastal arabski nacionalizem, ki pa je bil precej omejen zaradi specifičnosti arabske družbe.

V prvi svetovni vojni se je britanski imperij boril za obstanek in v svoji stiski obljubljal palestinskim Arabcem samostojnost ter istočasno Judom ustrezno domovanje, pri čemer je imel pred očmi le svoje kolonialne cilje, saj so bile po končani vojni vse obljube pozabljene, posebej ko je bil Britaniji na konferenci v San Marinu (delno na osnovi Sykes – Pycotovega sporazuma iz leta 1916) dodeljen mandat nad veliko večino Bližnjega vzhoda, Francija pa je dobila Sirijo in Libanon. Velika Britanija je med svojim mandatom nad Palestino utrdila dodeljeno oblast in jo medsebojno obračunavanje med Arabci in Judi ni motilo, saj je bila Palestina strateški, ne pa kolonialni cilj.

Leta 1930 se je pričel vzpon nacistov v Nemčiji, na Poljskem pa je vladal odkrit antisemitizem, kar je pripeljalo do velikega emigrantskega vala Judov, še pred tem pa iz Sovjetske zveze. Aprila 1936 je bil ustanovljen desetčlanski Arabski visoki komisariat (AHC), nekakšna prehodna vlada in dokazano največji krivec, da so Palestinci danes brez države in izbruhnili je generalna stavka z napadi na judovske soseske in britanske vojake po vsej Palestini, ki so jih izvedle oborožene nelegalne skupine v večini sestavljene iz prostovoljcev iz sosednjih držav združene v Arabski legiji. Taki politiki so se prvi uprli arabski monarhi iz Jordanije, Iraka in Saudske Arabije, saj so dobro vedeli, da bo razbesnela Britance. Britanci so takoj izrazili hvaležnost s tem, da so dovolili vstop samo 1800 Judom, zahtevanih pa je bilo 11.200 dovolilnic.

V drugi svetovni vojni so Arabci simpatizirali s silami osi (zaradi nemškega antisemitizma in zaradi težav z Britanci po prvi svetovni vojni), medtem ko so se Judje borili na strani zaveznikov. Po končani vojni se jim je to obrestovalo z dokajšnjo mero ugleda, predvsem pa kadrovske in materialne prednosti, saj so ob koncu vojne razpolagali z oboroženimi odredi in polvojaškimi bojnimi formacijami, ki so štejele nekaj manj kot 30.000 mož in so predstavljale jedro bodoče izraelske armade. Dogodek, ki je najbolj boleče zaznamoval zgodovino Judov je bil načrtovan v nacistični Nemčiji, izvajali pa so ga na vseh (evropskih) zasedenih ozemljih s strani nacistom lojalnih vlad. Šlo je za sistematičen genocid, predvsem Judov, pa tudi Slovanov, Jehovih prič, duševno zaostalih itd. Najtežji davek so plačali Judje, ki so jih v koncentracijskih taboriščih v nečloveških razmerah pobili skoraj šest milijonov. Slika nečloveškega trpljenja se je posebej globoko vtisnila v spomin Davidu Ben Gurionu in postala ključno gonilo v judovskih prizadevanjih za lastno državo. Ne majhen vpliv je imel holokavst tudi na Američane, ki so osvobodili večino koncentracijskih taborišč. Med

voditelji držav, ki so bili po osvoboditvi taborišč prepričani, da Judje potrebujejo svojo državo je bil tudi ameriški predsednik Harry Truman in Američanom gre največja zasluga, da so onemogočili britansko diplomacijo, ki je bila judovski državi dokaj nenaklonjena. Po koncu 2. svetovne vojne so se pričeli v Palestino zgrinjati preživeli taboriščniki, kar je povzročilo dodaten gnev med Arabci, ki so s tem dobili še dodaten argument v svojem prepričanju, da jih bodo Britanci in Judje prevarali. Palestina se je ponovno pričela spreminjati v »sod smodnika«.

Vojna, ki je izbruhnila leta 1948 po razglasitvi mednarodno legitimne države Izrael (nastala je na temelju resolucije 181 Generalne skupščine ZN), je bila najpomembnejši spopad po koncu 2. svetovne vojne in nastanku nove svetovne ureditve. Dogajanje lahko delimo v dve fazi: prvo fazo sestavlja že omenjena resolucija Združenih narodov z dne 29. november 1947 in konec njene veljave 14. maja 1948, ko se je tudi končal britanski mandat nad Palestino. Resolucijo je podprlo 33 držav, 13 jih je bilo proti in 10 se jih je vzdržalo. Mesto Jeruzalem je dobilo status mesta pod nadzorom Združenih narodov.

Druga faza se je pričela v noči med 14. – 15. majem 1948, nekaj ur po razglasitvi države Izrael, ki so jo brez vojne napovedi napadle vojske Egipta, Sirije, Iraka, Jordanije, Libanona in saudski vojaški kontingent. Vojna se je končala 20. julija 1949 s podpisom premirja med državo Izrael in sosednjimi državami. Država Izrael je preživela za ceno izgube 6000 ljudi (1 % od skupno 650.000 prebivalcev) in precejšnje gmotne škode, hkrati pa tudi opazne razširitve mlade, že prej hudo siromašne države. Arabske države, ki jim je poizkus uničenja v celoti spodletel, so zasedle vse, kar niso uspeli zasesti Izraelci: Sirija Golan, Jordanija Jeruzalem in ves kasnejši Zahodni breg ter Egipčani Gazo.

Ozemlje znotraj meja Izraela je zapustilo na sto tisoče beguncev, ki so se naselili v begunskih taboriščih v sosednjih arabskih državah. Sama vojna ni povzročila palestinskega begunskega vprašanja (ta je nastal v velikem arabskem uporu v letih 1936 – 1939), je pa opazno pripomogla k razsežnosti razseljenih oseb, ki je danes ocenjen na več kot 750.000 beguncev.

Napetosti med Izraelci in arabskimi državami (predvsem Egipta) so prerasle v vedno pogostejše obmejen incidente, ki so konec oktobra 1956 pripeljali do druge arabsko-izraelske vojne.

2 HIPOTEZE

1. Izrael je vstopil v vojno zaradi utrditve položaja v mednarodni skupnosti, pridobitve zaveznikov med velesilami, predvsem pa zaradi materialnih (vojaških) koristi, kjer je bil v ozadju tudi jedrski reaktor.
2. Leta 1955 sklenjeni vojaški pakt med Egiptom in Sovjetsko zvezo bi lahko resno ogrozil Izrael.
3. Sinaj je bil za Izrael pomemben strateški ščit, ki bi mu dajal časovno prednost v primeru napada.

3 METODOLOGIJA

Pri zbiranju podatkov sem se osredotočila na študij ustrezne znanstveno-strokovne literature, ki je obsegala knjige, zbornike, časopisne članke, članke iz strokovnih in znanstvenih revij ter medmrežja. Dostopna literatura o Bližnjem vzhodu je obsežna, vendar virov, ki bi podrobno obravnavali sueško krizo leta 1956 z vojaškega vidika, skoraj ni, saj je o krizi veliko napisanega le na splošno. Na internetu sem našla veliko podatkov na to temo, prav tako slik in skic bojevanja. Skoraj vsa literatura je bila v angleškem jeziku, razen nekaj člankov v reviji Obramba. Nekaj podatkov sem pridobila tudi iz različnih televizijskih oddaj o Bližnjem vzhodu, predvsem na TV kanalu Discovery.

Uporabila sem deskriptivno, komparativno ter analitično metodo. Z uporabo deskriptivne metode sem opisala dogajanja pred vojno, potek vojne in posledice vojne. S komparativno metodo sem primerjala med seboj države v spopadu, predvsem z vojaškega vidika (uporabljena strategija, taktika, oborožitveni sistemi). Z analitično metodo sem na osnovi zgornjih metod z vojaškega in političnega vidika analizirala vojno in v sklepu podala sintezo spoznanj. Za lažjo predstavnost in preglednost vojne sem priložila tudi grafične pripomočke (skice bojišč).

4 CILJ NALOGE

Cilj diplomskega dela je historiografsko prikazati sueško krizo z vojaškega (strateškega, operativnega in taktičnega) in političnega vidika vseh strani v spopadu ter politiko OZN in velesil do tega konflikta.

5 VZROKI IN POVODI ZA VOJNO

Po sedmih letih nestabilnosti na Bližnjem vzhodu, po koncu prve vojne, so številni dejavniki oktobra 1956 pripeljali do nove vojne. Neposredna dejavnika sta bila dva, in sicer tekmovanje za prevlado na Bližnjem vzhodu in napetosti med arabskimi državami in Izraelom ter ameriški umik iz sofinanciranja Asuanskega jezua.

Tekmovanje se je odražalo v oboroževanju med arabskimi državami na eni strani in Izraelom na drugi strani. Vse do češko-egiptovske pogodbe o nakupu orožja leta 1955 je bilo trgovanje z orožjem med Zahodom in arabskimi državami povsem običajno, saj je Zahod skrbel, da je bila količina dobavljenega orožja med Izraelom in arabskimi državami v ravnovesju. Poleg tega je bilo oboroževanje v začetku 50-ih nadzorovano s strani treh zahodnih velesil, ki so bile glavne dobaviteljice orožja za to regijo. ZDA, Velika Britanija in Francija so tak dogovor sklenile maja 1950 v Tristranski deklaraciji (Tal 2001, 19-23).

Vse pa se je spremenilo, ko je Sovjetska zveza sklenila z Egiptom pogodbo o dobavi orožja in ga pričela oskrbovati z njim, saj se je s tem porušilo umetno ravnovesje med državami. Izrael se je počutil ogroženega s strani Egipta, saj se je njegov arzenal v primerjavi z izraelskim povečal skoraj za trikrat. Zato so Izraelci pričeli iskati državo, ki bi jim bila pripravljena prodati orožje, saj je bila Naserjeva¹ grožnja z uničenjem Izraela vse bolj realna. Po sklenitvi pogodbe o oborožitvi so zahodne sile začele razmišljati o odstranitvi Naserja, kajti z vmešavanjem Sovjetske zveze je pričel pešati vpliv zahoda v regiji. Izrael se je obrnil na zahodne vojaške sile, vendar mu je edino Francija pokazala pripravljenost pomagati, medtem ko sta Velika Britanija in ZDA, zaradi stabilnosti na Bližnjem vzhodu pomoč zavrnila (Mordechai 1994, 3-8).

¹ Gamel Abdel Naser (1918-1970) je sodeloval v palestinski vojni 1948-49. Bil je eden od organizatorjev tajnega društva »Svobodni častniki« in pobudnik državnega udara, ki je 1952 prisilil kralja Faruka k abdikaciji. Leta 1954 je postal predsednik vlade ter po Nagibovem padcu vršilec dolžnosti predsednika republike. Še isto leto je z Veliko Britanijo podpisal sporazum o evakuaciji britanskih čet z območja Sueškega prekopa. Leta 1956 je nacionaliziral Sueški prekop, kar je privedlo do angleško-francosko-izraelskega napada, ki se je končal s posredovanjem ZDA, SZ in OZN. Združil je Sirijo in Egipt v Združeno arabsko republiko in bil izvoljen za predsednika. Po izraelskem napadu v juniju 1967 je odstopil s položaja predsednika republike in nato svoj odstop na zahtevo naroda umaknil. 19. maja 1967 je postal tudi premier nove vlade. Bil je velik zagovornik arabskega združevanja in politike neuvrščenosti.

Odločitev ZDA o prenehanju financiranja gradnje jezusa na Nilu pri Asuanu 19. julija 1956 je bil tisti dejavnik, ki je nakazal začetek krize. Sledili sta ji še Velika Britanija in Svetovna banka. Za umik ponudbe so se odločili, ker se je Egipt za nakup orožja obrnil na vzhodni blok, potem ko so ga ZDA zavrnile. Obe državi sta se namreč bali, da bi egiptovsko povezovanje s Sovjetsko zvezo lahko škodovalo njihovim interesom na Bližnjem vzhodu. Reakcija zahoda je omejila Naserjeve najbolj vitalne načrte, kot so bili povečanje vojske, ekonomski razvoj države in politično povezovanje v regiji, kar je po Naserjevem mnenju ogrožalo egiptovsko suverenost in neodvisnost. Naser se je na to grožnjo odzval z nacionalizacijo Sueškega prekopa 26. julija, teden dni po objavi ZDA, da se umika iz sofinanciranja jezusa.

Nedvomno je imel na krizo vpliv propad britanskega kolonialnega imperija, nestabilnost v regiji od nastanka države Izrael dalje, ter tekmovanje med Egiptom in Irakom za prevlado v arabskem svetu.

Nestabilnost v regiji se je kazala v neprestanih terorističnih napadih gverilskih enot fedajinov na mejah z Izraelom in v notranjosti države, ki so terjali številne, predvsem civilne, žrtve. Izrael je obtoževal tako Egipt, kakor tudi Sirijo in Jordanijo, da finančno in vojaško stojijo za fedajini (Al Joundi 1972, 170), zato so izraelske vojaške enote februarja 1955 vdrle v Gazo in napadle oporišča fedajinov. Oktobra 1955 sta Egipt in Sirija združili vojaški poveljstvi, kar je bil po priključitvi Jordanije za Izrael nedvomen dokaz, da želijo vojaško uničiti judovsko državo (Herzog 1982, 113).

Egipt in Irak sta med seboj tekmovala za prevlado v regiji. Njuni odnosi pa so se še poslabšali, ko je februarja 1955 Irak vstopil v vojaški pakt s Turčijo. Pridružili so se jim Iran, Pakistan in Velika Britanija in skupaj so ustanovili Bagdadski pakt. Poskušali so pridobiti še preostale arabske države. Naser je v tem paktu videl izdajo arabskih nacionalnih interesov in priložnost, da poveča svoj politični vpliv v regiji. To je bil eden pomembnih razlogov, zaradi česar je prišlo do češko-egiptovske pogodbe o nakupu orožja. Vsi zgoraj naštetih dejavniki pa so sprožili krizo, ki je 29. oktobra prevedla do koalicijskega napada na Egipt (Smith 2007, 240).

6 POLITIČNO STANJE PRED SPOPADOM

6.1 VELIKA BRITANIJA IN FRANCIJA

Sueški prekop je bil vse od ustanovitve družbe Suez Canal Company leta 1869 v rokah Francozov in kasneje Britancev, ki so jim Egipčani prodali svoj delež, da bi zmanjšali zunanji dolg. Velika Britanija je bila pod vodstvom premiera Anthonya Edena zelo proarabsko usmerjena, saj je imela koristi, zlasti poceni nafto iz Perzijskega zaliva, ki so jo prevažali skozi Sueški prekop. Ta nafta je omogočila rast njihove industrije, zato je tudi sklenil z Naserjem dogovor, da bo umaknil svoje sile iz Egipta, da se ne bi zameril arabskim državam. Po drugi strani pa so bili pripravljene na oborožen spopad v primeru, da bi bili ogroženi njihovi interesi, predvsem naftni viri.

Medtem so se odnosi med Egiptom in Francijo vedno bolj krhali, saj je slednja Naserja obtoževala, da finančno in vojaško podpira osvobodilna in revolucionarna gibanja, predvsem (FLN) v Alžiriji². Francija je zato poskušala Veliko Britanijo prepričati, da bi skupaj strmoglavili Naserja, saj sama ni imela zadostnih vojaških zmogljivosti za tako oddaljeno posredovanje, a je Britanija predlog zavrnila.

Obe državi sta se dobro zavedali, kaj pomeni sovjetska prisotnost na območju, ki je bila več stoletij njuna interesna cona. Pogodba med Egiptom in Češkoslovaško o nakupu orožja pa je jasno kazala, na kakšen način poskuša Naser uresničevati svoje načrte.

Francija je iskala in našla zaveznika za boj proti Egiptu v Izraelu. Ob tem je izkoristila priložnost za prodajo neomejene količine orožja Izraelu, zlasti bojnih letal. To je zelo ustrezalo njeni obrambni industriji, ki je bila že tik pred propadom, po tem ko je indijska vlada preklicala naročilo 200 bojnih letal.

Sprva sta načrtovali strmoglavljenje Naserja samo Francija in Izrael. Po nacionalizaciji prekopa pa se jima je pridružila še Velika Britanija, saj je začutila da so ogroženi njeni vitalni gospodarski interesi. Njeni poskusi, prepričati mednarodne organizacije kot je OZN in mednarodno sodišče v Haagu o svojih pravicah do prekopa, niso uspeli. Po tem, ko so sodelovanje zavrnilo tudi ZDA, so se Britanci

² V Alžiriji je FLN 1. novembra 1954 pričela s terorističnimi napadi proti vojski in civilnemu prebivalstvu in gverilskimi upadi, ki so se po letu 1955 stopnjevali vse do 30. septembra 1956, ko se je pričela bitka za Alžirijo.

pričeli pogajati s Francijo o skupni operaciji. Takrat zelo majava francoska vlada je bila zasuta s problemi, ki jih ni znala rešiti, zato se je politično in vojaško ravnala po navodilih Velike Britanije, ki je predlagala, da morajo najti primeren razlog za napad. Ker v začetku oktobra še niso našli primerne razloga, so že skoraj opustili načrte za operacijo. Nato pa je Francija predlagala Britaniji, da bi prepričali Izrael, da izvede napad na Sinaj, kot pretvezo oziroma vzrok za angleško-francosko intervencijo. Vse to je pripeljalo do tristranske koalicije, ki se je 24. oktobra sestala v Sèvresu južno od Pariza, kjer so se dogovorili o podrobnostih napada na Egipt (Tal 2001, 47-60 in 95-114).

6.2 IZRAEL

Dan po tem, ko je bila 14. maja 1948 proglašena država Izrael, so jo napadle vse sosednje arabske države. Začela se je vojna za neodvisnost, ki se je zavlekla v leto 1949 in končala s podpismi mirovnega sporazuma med Izraelom in državami napadalkami. Izrael je po vojni prevzel tudi nadzor nad puščavo Negev in pridobil pomembne vodne vire. Vojna je za seboj pustila tudi begunsko problematiko, tako na izraelski kakor tudi na arabski strani. Novo ustanovljena država Izrael je poskrbela za judovske begunce, medtem ko problematika arabskih beguncev še ni rešena (Herzog 1982: 105). Ta vojna in posledično ubranjena novo nastala država Izrael je sprožila sovražnosti, katerim še danes ni videti konca, in je Bližnjemu vzhodu dala povsem novo podobo. Spremenila je njegovo politično usmerjenost in državni udari v arabskih državah so si sledili drug za drugim. Med seboj so se pričele povezovati različne socialno-revolucionarne ideje, ki so pozivale Arabce, da se združijo pod skupnim vodstvom, kar je v svoji knjigi pisal tudi Naser³.

Izrael je uvidel, da je z juga, vzhoda in severa obkrožen z arabskimi armadami pod skupnim vodstvom, ki so številčno močne, vendar organizacijsko šibke. Po šoku po porazu leta 1948 se je v arabskih državah še bolj utrdilo prepričanje, da je potrebno državo Izrael uničiti, zato pa je bila potrebna ogromna armada, skupno vodenje in po možnosti popolno presenečenje. Vse tisto, kar so arabskim državam pokazali Izraelci v vojni leta 1967.

³ The Philosophy of the Revolution.

Leta 1951 podpisan dogovor med Francijo, Veliko Britanijo in ZDA je zajamčil izraelske meje, s čimer so zamrle še zadnje arabske ideje o ozemeljskih spremembah na miroljuben način (Tal 2001, 9-12).

V drugi polovici leta 1954 so se napetosti med Izraelom in sosednjimi državami, še zlasti z Egiptom, pričele večati zaradi prihoda novih judovskih priseljencev. Izraelske ekspanzionistične težnje so rasle in povzročale vedno nove kršitve meja, nerešeno je ostalo vprašanje palestinskih beguncev iz Gaze itd. Egipt se je pospešeno pripravljal na vojno in skušal oslabiti Izrael z blokado Akabskega zaliva, Tiranske ožine in Rdečega morja. Poleg tega je Naser javno pozival vse arabske države k ekonomskemu bojkotu ter na izraelsko ozemlje pošiljal fedajine, ki so nadaljevali s terorističnimi napadi na civilno prebivalstvo. Vse to je močno ogrožalo varnost in obstoj Izraela, zato so izraelske enote februarja 1955 najprej napadle oporišča fedajinov v Gazi.

Izraelska odločenost, da napade Egipt, se je še povečala po sklenitvi češkoslovaško-egiptovske vojaške pogodbe, saj je počasi naraščala zastrašujoča egiptovska vojaška moč. Jasno pa je bilo, da je Egipt kupil tako količino orožja zato, da ga bo uporabil v naslednji vojni. Izrael se je zavedal, da bo kmalu prišlo do spopada in da mora napasti prvi, da si zagotovi zmago in čim manj žrtev, preden bo sovražnik postal še močnejši.

Francija je edina zagotovila Izraelu dobavo večjih količin težkega orožja, saj mu je večkrat dobavljala lahko orožje. Pogodbo so sklenili na tajni konferenci v Vermasu 24. junija 1956, kjer je Francija odobrila prodajo orožja Izraelu, ta pa se je v zameno zavezal, da bo s pomočjo judovskih skupnosti izvajal obveščevalno in diverzantsko dejavnost v Egiptu in Alžiriji z namenom onemogočanja Naserjeve pomoči alžirskim upornikom, in zagotovil, da bo vojaško sodeloval v skupni operaciji proti Egiptu.

Izrael je uvidel, da bo v sodelovanju s Francozi država pridobila na mednarodnem ugledu ter zagotovljenega dobavitelja orožja, zato je bil pripravljen sprejeti vse njihove zahteve. V ozadju sodelovanja pa so bili tudi drugi interesi, saj je bil sklenjen sporazum o gradnji jedrskega reaktorja v Dimoni na jugu Izraela. Francozom so zatrdili, da bo to reaktor za civilne namene oziroma za prodajo obogatene urana (Peres 1995, 130). S tem bi se povzpeli med industrijsko visoko razvite države. Čeprav v sporazumu ni bilo navedeno, da bodo reaktor uporabljali za vojaške namene, je Ben Gurion načrtoval, da bodo proizvajali obogaten uran in plutonij za

jedrsko orožje, ker je bil prepričan, da bi v skrajni sili obvarovalo Izraelce pred arabskimi agresorji in omogočilo obstoj države⁴ (Kurent 2008, 27).

Pri vseh dogovarjanjih pa je veliko pripomoglo tudi izraelsko odkritje nafte in fosfatov, iz katerih se lahko pridobiva uran, na Sinaju. To je bil tudi eden od razlogov, zaradi česar je Izrael hotel zavzeti Sinaj, še pomembnejša pa je bila strateška lega, saj je predstavljal oviro med Egiptom in Izraelom (Mordechai 1994, 27- 33).

Med pogajanja z zahodnimi silami v letu 1956 je v Izraelu vladalo polvojno razpoloženje. Izraelska vojska (IDF) je izvedla tudi številne vdore na ozemlja sosednjih držav. Ti napadi so bili strateške agresije, saj je z njimi hotel preveriti vojaške zmogljivosti Egipta in Sirije ter učinkovitost njune obrambne zveze. Izraelski cilj je bil, da oslabi arabsko enotnost in arabske dežele prisili v oboroženo agresijo, ki bi mu dala priložnost za zasedbo novega ozemlja (Tal 2001, 20).

6.3 EGIPT

Po okupaciji leta 1882 so Britanci prevzeli kontrolo nad Sueškim prekopom, ki je bil zanje strateškega pomena, saj je bil ena najpomembnejših točk na pomorski poti v Indijo. Britanija je februarja 1922 razglasila enostransko deklaracijo o egiptovski neodvisnosti ter prevzela nadzor in zagotavljanje varnosti v prekopu.

23. julija 1952 je skupina vojaških častnikov uspešno izvedla vojaški udar in odstranila kralja Faruka. Glavni cilj novega režima je bila odstranitev britanskih sil iz Egipta.

Ko so se aprila 1953 pričela pogajanja med Egiptom in Veliko Britanijo, so se egiptovsko-ameriški odnosi izboljšali, saj so tudi Američani zahtevali postopen umik britanskih enot iz Egipta. ZDA so bile pripravljene pomagati vzpostaviti civilno oblast.

19. oktobra 1954 je bil podpisan sporazum, ki je zahteval, da se morajo britanske enote umakniti iz Egipta⁵ v roku dvajsetih mesecev. V 4. členu sporazuma pa je bilo določeno, da v primeru napada na Arabsko ligo ali Turčijo s strani katerekoli države Egipt dovoljuje britanskim silam, da prevzamejo nadzor nad prekopom. Po tej pogodbi so zadnje britanske enote zapustile državo 13. junija 1956.

⁴ 4. Septembra 1957 je Francija dostavila Izraelu jedrski reaktor, ki je imel 2x večjo zmogljivost, kakor je bilo sklenjeno v sporazumu (Melman Yossi, A Royal Present, Haarelz; 11. 10. 1992). V sporazumu so se dogovorili za reaktor E-102, dobili pa so reaktor, ki je bil skoraj identičen francoskemu G-1, ki je postal operativen leta 1956 (Kurent 2008 27).

⁵ Večina britanskih vojaških enot je bila nameščenih ob Sueškem prekopu.

Ta cilj ter zahteva po popolni nacionalni svobodi in socialno-ekonomskem razvoju sta bila očitna dejavnika, ki sta vodila do sueške krize in nato do vojne. Glavni razlog so bile sporne okoliščine glede gradnje jezusa na reki Nil v bližini Asuana. Ta ogromni projekt je bil zasnovan za uresničitev načrtov o samozadostnosti v kmetijstvu in proizvodnji električne energije ter širjenju in razvoju industrije. Egiptu so finančno pomoč ponudile ZDA, Velika Britanija in Svetovna banka.

Sovjetsko-egiptovski odnosi so postajali vse tesnejši od leta 1948 dalje, in sicer zaradi sovjetskih interesov v tej regiji, odločnosti Zahoda, da Egiptu ne bo prodajal orožja, britanske zavrnitve umika svojih sil in posledično zavrnitev odkupa egiptovskega bombaža. Zaradi tega je moral Egipt poiskati drug trg, ki ga bo oskrboval z orožjem in kamor bo lahko prodajal svoje kmetijske pridelke. Sovjetsko-egiptovski sporazum o trgovanju je bil sklenjen 18. avgusta 1953 po tajnih pogajanjih in je temeljil na menjavi egiptovskega bombaža in riža za sovjetsko pšenico, premog in industrijsko opremo (Tal 2001, 146-151).

Februarja 1955 pa so se pričeli pogovori o nakupu orožja, sklenjeni septembra s tako imenovano češkoslovaško-egiptovsko pogodbo o nakupu orožja, ta pa je takoj sprožila regionalne in mednarodne zaplete.

Mnogi so mnenja, da je pogodba povezana z ustanovitvijo Bagdadskega pakta in Izraelskim napadom na Gazo v februarju, aprilsko konferenco v Bandungu in zavrnitvijo zahoda, da bi prodal Egiptu orožje (Vatikiotis 1978, 232).

Češkoslovaško-egiptovska pogodba o nakupu orožja je bila uradno objavljena 27. septembra 1955 in je bila kombinacija dveh ločenih pogodb. Prva, manjša, je bila sklenjena v začetku leta 1955 med Egiptom in Češkoslovaško. Druga, večja in bolj znana pa je bila sklenjena med Egiptom in SZ konec julija 1955 in podpisana septembra tudi s Češkoslovaško, da je vloga SZ ostala prekrita. V bistvu je bila druga pogodba nadaljevanje prve, ki je bila rezultat pogajanj, ki so se začela konec leta 1953.

Po Naserjevi objavi pogodbe je zahod reagiral in umaknil pomoč Egiptu pri gradnji jezusa, saj naj bi bilo nemoralno, da Egipt prejema pomoč od zahodnih držav za Asuan in hkrati kupuje orožje od SZ. Naser je zato naredil naslednji korak in nacionaliziral Sueški prekop, pri tem so ga podpirale SZ, Kitajska, Saudska Arabija, Indija ter številne države, ki so kasneje pripadale gibanju neuvršenih in tudi ZDA.

V diplomatski kampanji je Egipt pripravil precej pravnih, političnih in moralnih argumentov, ki so dokazovali, da je bila nacionalizacija legalno in legitimno dejanje.⁶ Po objavi je egiptovsko vodstvo pričelo razpravljati o možnih scenarijih, ki bi lahko sledili tej potezi. Ugotovili so, da še niso pripravljeni na vojno, saj še niso dobili vsega orožja. Glavni cilj jim je bil ohranitev nadzora nad prekopom, da si zagotovijo vodenje družbe in prosto plovbo skozi prekop. Po egiptovskih ocenah je bila verjetnost, da bi prišlo do agresije v prvem tednu po objavi 80%, konec oktobra pa je bila verjetnost le še 20%. Kot možno agresorko so videli Veliko Britanijo in mogoče še Francijo, izključili pa so sodelovanje obeh držav z Izraelom v napadu, tako da je bil izraelski napad za Egipt popolno presenečenje (Tal 2001, 195-200).

Naser je v govoru 2. novembra dejal, da z izbruhom vojne poskušajo onemogočiti Egiptu, da bi postal neodvisen in suveren in da je britansko in francosko sodelovanje kriminalno dejanje, ker hočeta ponovno prevzeti nadzor in upravljanje nad prekopom, s tem pa spravljata v negotovost egiptovsko svobodo. Poudaril je, da bi se lahko predali, vendar tega ne bodo storili in se bodo borili do konca in branili egiptovsko čast, dostojanstvo in svobodo (Tal 2001, 201).

Egiptovski viri navajajo, da za izbruh tristranske agresije ni bila kriva nacionalizacija družbe za upravljanje prekopa, kakor tudi ne zahteva o prosti plovi skozi prekop. Po intenzivnih raziskavah je egiptovsko ministrstvo za obrambo stalo za stališčem, da je bil glavni razlog za agresijo kaznovanje Egipta zaradi njegove revolucionarne politike, zlasti po tem, ko je pričel s protiimperialistično politiko. Posebej moteča je bila pomoč revolucionarnim in osvobodilnim gibanjem ter neprikrita želja po političnem nadzoru nad tem delom regije (Tal 2007, 203).

6 1. Družba je Egiptovska in podrejena njihovemu pravu. Posledično je sledila nacionalizacija njihove družbe, ki temelji na pravici države do samostojnosti in suverenosti.

2. Kakršnokoli prizadevanje, da bi družba dobila mednarodni status, je pretveza za vmešavanje v egiptovske notranje zadeve.

3. Nacionalizacija družbe ni ovira za prosto plovbo skozi prekop (Tal 2007 195-199).

7 VLOGA VELESIL

7.1 ZDA

Za ZDA je imel Bližnji vzhod pomemben globalni, strateški in ekonomski pomen. Zato je bil njen interes, da na Bližnjem vzhodu SZ ne bi bila prisotna. S tem bi bili ogroženi naftni viri, ki so bili vitalnega pomena za zahodno gospodarstvo. Regija je bila zanjo tudi globalnega pomena, saj bi bile v Turčiji, Jordaniji in ob Perzijskem zalivu strateške vojaške baze, od koder bi v primeru konflikta s SZ, lahko posredovali na katerem koli območju v Aziji in Afriki (Mordechai 1994, 87).

V prizadevanjih Združenih držav, da bi blokirala sovjetski vpliv na Bližnjem vzhodu, je ameriška administracija kmalu spoznala, da arabsko-izraelski konflikt daje SZ možnost, da izkoristi arabsko sovraštvo do Izraela s prodajo orožja, saj bi s tem pridobila odločilen politični vpliv v regiji. Kljub temu se ZDA niso hotele vmešavati v regionalni spor, saj bi bil v nasprotnem primeru oboroženi konflikt med zahodom in vzhodom zelo verjeten (Tal 2001, 28).

Zaradi zgoraj naštetih vzrokov, so poizkušale ZDA z državami v tej regiji skleniti vojaško zvezo. Tako bi SZ onemogočili nadaljnji politični prodor. Pri sklenitvi zveze se je zapletlo, saj so ZDA naletele na konflikt med Izraelom in arabskimi državami (Tal 2001: 34-36). ZDA so zato pričele s politiko, ki bi jih približala tudi arabskim državam. To pa je pomenilo, da so morale prekiniti dolgoletno Trumanovo politiko, imenovano »posebni odnosi« z Izraelom, in preiti na politiko »prijateljska nepristranskost« v primeru arabsko-izraelskega konflikta. Posledično so morali pričeti strožje ocenjevati tudi Izrael, predvsem zaradi njegovih ozemeljskih zahtev, za katerimi je stalo sionistično gibanje (Mordechai 1994, 83-84).

Ker jim do leta 1954 nikakor ni uspelo skleniti vojaške zveze, so skupaj z Veliko Britanijo sprejeli načrt z imenom Alfa, ki je bil objavljen 26. avgusta 1955. Ta dokument je, poleg sklenitve Bagdadskega pakta, predvideval tudi odvzem dela izraelskega ozemlja, ki bi s koridorjem povezal Egipt in Jordanijo⁷ in s tem ponovno povezal Palestince. Načrt ni bil nikoli izveden, saj je bilo v njem preveč zahodnih interesov, na katere pa Izrael in Egipt nista pristala. Po propadu načrta Alfa, so

⁷ Načrt je predvideval odvzem oziroma odstop dela Izraelskega ozemlja, ki ga je zasedel v vojni za neodvisnost leta 1948.

Američani predložili nov načrt imenovan Gama, ki je temeljil na spoznanju, da se morata sprti strani dogovarjati sami, brez posrednikov (Mordechai 1994, 90-97). Tudi ta načrt je propadel. Čeprav Egipt ni hotel neposredno sodelovati v pogajanjih z Izraelom, so za propad načrta obtožili Izrael, ki ni popustil pri svojih ozemeljskih zahtevah. Egipt se je bil pripravljen pogajati samo preko posrednika, kar pa je Izrael strogo zavračal. (Mordechai 1994, 110).

Spomladi 1956, ko je bil spopad že zelo verjeten, so ZDA poskušale izoblikovati novo bližnjevzhodno politiko, ki naj bi temeljila na tem, da ne bi prišlo do izbruha vojne in da bi izkoreninili komunistične korenine iz regije, saj bi v nasprotnem primeru lahko prišlo do prekinitve oskrbe z nafto iz Perzijskega zaliva (Smith 2007, 239-244).

Z dezinformacijami, ki jih je izvajal Izrael skupaj s Francijo in pred začetkom vojne tudi z Veliko Britanijo, je poskušal zakriti svoje dejanske namene. Skliceval se je na grožnje iz Jordanije, ker naj bi bile tam nameščene iraške enote, in tako je poskušal zavesti ZDA, da ne bi ukrepale s sankcijami.

Izraelski napad na Egipt osem dni pred predsedniškimi volitvami v ZDA je zato presenetil ameriško administracijo, saj so pričakovali, da bo napadel Jordanijo. Eisenhower je bil trdno prepričan, da je bil napad datumsko določen, saj so Izraelci računali, da Američani ne bodo ukrepali proti njim, saj bi v nasprotnem primeru izgubil volilno podporo judovskega lobija in Judov živečih v ZDA. Vendar pa je bil predsednik deležen zadostne podpore, da bi zmagal tudi v primeru, če ga Judje ne bi podprli (Tal 2001, 43).

Zato so ZDA po napadu takoj ukrepale in zahtevale takojšnje zasedanje Varnostnega sveta in Generalne skupščine Organizacije združenih narodov (OZN). Tam so zahtevale takojšnjo prekinitve spopadov in umik izraelskih enot z vsega zasedenega egiptovskega ozemlja. Zahtevale so tudi, da morajo ZN uvesti ekonomske in vojaške sankcije v primeru izraelske zavrnitve umika svojih enot (The presidential papers of Dwight David Eisenhower, 2009).

7.2 SOVJETSKA ZVEZA

Sovjetska zveza je hotela okrepiti svojo pozicijo na Bližnjem vzhodu in v državah tretjega sveta. Prvič se ji je po koncu prve arabsko-izraelske vojne leta 1948 ponudila priložnost, da zahodu prepreči politični in gospodarski monopol na Bližnjem vzhodu. SZ je s tem hotela opomniti zahod, da je velesila, ki meji na Bližnji vzhod in ki jo skrbi plovba skozi prekop in razvoj politične situacije na širšem območju. Poskušala je oslabiti vpliv zahoda v regiji ter z regionalnimi državami vzpostaviti tesnejše stike. Takšna priložnost se ji je ponudila na Londonski konferenci⁸ v začetku avgusta 1956, kjer so se zbrale države, ki so kot plovno pot uporabljale Sueški prekop. Na konferenci je bilo od 24 držav udeleženi 22 (manjkala sta Egipt, ki je konferenco bojkotiral in Izrael, ki ni bil povabljen). Na tej konferenci je SZ zagovarjala egiptovsko pravico do nacionalizacije prekopa. Sprejet je bil sklep, da bo prekop pod mednarodnim nadzorom, kar pa je SZ skupaj z Indijo in Indonezijo zavrnila. Ta predlog je zavrnil tudi Egipt, tako da Veliki Britaniji, Franciji in Izraelu ni preostalo drugega, kakor da se pričnejo pripravljati na vojaško operacijo ali pa pristanejo na egiptovski diktat (Tal 2001, 70-72).

SZ je imela podobne interese kakor Izrael, da bi dobili tako Sovjeti kakor tudi Izraelci garancijo za prosto plovbo skozi prekop, toda Moskva ni hotela podpreti izraelske zahteve, saj bi si s to potezo oslabila odnose z Egiptom in drugimi arabskimi državami. Zato pa je podpirala egiptovske predloge in interese, ki jih je na vsak način poskusila uveljaviti. To je razvidno iz različnih uradnih sporočil in deklaracij, v katerih so navajali podporo Egiptu in zahteve, da se mora upoštevati njegovo suverenost, neodvisnost in pravico do samoodločbe. Te zahteve je poskušala uveljaviti tudi na zasedanju Varnostnega sveta OZN, kar pa ji ni uspelo (Lefebvre 1996, 60).

SZ je izključevala možnost, da bi Velika Britanija in Francija napadli Egipt po tem, ko je Naser nacionaliziral prekop. To je razvidno iz poročila informacijskega komiteja Ministrstva za notranje zadeve 10. avgusta 1956, ki navaja:

1. Naserja podpira arabski svet,

⁸ Na Londonski konferenci so se zbrale države podpisnice Konstantinopelske konvencije iz leta 1888. Te države so bile: Avstrija, Francija, Nemčija, Španija, Velika Britanija, Italija, Nizozemska, Sovjetska Zveza in Turčija. Povabljena pa so bile še ZDA, Avstralija, Cejlon (današnja Šri Lanka), Danska, Etiopija, Indija, Indonezija, Iran, Japonska, Norveška, Nova Zelandija, Pakistan, Portugalska in Švedska.

2. tvegali bi blokado prekopa in s tem preprečili transport nafte skozenj, kar bi paraliziralo britansko in francosko ekonomijo,
3. ZDA, ZR Nemčija in druge NATO članice bi nasprotovale nacionalizaciji,
4. visoki britanski politični krogi se bojijo, da bi njihovo sodelovanje s Francijo proti Egiptu lahko oslabilo Britansko pozicijo v Aziji (Tal 200, 75).

SZ je dobila od obveščevalnih služb oceno, da tudi Izrael nima namena napasti Egipta (Kyle 1991, 243).

Večer pred operacijo so sovjetski voditelji imeli številne informacije o nameravanem napadu, niso pa vedeli kaj dejansko so se Velika Britanija, Francija in Izrael dogovorile v Sèvresu. Tudi manevri, ki so jih izvajali Izraelci nekaj dni pred napadom, niso vzbudili posebne pozornosti pri sovjetskih diplomatih, saj niso nakazovali nobenih agresorskih opozoril, kar je SZ še utrdilo v prepričanju, da do napada ne bo prišlo (Tal 2007, 78).

8 GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI SINajsKEGA POLOTOKA

Sinajski polotok leži v zahodni Aziji med Sueškim zalivom in prekopom na zahodu, Akabskim zalivom in puščavo Negev na jugu, Sredozemskim morjem na severu ter Rdečim morjem na jugu. Polotok meri v smeri vzhod – zahod 210 kilometrov, v smeri sever – jug pa 390 kilometrov, tako da površina znaša 60.174 kvadratnih kilometrov. Na jugu se dviga Kristalno gorovje z vrhovi, visokimi okoli 2.500 metrov in planino Sinaj na višini 2280 metrov. Severno od gorovja se razteza puščavsko planotasto višavje (visoko od 500-1000 m), ki se postopoma spušča proti obali Sredozemskega morja. Puščavsko področje je del prostranega puščavskega pasu, ki se razteza od Sahare preko Arabske puščave, Sinaja in puščave Negev do arabskih puščav Nefud in Ar Rub al-Khali. Prevladuje suho podnebje z velikimi dnevnimi temperaturnimi nihanji in minimalnimi padavinami (do 50 mm). Stalnih površinskih rek ni. Obilno nahajališče sladke vode so našli le v dolini Wadi el-Arish, ki se izkorišča za namakanje. Na Sinajskem polotoku so našli tudi bogata nahajališča nafte in drugih rud.

V puščavah je zelo oteženo maskiranje oklepni enot ter tankov, vidljivost pa je zaradi neporaslosti z vegetacijo in nizke vlažnosti zraka boljša. V takšnih okoljih igra zelo pomembno vlogo letalstvo. Bojno delovanje letalstva ima v puščavah višjo

stopnjo učinkovitosti kot pa v gozdnih predelih. Zaradi redkih komunikacij, ki povezujejo pomembnejše geografske točke na Sinaju, ni bilo možno izvajati presenečenj, ker so bile le-te na bojiščih dobro varovane. Takšno zemljišče, ki ima kanalizirane prehode, na katerih nasprotnik lahko organizirala obrambo, je po Sun Cuju zaprto zemljišče. Na takšnem zemljišču je pomembna pravilna izbira smeri in koncentracija sil na težiščno smer. Izkorišča se lahko kanaliziranje enot skozi medprostore, s katerim se lahko preseneti in obkoli nasprotnika. (Opća enciklopedija 7 Raš – Szy, 423)

9. RAZMERJE SIL IN OBOROŽITEV

Razmerje sil med koalicijo in Egiptom je bilo 4:1. Koalicija je razpolagala s 254.000 vojaki, od tega je bilo 175.000 (70%) izraelskih vojakov, 45.000 (18%) britanskih vojakov in 34.000 (12%) francoskih vojakov. Egipt pa je imel na razpolago 70.000 vojakov, od tega jih je na Sinaju sodelovalo 30.000 (Wikipedia, 2008a).

9.1 EGIPT

Egiptovska naborniška vojska je bila kljub svoji velikosti in dobri opremljenosti slabo organizirana. V enotah sta bila urjenje in vodenje slaba, vojaki pa niso bili motivirani za boj, saj tudi v primeru smrti družina ni dobila nobene rente. Komunikacija med bojiščem in generalštabom je bila slaba. Poveljniki na bojišču so si ponavadi izmislili uspeh in pretiravali pri številu sovražnikov, nato pa ignorirali ukaze s poveljstva, saj so ukazi temeljili na podlagi izmišljenih informacij, ki so jih posredovali drugi poveljniki z bojišč. Do umika iz Egipta leta 1954 so egipčansko vojsko urili in opremljali Britanci. Nato pa so se Egipčani zatekli po pomoč k SZ in po vsej verjetnosti sprejeli njihovo vojaško doktrino.

Večina brigad je v svoji sestavi imela le dva pehotna bataljona, edina izjema je bila 86. palestinska brigada, ki je imela tri pehotne bataljone in sicer 11., 32. in 43., nekatere so imele tudi izvidniško četo. Vsaka pehotna brigada je imela podporne protitankovske enote, topniške enote in težke minometne enote. Tipična pehotna brigada je bila sestavljena iz:

- 2 pehotnih bataljonov
- največ 1 izvidniška četa
- protitankovska baterija z 11 topovi
- 1 topniška ali minometna baterija

V Gazi so bile nameščene:

- 26. brigada nacionalne garde pod poveljstvom podpolkovnika Gamel e-Din Alija, sestavljena iz dveh bataljonov nacionalne garde, 20. minometne baterije z osmimi minometi kalibra 120 mm v treh oddelkih, voda obalnega topništva iz 4. bataljona z dvema topovoma kalibra 76 mm, dveh motoriziranih obmejnih oddelkov in štirih protitankovskih topov kalibra 57 mm.
- 8. palestinska divizija pod poveljstvom generalmajorja Youssefa el Agroudia, sestavljena iz 87. palestinske brigade in 86. palestinske brigade pod poveljstvom podpolkovnika Lutfi el-Burinja, ki je imela v svoji sestavi 11., 32. in 44. bataljon s po štirimi četami ter baterijo z minometi kalibra 120 mm.

Severni in centralni sektor na Sinaju:

- Okrepljena 3. pehotna divizija pod poveljstvom brigadirja Anwar Wahab al Qadija je nadzirala severni in centralni sektor na Sinaju. Oporišče Rafah je branila 5. brigada pod poveljstvom polkovnika Jafr el Majida, ki je bila sestavljena iz bataljona poljskega topništva kalibra 87,6 mm, baterije s sedemnajstimi lovci na tanke archer, netrzajnimi protitankovskimi topovi in protiletalskim orožjem, tankovsko četo iz 3. tankovskega bataljona s šestnajstimi tanki sherman, dvema obmejnima četama, opremljenima z oboroženimi džipi in transporterji iz 1. obmejnega motoriziranega bataljona in 43. bataljon Palestincev iz 86. brigade.
- Na območju obrambne linije Um Katef - Abu Ageila so položaje branile 6. brigada z dvema pehotnima bataljonoma, 9. rezervna brigada z 295. in 279. rezervnim bataljonom, brigada nacionalne garde z dvema bataljonoma, baterija s štiriindvajsetimi topovi kalibra 87,6 mm, 78. protitankovska baterija s štirinajstimi lovci na tanke archer, 94. protitankovska baterija z devetimi lovci na tanke archer, protiletalskim orožjem in topovi kalibra 33 mm.

- El Arish so branile 4. pehotna brigada pod poveljstvom polkovnika Saad ed-Din Mutawallya sestavljena iz 11. in 12. pehotnega bataljona, 3. oklepni bataljon sestavljen iz čete s šestnajstimi tanki sherman III, čete šestnajstih tankov sherman M4/FL10 in protitankovske baterije z lovci na tanke archer.
- Oporišče Kusseima so branile: brigada narodne straže z dvema bataljonoma, pehotna četa, izvidniška četa iz 6. brigade in protitankovska enota.

Južni sektor na Sinaju:

- Bataljon narodne straže je štel 250 vojakov, kar pomeni, da čete niso bile v celoti popolnjene. Območje Nakhela so pod poveljstvom podpolkovnika Fuad Hakla Jeraesa branili motorizirani obmejni bataljon, motorizirana četa iz 2. bataljona obmejne straže in dve četi egiptovske narodne garde. Položaje Thameda in Kuntile sta pod poveljstvom majorja Mahmed el-Mejid Maria branili motorizirana četa iz 2. bataljona obmejne straže in četa egiptovske narodne straže.
- Sektorju ob Akabskem zalivu je poveljeval polkovnik Raif Mahfouz Zaki. Sektor so varovali in branili 21. pehotni bataljon s tremi četami, dvema oddelkoma minometov kalibra 81 mm, dvema vodoma srednjih mitraljezov, bataljon narodne straže z dvema obalnima topovoma kalibra 152,4 mm, štirimi topovi kalibra 76,2 mm in šestimi topovi kalibra 30 mm, vod s protitankovskim orožjem, motorizirani vod in gorski vod s kamelami, ki je štel 30 mož in 45 kamel.

Sueški prekop so branile rezervne enote, ki so bile nameščene od severa proti jugu ob prekopu: 1. motorizirana pehotna divizija je bila nameščena v Kantati, 2. pehotna divizija je bila nameščena v Ismailiji. V okviru slednje je delovala 1. oklepna brigada pod poveljstvom polkovnika Talat Hassan Alija, ki je bila sestavljena iz 4. oklepnega bataljona s tanki T-34/85, 53. artilerijske baterije s sovjetskimi lovci na tanke SU-100, 65. oklepnega bataljona, 2. pehotna brigada je bila nameščena v Suez. Pod njenim poveljstvom so v sestavi delovali 5. in 6. pehotni bataljon, dve bateriji težkih minometov, obmejna straža, narodna straža, lahek protitankovski polk s 54 kosi orožja in težka protitankovska baterija (Steven's Balagan 2009).

Oprema in oborožitev

Kopenska vojska je razpolagala s približno 400 tanki, od katerih jih je bilo vsaj polovica sovjetskih T-34, preostali pa so bili zahodnoevropskega porekla, večinoma tanki sherman Mk 3; 100 kosov sovjetskih lovcev na tanke SU-100 in 200 britanskih lovcev na tanke archer ter 800 različnih kosov artilerije. Morske enote so razpolagale s petimi rušilci, štirimi korvetami in tremi fregatami. Letalske sile so bile popolnjene s 400 letali:

- 3 eskadrilje sovjetskih bojnih letal Mig 15
- 5 eskadrilj bojnih letal meteor in vampire
- 3 eskadrilje sovjetskih bombnikov Il-28
- 3 eskadrilje transportnih letal Il-14, commandos in dakota.

V operativni uporabi pa so bile:

- 2 eskadrilji s tridesetimi letali Mig 15
- 1 eskadrilja s petnajstimi letali vampire
- 1 eskadrilja z dvanajstimi letali meteor
- 1 eskadrilja z dvanajstimi bombniki Il-28 in
- 3 eskadrilje s šestdesetimi transportnimi letali⁹

⁹ Natančnejši podatki o egiptovski oborožitvi iz tistega časa niso znani. Zato sem uporabila podatke, ki sta jih C. Herzog in M. Dayan navedla v svojih knjigah.

9.2 KOALICIJA

9.2.1 IZRAEL

V izraelski operaciji Kadesh na Sinaju so delovale naslednje enote:

- 202. padalska brigada pod poveljstvom polkovnika Ariela Sharona. Sestavljali so jo trije padalski bataljoni in sicer: 890. padalski bataljon pod poveljstvom podpolkovnika Rafaela Eitana, ki je štel 395 moških (sestavljale so ga tri čete, izvidniška četa z osmimi izvidniškimi džipi, za podporo so imeli na razpolago štiri francoske protitankovske netrzajne topove kalibra 106 mm in dva minometa kalibra 120 mm). 88. padalski bataljon Nahal pod poveljstvom majorja Mordechai Gura in 771. rezervni padalski bataljon pod poveljstvom Yisrael Cohena. Brigadi so bile dodane tankovska četa s 13 lahкими tanki AMX-13, baterija poljskega topništva kalibra 87,6 mm in baterija z minometi kalibra 120 mm (Steven's Balagan 2009).
- Pod severnim poveljstvom so delovale 1. pehotna brigada Golan, 27. rezervna oklepna brigada, 12. pehotna brigada, 11. pehotna brigada in bojna skupina iz 37. oklepne brigade. 1. pehotna brigada pod poveljstvom polkovnika Benjamina Gibilija je bila sestavljena iz štirih pehotnih bataljonov, inženirskega bataljona, baterije s poljsko artilerijo in baterije minometov kalibra 120 mm. 27. oklepna brigada pod poveljstvom polkovnika Chaim Bar-Leva je bila sestavljena iz dveh oklepnih bataljonov. Prvi je bil sestavljen iz oddelka lahkih tankov, čete polgoseničarjev, voda samovoznih topov kalibra 105 mm, izvidniške enote, oddelka za izvleko tankov in inženirske skupine. Drugi bataljon pa je namesto oddelka lahkih tankov razpolagal z dvema četama težkih tankov M50 super sherman, v vsaki je bilo 13 tankov, in tankovsko četo s 13 shermani s topom kalibra 76.2 mm ter deloval še z bataljonom motorizirane pehote s štirimi pehotnimi četami s polgoseničarji in enim lahkim tankovskim vodom s tanki AMX-13, 12. pehotne brigade, ki je delovala z enim pehotnim bataljonom. 11. pehotna brigada pod poveljstvom polkovnika Aharon Dorona je bila sestavljena iz dveh pehotnih bataljonov, oklepnega bataljona, baterije minometov kalibra 120 mm in protitankovske baterije. Bojna skupina iz 37. oklepne brigade je bila sestavljena iz tankovske čete s tanki sherman in mehanizirane čete s polgoseničarji.

- V južnem poveljstvu je delovala 38. divizija pod poveljstvom polkovnika Yehuda Wallacha. Pod njeno poveljstvo so spadale 4. rezervna pehotna brigada, 10. rezervna pehotna brigada in 7. oklepna brigada. 4. rezervna pehotna brigada je bila sestavljena iz treh bataljonov, baterije poljskega topništva, baterije srednjega topništva in baterije težkih minometov kalibra 120 mm. 10. pehotna brigada je bila sestavljena iz treh bataljonov, baterije poljskega topništva, baterije težkih minometov kalibra 120 mm. 7. oklepna brigada pod poveljstvom polkovnika Uri Ben-Arija je bila sestavljena iz 82. oklepnega bataljona s tanki sherman, 79. oklepnega bataljona s tanki AMX-13, mehaniziranega pehotnega bataljona s polgoseničarji, motoriziranega pehotnega bataljona in baterije poljskega topništva. Pod poveljstvom 38. divizije sta delovala še artilerijska skupina in inženirski bataljon.
- V rezervno poveljstvo sta spadali 37. rezervna oklepna brigada in 9. rezervna pehotna brigada. 37. brigada pod poveljstvom polkovnika Shmuela Galinka je bila sestavljena iz tankovskega bataljona¹, tankovskega oddelka s tanki AMX-13, motoriziranega pehotnega bataljona s polgoseničarji in motoriziranega pehotnega bataljona s tovornjaki in inženirske čete. 9. brigada pod poveljstvom polkovnika Avrahama Yoffe je bila sestavljena iz dveh motoriziranih pehotnih bataljonov, in sicer 91. in 92. s polgoseničarji in vozili 6x6, izvidniške enote, baterije poljskega topništva, baterije težkih minometov kalibra 120 mm, protiletalskega oddelka in inženirskega bataljona.¹⁰

Oprema in oborožitev

Orožje, ki so ga Izraelci uporabljali v sinajski operaciji je bilo večinoma francoskega in ameriškega porekla, nekaj malega pa tudi predelanega izraelskega:

- polgoseničarji M3
- 200 ameriških tankov sherman in super sherman
- 100 lahkih francoskih tankov AMX-13
- vozila 6x6
- terenska vozila
- protitankovski topovi kalibra 106 mm

¹⁰ Laffin (1982) omenja tanke sherman, Zaloga (1981) omenja tanke super sherman, Dayan (1965) omenja, da so bataljon sestavljali tanki sherman in super sherman.

- topovi kalibra 87,6 mm
- minometi kalibra 120 mm
- lahko orožje (puška mauser, 98K-češkega porekla, brzostrelke uzi - izraelskega porekla, puškomitraljezi besa)
- protitankovski raketometi
- 136 letal: bojna letala (16 mystere, 22 ouragan, 15 meteor, 29 mustang, 17 harvard, 16 mosquitos), 16 transportnih letal dakota in bombniki (3 nord in 2 B-17).

9.2.2 FRANCIJA

V spopadu so sodelovale francoske letalske in pomorske sile ter 500 težko oboroženih padalcev iz 2. RPC¹¹ pod poveljstvom podpolkovnika Pierre Chateau-Joberta (ki so pristali v Raswi v bližini Port Fouada) in 500 padalcev iz 1. REP¹² (ki so pristali v samem mestu Port Fouad). Bojna letala mystere, F-84 in F-86F so vzletela iz letalonosilk Arromanches in Lafayette. Štiri letalske eskadrilje mystere IVA in noratlas pa so vzletela iz letalske baze na Cipru. Letalonosilke je spremljalo še osem fregat, štirje rušilci, dve križarki in dve podmornici (French navy 2009).

9.2.3 VELIKA BRITANIJA

Velika Britanija je v Sueški vojni sodelovala s svojima eskadriljama letal canberra, ki so poletela iz Cipra, in letal valant, ki so poletela z Malte, ter z letali, stacioniranimi na letalonosilkah. Poleg letalskih enot je delovala tudi padalska enota, in sicer 16. samostojna padalska brigada pod poveljstvom brigadirja M. A. H. Butlerja, ki je imel v svoji sestavi 3 padalske bataljone. Breme večine spopadov je nosil 3. padalski bataljon s svojimi štirimi četami. Z morja na kopno pa je prodiralo 1000 marincev 40. in 42. diverzantskega bataljona, katerima sta poveljevala podpolkovnik D. G. Tweed in podpolkovnik Peter Norcock, ki sta pripadala 3. diverzantski brigadi. 42. diverzantski bataljon je deloval s petimi četami oziroma 400 marinci¹³. Podporo so obema bataljonoma nudili trije tankovski vodi iz 6. kraljevega tankovskega polka. Z

¹¹ 2. Colonial Parachute Regiment

¹² 1. Foreign Parachute Regiment (*Régiment Étranger Parachutiste*) (Wikipedia 2009).

¹³ Podatka, koliko čet in vojakov je sodelovalo iz 41. diverzantskega bataljona nisem našla. Glede na to, da je bilo skupno število vojakov v obeh bataljonih 1000, predvidevam, da jih je bilo v 41. diverzantskem bataljonu v skupno štirih ali petih četah 600.

845. mornariškimi helikopterskimi eskadronom pa je v Port Saidu pristal 45. diverzantski bataljon iz 3. diverzantske brigade.

Oprema in oborožitev

- letalonosilke (HMS Eagle, HMS Albion, HMS Bulwark)
- nosilke helikopterjev (HMS Ocean, HMS Theam)
- 110 bombnikov Canberra in Valiant
- bojna letala: Hunter, Meteor in Venom
- 22 helikopterjev Whirlwind in Sikorsky
- spremljevalne ladje (4 rušilci, 8 fregat, 2 križarki, 2 podmornici, amfibijske ladje)
- tanki Centurion
- različni kosi artilerije
- lahka oborožitev

10 VOJAŠKA KAMPANJA

10.1 IZRAELSKA OPERACIJA KADESH

10.1.1 BITKA ZA MITLA

Kampanja se je pričela 29. oktobra 1956 ob 17. uri s tveganim padalskim desantom v notranjosti centralnega Sinaja ob vznožju vzhodne strani prelaza Mitla, 250 kilometrov oddaljenega od Izraela in 72 kilometrov od Sueškega prekopa. S tem so Izraelci ločili južni Sinaj od severnega, kjer je bila skoncentrirana glavna egiptovskih oboroženih sil. Tako so prekinili glavno povezavo in s tem možnost okrepitev z območja Sueškega prekopa preko prelaza Mitla do Bir El-Hassane, El-Arish, Abu Ageila in Nakhle. S celotnega strateškega in psihološkega vidika padalski desant ni predstavljal pretirane grožnje egiptovskim silam na Sinaju, temveč je bil njegov glavni namen, da Egipčani ne bi posumili, da je to začetek vojne. Desant je dal vtis, da gre le za povračilni vdor Izraelcev globoko v egiptovsko ozemlje, kar je pomenilo, da

Egipčani na napad niso odgovorili nemudoma. Element presenečenja je bil za Izraelce pomemben, saj so bili omejeni s časom, preden bi reagirali Združeni narodi in velesili. Z diplomatskega vidika pa je napad v globini egiptovskega ozemlja predstavljal tudi grožnjo za Sueški prekop in tako s pretvezo omogočil Franciji in Veliki Britaniji intervencijo, da bi ga zaščitile. Element presenečenja je bil popolnoma dosežen, saj so Egipčani kar 24 ur ugibali, kaj je razlog za napad, saj glavnih izraelskih sil ni bilo nikjer (Herzog 1982, 117).

Dve uri pred začetkom napada sta izraelska lovca mustang izpeljala drzno akcijo, ko sta s propelerji in krili pretrgala egiptovske telefonske linije na Sinaju in tako prekinila telefonsko povezavo med enotami in poveljstvom v zaledju.

Desant je izvedlo 395 padalcev 202. padalske brigade pod poveljstvom Rafaela Eitana. V 16 transportnih letalih dakota so bile štiri padalske čete. Z desantom so tvegali možnost, da jih egiptovski radarji odkrijejo in nato napadejo z bojnimi letali, kar ne bi bilo težko, saj je bilo letališče v Kabritu oddaljeno le 72 kilometrov. Radarjem so se izognili tako, da so leteli le 150 metrov nad tlemi in šele, ko se je izvajal desant, so se dvignili na 450 m. Da so si zagotovili popolno varnost, so transportna letala varovali lovci meteor, 12 lovcev mystere pa je nadziralo območje nad Sueškim prekopom. Egiptovska letala so vzletela šele po tem, ko so izraelski lovci preleteli Kabrit na poti nazaj v Izrael (Dayan 1991, 55).

Eitanov padalski bataljon je pristal 6 kilometrov vzhodno od prelaza Mitla. Po dveh urah pohoda so dosegli načrtovani cilj - Parkerjev spomenik, kjer so zasedli obrambne položaje in do 21. ure čakali na opremo iz zraka, vključno s štirimi protitankovskimi topovi kalibra 106 mm, težkima topovoma kalibra 120 mm, osmimi izvidniškimi vozili, strelivom in osebno opremo. Po desantu so takoj vzpostavili oskrbovalne poti iz Izraela do padalskega bataljona. Oskrbel ga je preostanek 202. padalske brigade nameščene ob jordanski meji pod poveljstvom Ariela Sharona. Bataljon, skoncentriran ob jordanski meji, je dajal vtis, da bo napadel Jordanijo. V načrtu je bilo določeno, da mora bataljon, skoncentriran ob jordanski meji, prečkati egiptovsko mejo na Sinaju istočasno z desantom bataljona v bližini prelaza Mitla.

Sharonova enota je zato morala začeti s prečkanjem puščave Negev in po cesti preko Kuntille in Themeda do Nakhle 10 ur pred napadom. Enota je bila sestavljena iz dveh padalskih bataljonov, dveh bataljonov polgoseničarjev in ene lahke tankovske AMX čete, artilerijskega bataljona in bataljona težkega topništva.

Preden so se prebili do prelaza Mitla, so morali preko treh egiptovskih obrambnih položajev. Prvi je bil Kuntilla, blizu izraelske meje, ki jo je napadel del brigade, nastanjen ob jordansko-izraelski meji. Napadli so iz zahodne smeri, pozno popoldne, tako da je zahajajoče sonce sijalo proti nasprotniku. Po nekaj strelih je egiptovski pehotni vod zapustil obrambne položaje (Herzog 1982, 120).

Kljub številnim organizacijskim problemom, ki jim jih je povzročal puščavski pesek, saj so se vozila pogrezala v pesek, problemov z oskrbo goriva in tehničnimi okvarami, je oslABLJENA enota nadaljevala proti močno branjeni vojaški postojanki Thamed, ki sta jo branili dve egiptovski četi. Postojanka je bila na obeh straneh ceste obdana z visokim obzidjem, na katerem so bili nameščeni mitraljezi in artilerijsko orožje, pred njim pa minsko polje in bodeča žica. Napad se je pričel 30. oktobra ob 6. uri zjutraj, ko je sonce vzhajalo in oslepilo branilce, katerih vidno polje je bilo že tako omejeno zaradi prahu in dima. Frontalni napad so izvedli z edinima tankoma AMX, ki sta prispela do postojanke, spremljali pa so ju še polgoseničarji in terenska vozila. V silovitem spopadu je po 40 minutah postojanka padla.

Zadnja močna utrdba je bila Nakhle, ki je bila hkrati štab in baza za usposabljanje fedajinov. Po končanem egiptovskem zračnem napadu z vampirji in Migi je Sharon ukazal postaviti artilerijsko zaporo in po dvajsetih minutah je oporišče padlo. Ob 22:30 so se padalske enote združile pri prelazu Mitla in operacija se je naslednji dan, 31. oktobra ob 12:30, začela (Dayan 1991, 80).

2. egiptovska brigada je dan prej poslala iz Sueza proti prelazu 5. bataljon z okrepitevami iz 6. bataljona s podporo težkega orožja (težki mitraljezi, netrzajno orožje, težki minometi), da bi napadli vsiljivca. Kljub ogromnim izgubam vozil in ostale opreme zaradi izraelskega letalskega napada, je bataljonu uspelo vstopiti v ožino prelaza in razvrstiti enote po votlinah, ki so bile kot satovje razporejene na južni in severni strani. Te votline so krile najožji del 30 kilometrov vzpenjajočega in vetrovnega prelaza, nevidne za izraelske pilote, tako da napadalec ni imel jasne slike, koliko in kje so egiptovske enote razporejene.

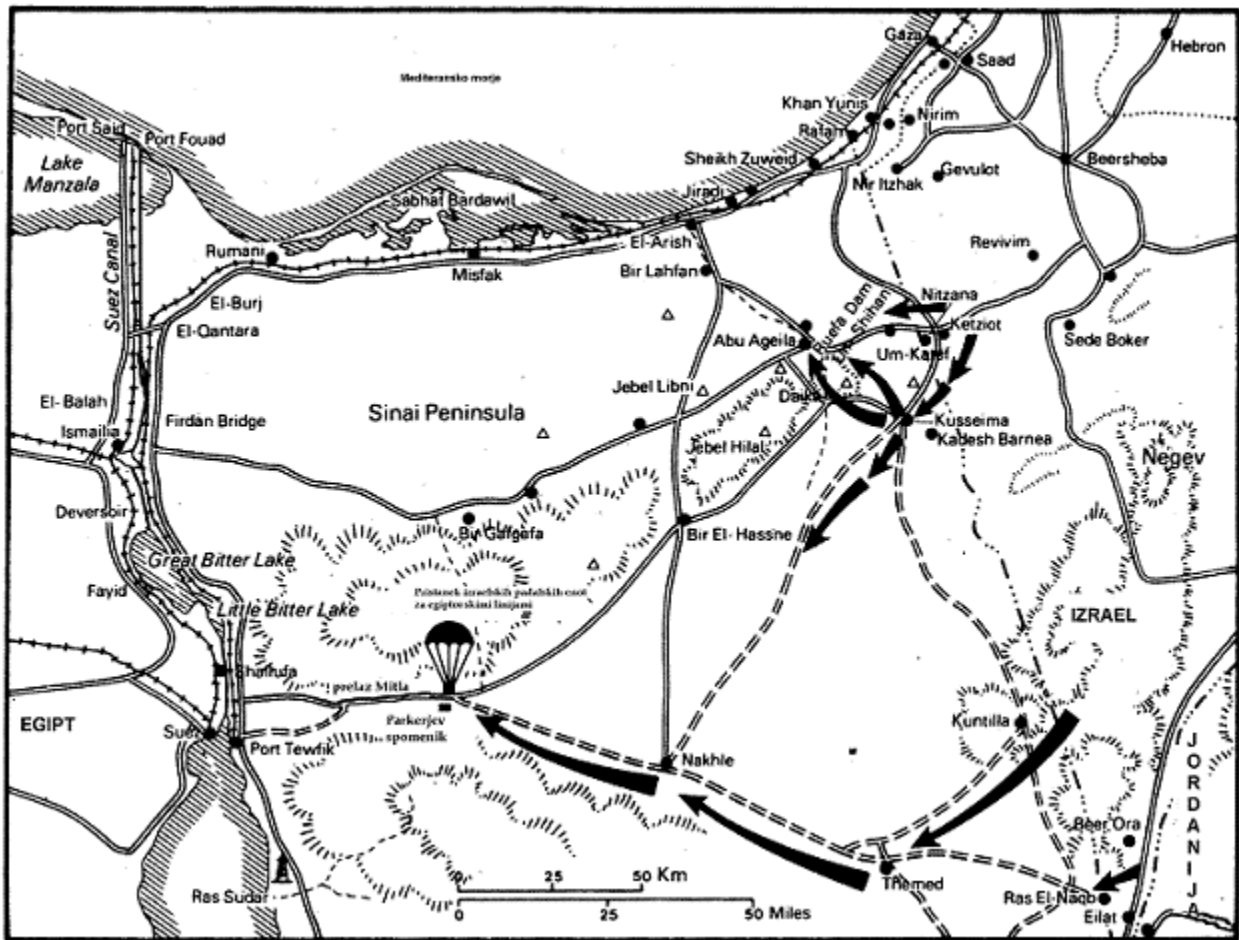
Močno branjeni izraelski položaji na vzhodni strani prelaza so blokirali napredovanje Egiptčanov naprej preko Sinaja. Taktično in strateško je bilo za Izraelce popolnoma nesmiselno napredovati naprej proti zahodu, dokler ne bi bil podoben napredek dosežen tudi na relaciji Arish-Kantara in Abu Ageila-Ismailia.

Branjenje položajev na vzhodni strani prelaza taktično ni bilo najboljše mesto, saj so bili izraelski vojaki zaradi odprtosti terena izpostavljeni egiptovskim letalskim

napadom in napadu s severa iz smeri Bir Gafgafa, kjer so bile 50 kilometrov stran nastanjene egiptovske oklepne enote. Sharon je nato z odobritvijo generala Dayana, poskušal s premikom enot izboljšati njihov položaj in se tako poskušal izogniti silovitemu spopadu. Okrog poldneva 31. oktobra je major Mordechai Gur poslal bojno enoto, sestavljeno iz dveh polgoseničarjev s posadko, treh tankov AMX-13, izvidniške enote, težke minometne baterije (120 mm) in topovske baterije (87,6 mm), na prelaz. Ob vstopu v prelaz so izraelske enote naleteli na skoncentriran ogenj z obeh strani, vendar so prodirale dalje, saj niso pričakovale silovitejšega spopada. Izraelci so nato našli kritje pod cesto, v ozki in strmi dolini, vendar je del enote padel v past, od koder ni bilo več umika. Preostanek izvidnikov, vključno z dvema tankoma, se je previdno prebijal naprej čez prelaz mimo egiptovskega ognja, medtem pa so zadnji del enote skupaj s težkimi minometi, gorivom in zalogami streliva, ki jih je major Gur namestil ob vstopu v prelaz, uničile egiptovske zračne sile. Od 13h do 20h so se padalske enote spopadale. Major Gur je ukazal minometni ogenj proti gorskemu grebenu, Sharon pa mu je poslal pehotni bataljon v podporo. Enota je splezala na vrh prelaza, zavzela položaje, nato pa se je pričel silovit spopad z navzkrižnim ognjem. Pozno popoldne je majorju Guru uspelo zajeziti egiptovski napad in sebe ter svoje vojake umakniti iz zasede. Prostovoljci so peljali terenska vozila čez prelaz. To bitko so zaznamovali herojski podvigi, brez katerih ne bi bilo zmage, posledično pa je bilo tudi veliko žrtev. Padlo je 38 izraelskih padalcev, 120 je bilo ranjenih, med Egipčani pa je bilo kar 200 žrtev. Preostanku egiptovskega 5. bataljona iz 2. brigade je uspel umik in nato beg proti Sueškemu prekopu.

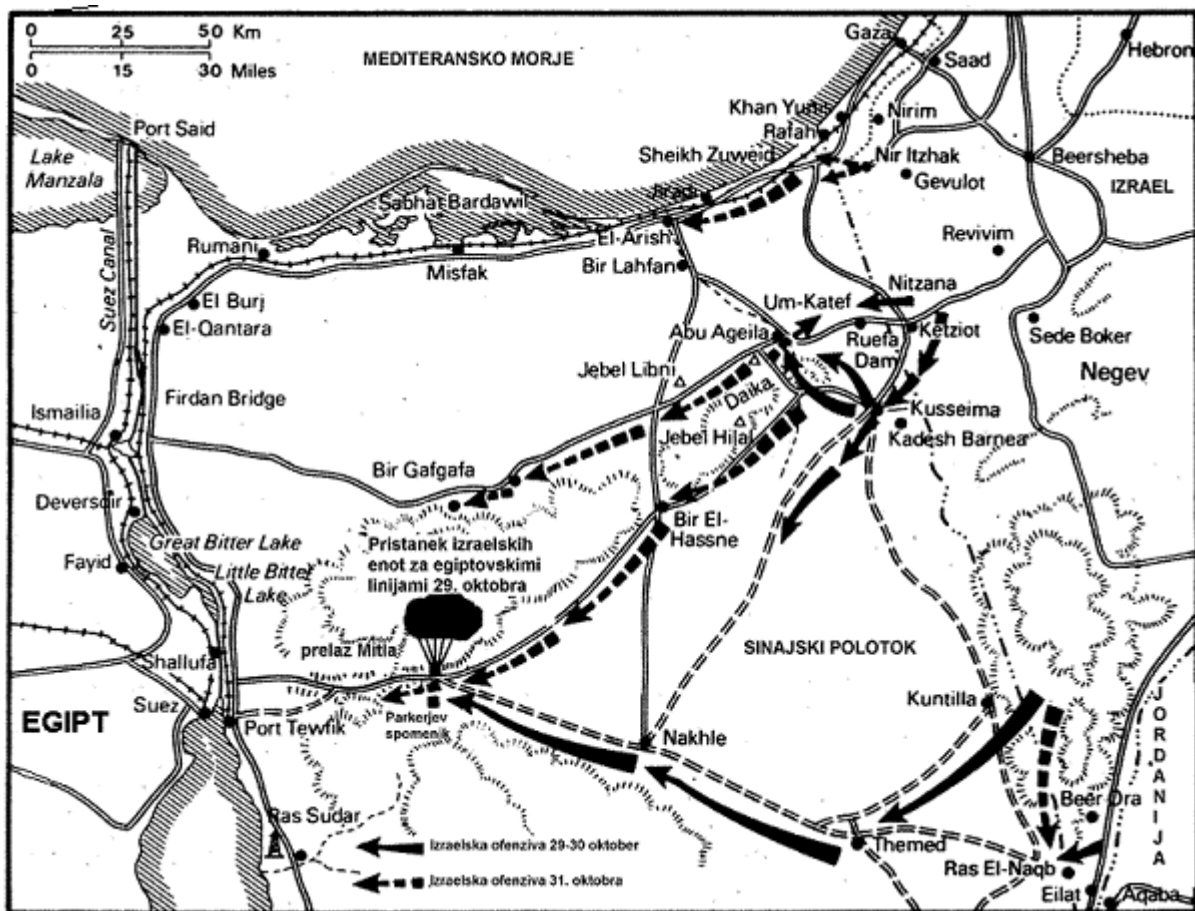
Ta tragična operacija, ki je bila povsem nepotrebna tako s taktičnega kakor tudi s strateškega vidika, saj je bil izraelski namen zasesti Sharm el-Sheik in ne Sueškega prekopa, je pripeljala do medsebojnega obtoževanja med Dayanom in Sharonom, saj je prvi nasprotoval nepotrebni spopadu na prelazu (Herzog 1982, 121-122).

Slika 10.1: Izraelska ofenziva 29. – 30. oktober 1956

Vir: Prirejeno po Herzog (1982, 116).

Slika 10.2: Izraelska ofenziva 31. oktobra 1956

Vir: Prirejeno po Herzog (1982, 122).

10.1.2 BITKA ZA ABU AGEILO

Bitka za Abu Ageilo je bila druga najpomembnejša bitka operacije in po vsej verjetnosti glavna ter odločilna bitka, ki je nevtralizirala glavne egiptovske sile, skoncentrirane na Sinaju, ki so branile položaje v smeri Kusseima - Abu Ageila in Um Katef ter nadzirale glavno križišče med Kusseimo in Ismailio¹⁴. Celotno obrambno linijo so sestavljali trije zaporedni močno branjeni peščeni grebeni, usmerjeni proti glavnemu križišču. Sprednja stran je bila varovana z globokimi jarki in bunkerji, celotna površina pa je bila prepletena z bodečo žico, minkim poljem ter branjena z artilerijo in protitankovskim orožjem. Nalogo so zaupali polkovniku Yehudi Wallachu, ki je poveljeval 38. diviziji skupaj s 4. in 10. pehotno brigado ter 7. oklepno brigado z artilerijsko enoto in inženirskim bataljonom (Varble 2003, 33).

Zvečer 29. oktobra, po napornem 20 kilometrskem premiku preko izraelske puščave Negev, sta se dva bataljona 4. brigade pričela pomikati proti dvema egiptovskima vojaškima postojankama, ki sta bili v bližini izraelske državne meje in sta služili kot glavni južni obrambni liniji za 3. egiptovsko pehotno divizijo, nameščeno v El Arishu pod poveljstvom brigadirja Anwar Wahab al Qadija. Oporišče v Kusseimi sta poleg dveh bataljonov iz 6. brigade pod poveljstvom brigadirja Gaafer el Abdija, ščitila tudi dva hriba. 6. brigada je nadzirala območje Abu Ageila - Um Katef. Ko so izraelske enote odkrile, da na hribih ni egiptovskih enot, je 1. bataljon 4. brigade nadaljeval pot proti oporišču Kusseima, ki je bilo oddaljeno 18 kilometrov. Zaradi težavnega terena je bataljon pričel z napadom na oporišče šele 30. oktobra zjutraj. Boj se je končal takoj, ko so prispele izraelske oklepne enote, ki so bile v prvotnem načrtu predvidene za trenutek, ko bi ostale enote predrle obrambne linije. Po načrtih je 4. brigada prodirala iz Kusseime proti Nakhli, da bi vzpostavila stik s Sharonovo brigado. Preostale enote pod poveljstvom podpolkovnika Avrahama Adana pa so se preusmerile iz Kusseime proti Abu Ageili, da so preverile trdnost južnega dela obrambne linije, vendar so jih Egipčani napadli s protitankovskim orožjem med Abu Ageilo in Um Katefom. Tako je kmalu postalo jasno, da bi napad direktno z južne smeri s 7. oklepno brigado omejeno s silo in opremo, pripeljal do neuspeha. Zato so

¹⁴ Ameriški vojaški komentator general S. L. A. Marshall v sinajski operaciji poimenoval Abu Ageila hedgehog (Abu Agelijska obrambna linija z bodečo žico).

po temeljitem premisleku s poveljnikom sil generalom Dayanom in podpolkovnikom Adanom odločili, da bodo oklepne enote prodrle z zahodne strani in poskušale odkriti egiptovsko šibko točko v obrambi. Zgodaj popoldne 30. oktobra je izvidniška četa odkrila ozko sotesko Daika, prehodno samo za goseničarje, ki bi lahko pripeljala njihove enote za hrbet Egipčanom. Vendar so egiptovski inženirji most, ki je prečkal sotesko onesposobili, zato so morali izraelski inženirji pripraviti teren za prečkanje. Pozno popoldne je izvidniški enoti le uspelo prečkanje soteske in znašli so se na glavni cesti med Sueškim prekopom in Abu Ageilo, zahodno od obrambne linije, in tako prekinili egiptovsko oskrbovalno pot iz smeri Sueškega prekopa. Preostanek tankovske enote je nato prečkal sotesko Daika in dobil nalogo, da prebije obrambno linijo v Abu Ageili in zasede položaje v Ruefa Damu, ki je ščitil Abu Ageilo in Um Katef. Ta naloga je bila tvegana ob dejstvu, da so ozko sotesko lahko prečkali samo z goseničarji, medtem ko so kolesniki z zalogami, inženirsko opremo, strelivom in gorivom ostali za njimi. Tako neoskrbovana enota, ki se je bojevala na tako pomembni liniji, je veliko tvegala, saj oskrba iz zraka ni bila možna, ker je Sharon za svoje padalske enote nad Mitlo zahteval celotno zračno podporo. Edini način, da so oskrbeli Adanove enote, je bilo odprtje direktne poti z vzhodne strani. Zato je 10. pehotna brigada ob 22:00 prečkala mejo in napadla vzhodno zunanjo obrambno linijo z dvema oporiščema Auja Masari in Tarat Um Basis, ki so ju zavzeli brez boja.

31. oktobra ob 5h zjutraj so premagali drugo oviro, in sicer Abu Ageilo. Padalska brigada je napadla dva pehotna bataljona egiptovske 6. brigade, dva rezervna bataljona, brigado nacionalne garde, topniški bataljon s štiriindvajsetimi topovi (87,6 mm), protitankovskim orožjem in 23 lovci na tanke archer. V napadu niso mogli uporabiti elementa presenečenja, saj so se Egipčani pripravili na napad. Ko so bile enote s polgoseničarji od Abu Ageile oddaljene dobre tri kilometre je egiptovska obramba odprla koncentriran artilerijski ogenj z dodatno podporo iz Ruefa Dama, kar je Izraelcem preprečevalo napad z desnega boka. Egipčanom je uspelo zaustaviti le pehoto, medtem ko so oklepne in polgosenične enote nadaljevale s prodiranjem. Tankovske enote so krile položaje ob Ruefa Damu in preprečevale egiptovski oklepni prodor kolone, ki se je pomikala iz severa po cesti El-Arish – Abu Ageila, ki je padla v eni uri. Na premikajoče izraelske enote so egiptovske enote stalno streljale s težkim topništvom iz oporišča Um Shihana, ki je bil del obrambne linije (Dayan 1991, 84).

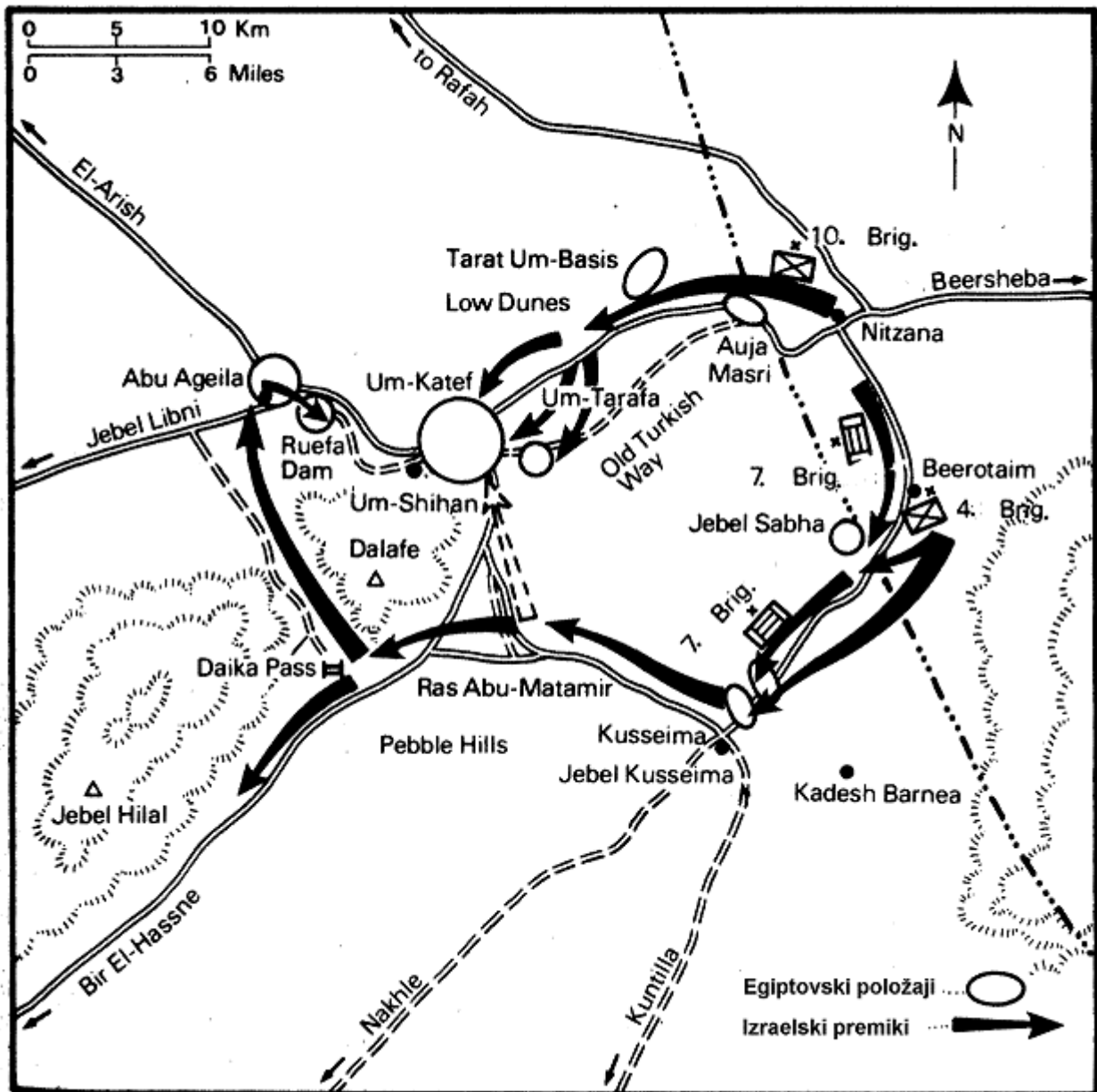
Prva bojna skupina, ki se je utrdila južno od obrambne linije, je imela nalogo nevtralizirati egiptovske enote v Ruefa Damu. 1. egiptovska tankovska brigada pod poveljstvom polkovnika Talat Hassan Alija je prihajala proti Izraelcem iz smeri Bir Gafgafa. V tej enoti sta bila dva bataljona s sovjetskimi tanki T-34, četa s sovjetskimi lovci na tanke SU-100 in bataljon motorizirane pehote. Izraelci so se takoj pripravili na prihajajočo enoto. Izraelske letalske enote so jih napadle in jim povzročile ogromne izgube ter jih prisilile, da so se vrnile nazaj proti Bir Gafgafi, kjer so nato prečkali prekop ter z zadnjo četo postavili zasedo v Bir Gafgafi in Bir el-Hami.

Zaradi grožnje egiptovskega tankovskega napada so blokirali glavni cestni križ, tako da je lahko druga bojna skupina iz 7. oklepne brigade nadaljevala z napadom na obrambno linijo. Zvečer 31. oktobra je enota dobila ukaz, da mora zavzeti Ruefa Dam, ki je bil branjen z več kot dvajsetimi protitankovskimi topovi, šestimi topovi (87,6 mm), sedmimi topovi (57 mm) in dvema topovoma (33 mm). Druga skupina je odprla frontalni ogenj iz smeri Abu Ageila proti Ruefa Damu ob sončnem zahodu. Tanki so se pomikali v ospredju, da se je zaprašilo, in tako še poslabšali vidljivost nasprotniku in mu s tem preprečili učinkovito delovanje s protitankovskim orožjem. Ko se je stemnilo, so zažgali skladišče streliva in vozil. V napadu je veliko izraelskih tankov in pol goseničarjev ostalo brez topovskega in mitralješkega streliva, a so kljub temu nadaljevali z napadom in uničili sovražnikove položaje ter streljali na nasprotnika z osebnim orožjem iz mitraljeških kupol, dokler ni padla obramba. Komaj so Izraelci popravili svoje tanke in se ponovno popolnili z njimi, so jih napadli Egipčani iz Um Katefa s podporo iz Um Shihana in jim uničili 4 tanke uničevalce ter povzročili 37 smrtnih žrtev. Zjutraj 1. novembra jim je večino tankov uspelo popraviti, zato so dobili ukaz, da morajo blokirati vsak egiptovski poskus premika izven obrambne linije, ki je bila še pod egiptovskim nadzorom, med Um Katefom in Um Shihanom v smeri El Arisha (Herzog 1982, 125).

10. pehotni brigadi, ki je 29. oktobra brez odpora zavzela vzhodni del obrambne linije na relaciji Auja – Masri in Tarat – Um Basis, je bila dodeljena naloga, da mora zavzeti Um Katef in Um Shihanom. Cilj je bil popolnoma uničiti celotno obrambno linijo in vzpostaviti direktno povezavo za transport zalog do 7. oklepne brigade. Ko je 1. novembra zjutraj izvidniška enota 10. brigade dobila okrepitve iz pehotne čete in deset polgoseničarjev, je pričela z napadom na Um Katef. Egipčani so na napad odgovorili s težkim topništvom in ga zaustavili. Tudi v drugem poskusu ponoči jim ni uspelo premagati egiptovske obrambe, saj sta bataljona izgubila smer, ko sta iskala

južni in severni bok oporišča Um Katef. Zjutraj je bil eden od bataljonov, ki je končno dosegel Um Katef, potisnjen nazaj z ognjem težkega topništva, medtem ko je drugemu uspelo zavzeti samo položaje tri kilometre pred obrambno linijo. Zaradi neuspeha 10. brigade in kasneje 37. brigade je Dayan pričel pritiskati na Južno poveljstvo. Ker je bil Dayan prepričan, da enota ni storila vsega, da bi se prebila do obrambnih položajev, so zamenjali poveljnika 10. brigade. Pogumen frontalni napad s polgoseničarji pod poveljstvom polkovnika Shmuela Galinka, s posledično številnimi žrtvami vključno s samim poveljnikom, je šele uspel prebiti egiptovsko obrambo. Egipčani so se ustrašili, da bodo ostali odrezani od zaledja, zato so se ponoči umaknili z obrambnega položaja, tako da je posebna odrejena skupina vojakov 10. brigade 2. novembra zjutraj, ko se je prebila preko minskega polja, našla prazne položaje. S prevzemom nadzora med Abu Ageilo in Um Katefom je Izraelcem uspelo zavzeti glavne egiptovske položaje na Sinaju, s čimer so si odprli dobre oskrbovalne poti do Sharonove 202. padalske brigade na prelazu Mitla in istočasno prekinili povezavo z egiptovskimi enotami v Gazi. S to zmago je bil nadaljnji uspeh operacije zagotovljen (Dayan 1991, 87).

Slika 10.3: Bitka za Abu Ageilo 31. oktobra 1956

Vir: Prirejeno po Herzog (1982, 125).

10.1.3 BITKA ZA RAFAH

Ko je glavni izraelski štab izvajal še zadnje priprave za napad na Rafah, je vedel, da se na območjih prelaza Mitla in Abu Ageile izvajajo siloviti spopadi, tako da ni bilo mogoče izvesti napada s presenečenjem. Egipčani so pričakovali napad, kljub mnogim minskim poljem, obrambnim položajem in zelo težavnem in težko prehodnem hribovitem terenu. Območje je nadzirala 6. pehotna brigada, ki je bila pod poveljstvom 3. divizije iz El-Arisha, tankovska četa, obmejne čete, bataljon s topništvom (87,6 mm), sedemnajstimi lovci na tanke archer, češkimi netrajnimi protitankovskimi topovi (105 mm), protiletalskimi topovi in enoto palestinskih prostovoljcev iz 87. brigade (Varble 2003, 38). Načrt za napad je izdelal general brigadir Haim Laskov, ki je vključeval delovanje 1. pehotne brigade pod poveljstvom polkovnika Benjamina Giblija, in 27. oklepne brigade pod poveljstvom polkovnika Chaim Bar-Leva s podporo artilerijskih in inženirskih enot. V 1. brigadi so bili trije pehotni bataljoni, bataljon z minometi (120 mm) in dvanajstimi protitankovskimi topovi ter pridana tankovska četa iz 27. oklepne brigade. V 27. oklepni brigadi so bili motorizirani pehotni bataljon, dve četi tankov super-herman, četa tankov herman in četa lahkih tankov AMX-13.

Napad na Rafah je bil skrbno načrtovan in je zahteval natančno časovno usklajevanje pri izvajanju premikov obeh brigad. Izpeljati so morali tri etape. Južne sile, ki so bile sestavljene iz 3. in 4. bataljona 1. brigade, so odprle odprtino med obsežnim minskim poljem v bližini izraelske državne meje in cesto, ki je povezovala Nitzano in Rafah, ter tako omogočile oklepnim vozilom prehod, da so dosegla cestno povezavo Rafah-Nitzana. Centralne sile, sestavljene iz 1. in 2. bataljona 1. brigade, so očistile branjene hribe, ki so mejili na cestno povezavo Rafah-Gaza. Sile 27. oklepne brigade pa so napadle po bočni strani do oporišč v Rafah na severu, kjer so se srečali z enotami iz 1. brigade ter skupaj nadaljevali prodiranje proti jugozahodu proti El-Arishu in Kantari (Dayan 1991, 96). 4. bataljon je preko minskega polja prvi prečkal mejo malo pred polnočjo 30. novembra, potem ko je s težavo identificiral nasprotnikova položaja, ki sta nadzirala minsko polje in nato prevzel nadzor nad cesto in s tem omogočil prečkanje 3. bataljonu s polgoseničarji, vozilom 6x6 in podporni tankovski četi s tanki super-herman iz 27. oklepne brigade. Polgoseničarji so zapeljali na mino in tako zaustavili nadaljnji premik vozil preko minskega polja,

tako da so postali nepremična tarča za egiptovsko topništvo in tankovski ogenj. Izraelski pionirji so se zato morali splaziti vzdolž ceste in očistiti progo, medtem pa so vojaki 3. bataljona pod poveljstvom podpolkovnika Meir Pa'ila našli začasen zaklonilnik za grmovjem in peščenimi sipinami. Po petih urah je 3. bataljonu končno uspelo prečkanje minskega polja, ki so ga Egipčani obstreljevali s topništvom, in najti glavno cesto, ki je povezovala Rafah in Nitzano. Do jutra je bataljon uspešno zasedel položaje, ki so mu omogočali nadzor nad glavno cesto, tako da so lahko pričeli s premikom proti cestnemu križišču v Rafah, branjeno s treh položajev, ki sta jih napadla 3. in 4. bataljon in si nato utrdila mostišče ter se vkopala in čakala na prihod tankov iz 27. oklepne brigade.

V centralnem delu sta 1. in 2. bataljon napadla varovane položaje ob cesti, ki povezuje Gazo in El-Arish. Zaradi slabih eksplozivnih sredstev so morali vojaki prekiniti prečkanje območja, saj je bilo prepleteno z bodečo žico in so ga Egipčani nadzirali z ognjem težkih mitraljezov. Šele ob podpori tankovskega voda iz 27. oklepne brigade so se lahko začeli prebijati dalje mimo utrd in branjenih vzpetin ter tako zavzeli vojaška oporišča in skladišča. (Herzog 1982, 130).

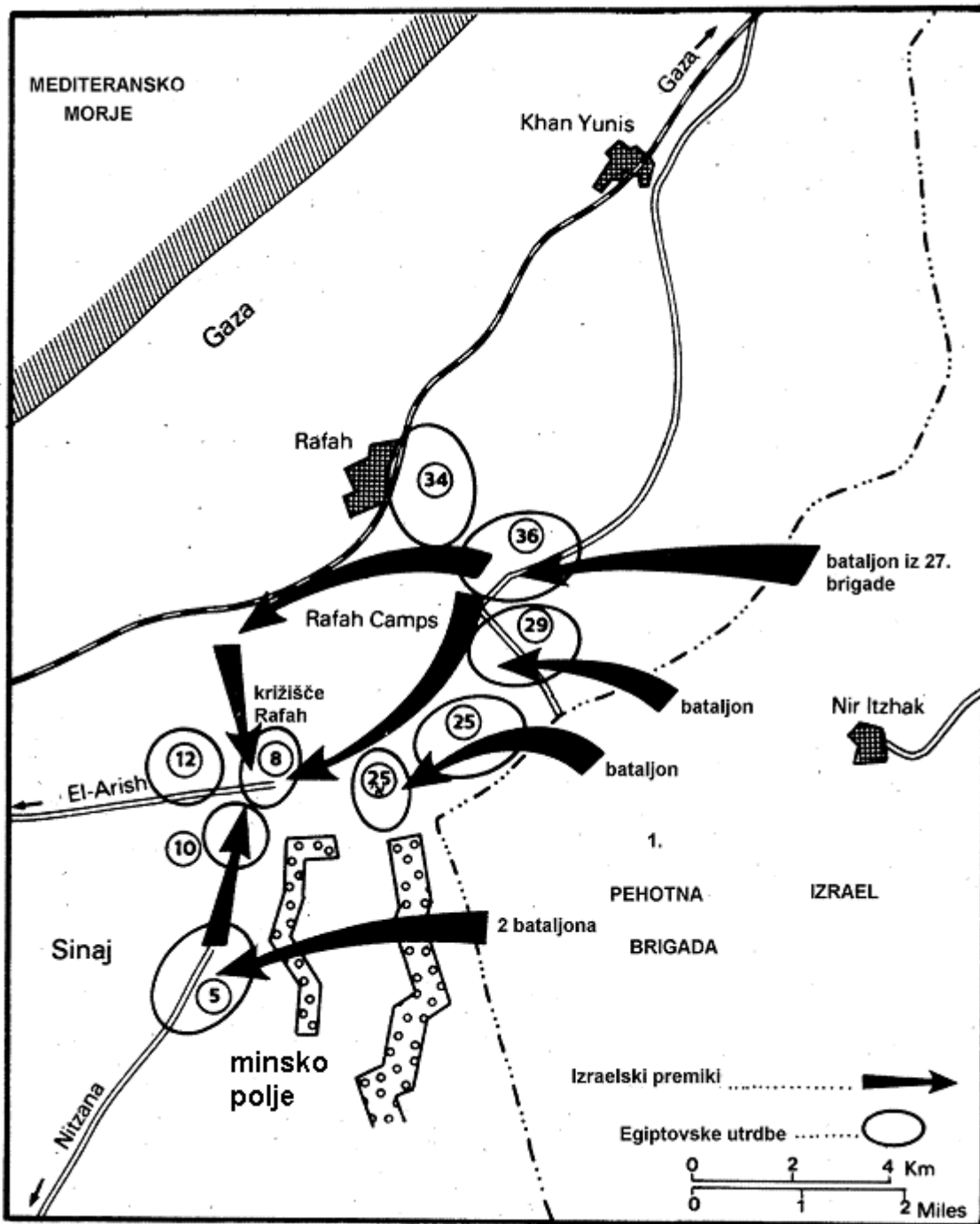
Pehotni motorizirani bataljon 27. oklepne brigade, sestavljen iz štirih pehotnih čet in tankovskega voda s tanki AMX, je vzdolž severne ceste ob 4:00 napadel dva s protitankovskimi topovi branjena položaja, ki sta varovala cesto. Položaja sta bila branjena z dvema pehotnima oddelkoma s sedemnajstimi protitankovskimi topovi, a sta po dvournem spopadu mož na moža padla. V bitki je pehotni motorizirani bataljon uporabili protitankovske raketomete, s katerimi so uničili vseh sedemnajst egiptovskih protitankovskih topov. 1. novembra ob 10:00 so se enote 1. brigade in 27. oklepne brigade srečale, nato pa se je oklepna brigada pričela pomikati dalje proti El-Arishu. Izvidniške enote so s terenskimi vozili odšle v izvidnico, sledile pa so jim inženirske enote, pehotno motorizirane enote in dva voda lahkih tankov AMX in artilerijski oddelek s štirimi samovoznimi havbicami (105 mm). V El Jiradi, nekaj kilometrov vzhodno od El-Arisha, je brigada naletela na močno branjen položaj s pehotno četo, oboroženo z lovci na tanke archer, protitankovskim topništvom in z baterijo minometov (120 mm). Ta enota je brigado zadržala eno uro, dokler niso v kombinaciji z letalskimi silami in oklepnimi enotami bočno napadli položaja z južne in severne strani. General Dayan se je odločil, da ne bodo napadli El-Arisha zvečer 1. novembra, ampak bodo počakali na zoro pet kilometrov severovzhodno od mesta. Napad je prestavil, ker izraelsko južno poveljstvo ni bilo seznanjeno, kako močne so

egiptovske sile v mestu. Znano je bilo le, da je bila v mestu nameščena 4. brigada iz 3. divizije pod poveljstvom polkovnika Saad ed-Din Mutawallya in da so z zahodne strani prekopa prišle okrepitve iz 1. motorizirane divizije. Drugi razlog za preložitev napada je bil v tem, da je bilo potrebno brigado, ki je bila razvlečena vzdolž ceste med Rafah in El-Arishom, zbrati razporediti in jo pripraviti na boj. Vsekakor pa je čakanje izraelske oklepne brigade pred mestom na egipčanske obrambne enote delovalo psihološko (Dayan 1991, 106).

1. novembra ob 12:00 so egiptovske enote na Sinaju dobile ukaz, da se morajo umakniti do zahodnega brega Sueškega prekopa, ker so se pričeli prvi angleško-francoski zračni napadi, ki so bili osredotočeni na letalske baze v Egiptu (Herzog 1982, 131).

2. novembra zjutraj, ko je 27. oklepna brigada vkorakala v mesto in nadaljevala proti zahodu, so bile edine ovire uničeni tanki in tovornjaki od močnega bombardiranja dan prej. Do večera je bojna enota napredovala za 160 kilometrov proti zahodu, zasedla Romani in se nato zaustavila 16 kilometrov vzhodno od Sueškega prekopa. Na poti so izraelske bojne enote zaplenile in uničile kar 358 egiptovskih vozil, od tega kar 40 sovjetskih tankov T-34 in 60 oklepnih vozil. Vzpostavili so neposreden stik s 7. oklepno brigado in 202. padalsko brigado, ki se ji je uspelo prebiti preko prelaza Mitla do Sueškega zaliva. S tem so uničili glavne egiptovske sile na Sinaju, tako da je general Dayan kljub pritiskom s strani OZN in ZDA preusmeril enote še v zadnjo fazo operacije in sicer v čiščenje 40 kilometrov dolgega in 10 kilometrov širokega pasu v Gazi in pridobitev prostega dostopa do Tiranske ožine (Herzog 1982, 133).

Slika 10.4: Bitka za Rafah od 31. oktobra do 1. novembra 1956

Vir: Prirejeno po Herzog (1982, 130).

10.1.2 BITKA ZA GAZO

Kljub številčnemu stanju egiptovske vojske v Gazi, bilo naj bi 10.000 vojakov vključno s palestinsko 8. divizijo pod poveljstvom general majorja Youssefa el Agroudija, Izraelci niso pričakovali posebnega odpora in spopadov na tem območju. Gazo sta branili palestinska 86. brigada nameščena na Khan Yunisu na južni strani pasu in egiptovska 26. brigada narodne garde in dva obmejna motorizirana voda nameščena v mestu Gaza na severu, kar je pomenilo štirinajst branjenih položajev vzdolž meje in tri bataljone, ki so branili območje okrog Khan Yunisa (Varble 2003, 45).

Zavzetje Gaze so zaupali izraelski 11. pehotni brigadi pod poveljstvom polkovnika Dorona Aharona. Razpolagala je z dvema pehotnima bataljonoma in oklepno bojno skupino iz 37. oklepne brigade: s četo srednjih tankov sherman in pehotno četo s polgoseničarji. Pred zavzetjem Gaze pa se je brigada spopadla in sledila večji skupini fedajinov, ki so jih zajeli. Napadli so 2. novembra ob 6:00, istočasno z upadom 27. oklepne brigade v El-Arish. Napad se je začel z juga z minometi (120 mm) in tankovsko zaporo nad grebenom proti mestu Gaza.

Egipčani so na napad odgovorili z močnim ognjem, vendar je izraelski tankovski oddelek skupaj s polgoseničarji uspel prebiti zunanjo obrambno linijo ter prečkati greben Ali Montar na jugozahodu, nato je sledil hiter prodor proti severni meji Gaze Beit Hanunu. Istočasno pa je pehotni bataljon vdrl v mesto, da bi zatrl odpor, sledili so mu tanki, ki so hitro zavzeli center mesta. Ob 12:00 so egiptovske enote s posredovanjem predstavnikov mešane vojaške komisije ZN, guvernerjem mesta Gaza in predstavniki egiptovskih enot v mestu odložile orožje. S tem so se izognili nepotrebnemu boju v mestu in žrtvam, saj je poleg prebivalcev Gaze na obrobju mesta živelo v begunskih taboriščih okrog 200.000 beguncev.

Pozno popoldne je brigada pričela s prodorom proti Khan Yunisu. S tem se je 86. palestinska brigada znašla obkoljena s strani izraelskih sil vse od Rafaha na jugu do Gaze na severu, vendar so se branilci kljub neprijetnemu položaju odločili za boj. Oklepna bojna enota izraelske 11. brigade se je znašla pred močno branjenimi egiptovskimi nasprotniki s katerimi se je bojevala vse do 3. novembra, ko jim je uspelo prebiti obrambo z napadom vzdolž vzhodnega boka branjenega položaja in z vdorom pehotnega bataljona v sosednje begunsko taborišče. Ob 13:30 so odpor zatrli in kmalu zatem dosegli zunanje obrambne položaje 1. brigade severno od Rafaha (Herzog 1982, 134).

10.1.5 BITKA ZA TIRANSKO OŽINO

S političnega in varnostnega vidika je bil za Izraelce ključnega pomena prevzem nadzora nad Tiransko ožino, kar je bil tudi glavni cilj kampanje. Če bi se kampanja končala pred zavzetjem Sharm el-Sheikha, egiptovske pomorske blokade v Akabskem zalivu ne bi bilo konec, kar bi za Izraelce pomenilo, da so izgubili kampanjo (Dayan 1991, 192). Nalogo so zaupali 9. pehotni brigadi, ki se je prebijala 300 kilometrov čez sovražnikovo ozemlje do Sharm el-Sheikha, ki je bil močno branjen z dvema bataljonoma, in tako omogočila Izraelcem dostop do pristanišča, letališča in kopenske poti proti Izraelu (Herzog 1982, 135). V nasprotnem primeru bi ostali odrezani od ostalih enot. Pošle bi jim zaloge hrane, vode in goriva, prav tako pa se po isti poti se nikakor ne bi mogli vračati, saj je teren, po katerem so se pomikali proti jugu, grajen iz peščenih vzpetin. Z vozili je možna vožnja samo navzdol, kar pomeni s severa proti jugu¹⁵ (Dayan 1965, 191).

Brigado je sestavljalo 200 vozil in 1800 moških, ki so bili formirani v dva pehotna bataljona s polgoseničarji in vozili 6x6, izvidniški bataljon, topniška baterija, težko minometni bataljon, protiletalska četa in inženirski oddelki. Tankovske enote, ki so jih z vlakom pripeljali iz Haife v Eilat, so transportirali po morju. Te sile so se soočile s 1500 pripadniki egiptovske vojske, ki so branili svoje položaje. Egiptovske enote sta sestavljala dva pehotna bataljona, ki sta držala trdno obrambo z močnim topništvom, nameščenim v Sharm el-Sheiku in v oddaljenemu Ras Nasranu (Herzog 1982, 138). Izraelci so se zavedali težavnosti zasedbe Tiranske ožine, zato so sprva načrtovali, da bi se v boju 9. brigadi pridružila tudi 202. padalska brigada, vendar je general štab odločil, da se jim bodo padalci pridružili šele v Sharm el-Sheikhu, ko bo 9. brigada pripravljena na boj.

Na večer začetka operacije, ko se je Sharonova padalska brigada prebila iz Kuntille do Themeda in ko je bila 4. brigada na poti proti Kusseimi, so se začeli premiki tudi proti jugu, in sicer iz Ras El-Naqba (jugovzhodno od Eilata) - mesta za sklepni napad na Aqabo in Tiransko ožino. 29. oktobra zvečer je izvidniška četa 9. pehotne brigade krenila iz Eilata, kjer je zavzela pomembno cestno križišče vzhodno od Ras el Naqba; s tem so vzpostavili povezavo med Kuntillo, Themedom in Ras el-Naqbom. S

¹⁵ Sipine niso enake oblike z obeh strani. Sipine so na severni strani bolj položne in imajo trdnejšo podlago, ker so v zavetrju. Medtem, ko so z južne strani sipine zaradi vetrne lege bolj strme, zaradi neprestanega nanosa peska, posledično pa je tudi struktura tal mehkejša.

tem je bila povezava z južnim Sinajem odprta in konvoj je brez težav dosegel Ras el-Naqb, vendar ne direktno iz Eilata. S tem so v prvi fazi napadov zavedli Egipčane in prekrili dejanske namene. Namesto, da bi enota naredila ovinek, je s severa prečkala izraelsko puščavo Negev in Kuntillo, ki jo je pred tem že osvojila 202. padalska brigada, ko se je pomikala proti prelazu Mitla (Herzog 1982, 136). 9. pehotna brigada je imela zelo težavno nalogo, saj se je prebijala preko težavnega terena brez vodnih virov, vzdolž zahodne obale Akabskega zaliva, kjer so bili strmi grebeni, ogromne pečine, puščavski pesek in globeli tik nad obalo. Brigadi pa so še dodatno oteževale pot visoke temperature in ozke tovarne poti, ki so preprečevale neovirano napredovanje motorizirani pehotni brigadi. Skorajda neprehodni teren je na razdalji 240 kilometrov zahteval, da je bila brigada popolnoma samozadostna s hrano, vodo ter z gorivom za 600 kilometrov za 5 dni. Vsakemu vojaku je tako dnevno pripadalo 5 litrov vode, 4 litri pa so bili namenjenih vozilom (Dayan 1965, 191). Prvi del poti od Ras El-Naqba do oaze Ain Furtaga je bil za brigado lahek, saj se je konvoj premikal s povprečno hitrostjo 15 km/h, tako da so 2. novembra prodrli že 100 kilometrov proti jugu (Dayan 1965, 192). Takoj za tem pa je prišel najtežji del poti. Najprej je sledilo 15 kilometrov vzpona po strmem pobočju Wadi Zaala, ki je bil prekrit s puščavskim peskom, tako da noben polgoseničar ni prišel do vrha brez vleke. Najtežje od vsega pa je bilo prevažanje topništva (87,7 mm), saj se je pogrezalo v pesek do vrha koles. Povprečna hitrost konvoja na tem delu je bila 5 km/h. Tudi na tretjem odseku do razvodja jih je čakal 10 - kilometrski vzpon po puščavskem pesku, ki je bil v primerjavi s prejšnjim položnejši, tako da je konvoju z manjšimi težavami uspelo priti v 50 kilometrov oddaljeno obalno oazo Dahab 3. novembra pred 12. uro. Tam jih je čakala zaseda egiptovske vojske in prvi spopad z egiptovskimi stražarskimi enotami (puščavsko policijo) (Dayan 1965, 193).

Naloga egiptovske enote je bila nadziranje območja in poročanje štabu v Sharm el-Sheikhu. Podobne enote so bile nameščene tudi na otokih Tiran in Sanapir, na katerih je bilo po 12 vojakov ter v zalivu Teba in Boasit med Eilatom in Dahabom.

Izvidniška enota je v bližino oaze prispela pred ostalimi enotami. Skupina treh egiptovskih vojakov jih je ob cesti pričakala v zasedi, ostalih sedem pa se je skrilo v taboru. Ko so se jim Izraelci približali zasedi, so odprli ogenj in ubili ter ranili nekaj vojakov, vendar so izraelski izvidniki kmalu pobili vse tri vojake. Izraelski izvidniki so naredili napako, ko so vdrli v tabor ne da bi pri tem odprli ogenj. S tem so dali

sovražniku možnost, da jih z lahkoto napade z ročnimi bombami. Egipčanski vojaki so tako ranili in ubili 3 vojake, mesta pa jim ni uspelo ubraniti (Dayan 1965, 193-194).

Po prvem počitku in oskrbi z gorivom in vodo, ki sta prispela po morju iz Eilata v Dahab, je brigada 3. novembra ob 18. uri pričela s tretjo fazo prodora s prečkanjem ozkega skalnatega območja po pastirski poti, ki je bila ponekod ožja od dveh metrov, proti Wadi Kidu. Zato so morale inženirske enote z dinamitom razstreliti skale, da so ostale enote lahko prečkale najožje predele z vso opremo.

Egipčani so pol kilometra pred koncem soteske postavili zasedo, da bi onemogočili nadaljnji prodor. Ko se je izvidnica približala, je z džipom zapeljala na mino, kar je nenadoma sprožilo egipčanski ogenj iz protitankovskih pušk, mitraljezov in z ročnimi granatami. Izvidnica je na napad odgovorila z ognjem ter se nato umaknila nazaj na varno. Ker se je stemnilo, so zaradi miniranega cestišča morali počakati do jutra. Izvidnica se je nato vrnila na kraj napada, vendar so pred njo območje zaradi varnosti že prečesali z izvidniškim helikopterjem, ki je izvidnici sporočil, da je območje čisto, kar je pomenilo, da so se egipčanski vojaki ponoči umaknili (Dayan 1965, 193-194).

Brigada je tako 4. novembra čakalo še zadnjih 45 kilometrov do cilja, ki so ga dosegli ob 12. uri, ko so prispeli v Ras Nasrani. Tam so ugotovili, da je utrdba, sicer utrjena s številnimi betonskimi bunkerji, jarki, minkimi polji in bodečo žico, izpraznjena, saj so se egipčanski vojaki po ukazu umaknili proti zahodu, kjer so se pripravili za branjenje Sharm el-Sheika. To je bilo po eni strani tudi pričakovati, saj je 202. padalska brigada napredovala proti Al-Toru, severno od Sharm el-Sheika, tako da je bila koncentracija egipčanskih oboroženih sil v Sharm el-Sheiku strateško gledano pomembna za njegovo obrambo. Sharm el-Sheik je bila zadnja oskrbovalna baza s skladišči in letališčem, ki pa bi se težko branila pred napadom oklepnikov, ki so se približevali mestu. Da je Izraelcem po treh dneh in dveh nočeh uspelo, da so bili tik pred bojem za Tiransko ožino, je glavno vlogo odigralo presenečenje, saj egipčansko poveljstvo ni pričakovalo tako silovitega napada s kopnega temveč iz zraka in morja. Zunanja obramba pri Tsafat-el-Atu je padla, ko je izvidniška enota 9. brigade napadla z raketami in mitraljezi. Egipčanom njihove letalske sile v akciji niso mogle pomagati, saj so njihove letalske baze zahodno od Sueškega prekopa nevtralizirali izraelski, britanski in francoski bombniki.

Poveljnik 9. brigade je imel na razpolago dve možnosti, in sicer, da napadejo ponoči ali pa zjutraj. Odločil se je za prvo, saj je s tem preprečil Egipčanom dodatno utrjevanje obrambnih položajev, enotam pa, ki so prispele iz Ras Nastranija, počitek

in organizacijo. Predvsem je hotel izkoristiti nizko moralo Egipčanov, ki so se zaradi nepričakovanega prodora Izraelcev preko obrambne linije Tzafrat el-At počutili ogrožene. Posledica te odločitve pa je bila, da so napadli brez pomoči letalstva.

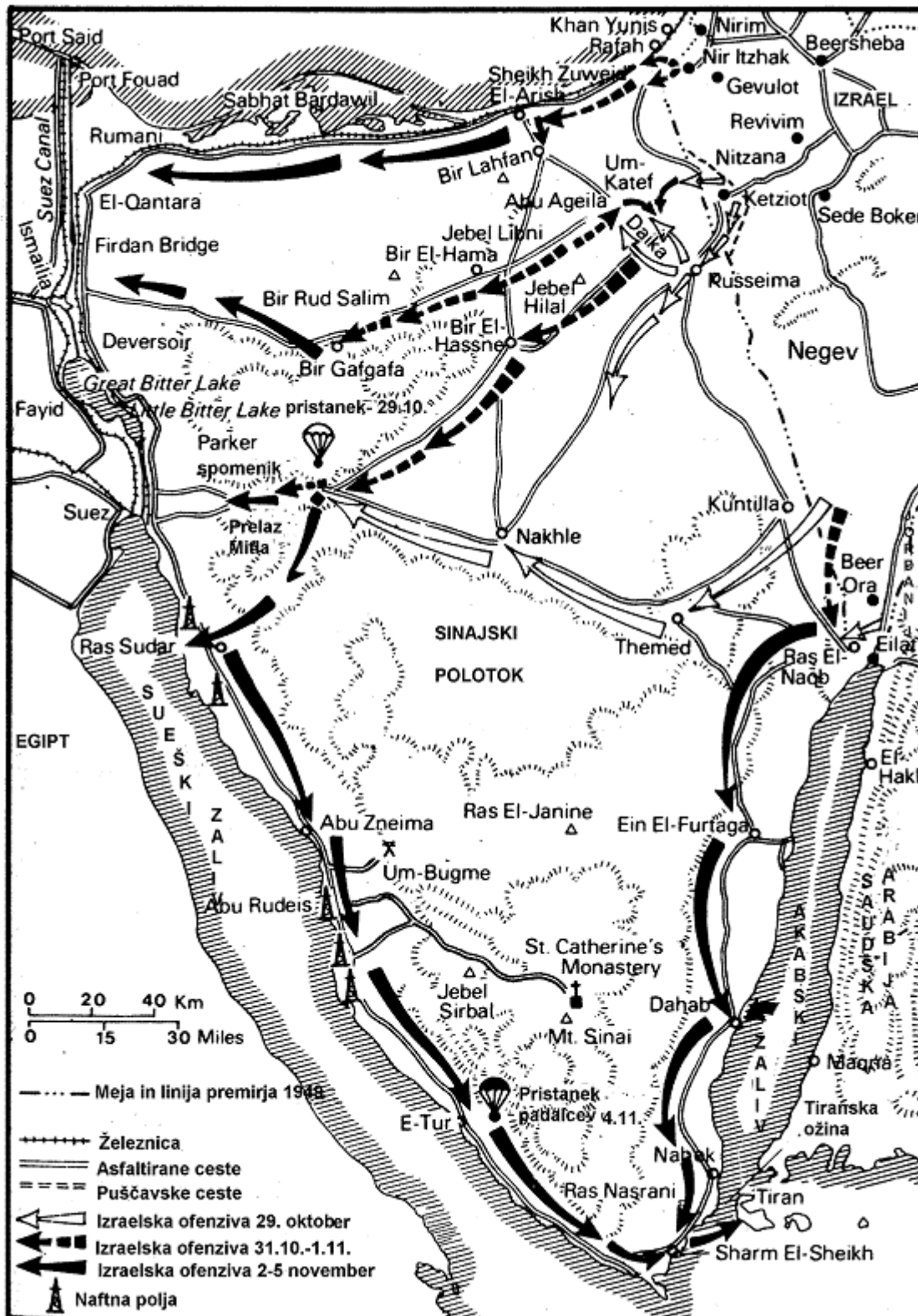
Cilj napada je bil položaj, ki sta ga branili dve četi na zahodnem boku Sharm el-Sheika. 5. novembra ob 03:30 je 91. bataljon napadel zunanjo obrambo Sharm el-Sheika z zahodnega boka, brez kakršnega koli načrta in predstave, kako deluje sovražnikova obramba. Četa D je napadla z dveh strani, da bi tako lažje predrila obrambne položaje, vendar se nikakor ni mogla prebiti preko minskega polja, kjer teren ni bil preveč ugoden. Tudi četi A, ki je napadala vzporedno s četo D, ni uspel preboj. Posledično sta močan egiptovski ogenj s treh utrjenih položajev in minsko polje povzročila veliko žrtev. Ker se enote zaradi kamnitega terena niso mogle vkopati, so po eni uri boja dobile ukaz o umiku. Skupaj z ranjenci so se premaknili izven dosega sovražnikovega ognja.

Ob 05:30 so ponovno napadli, tokrat s primerno podporo tako s kopnega kakor tudi iz zraka. 91. bataljon so podprle minometne čete z minometi (120 mm), izvidniška četa, četa polgoseničarjev vzdolž zahodnega boka, da bi skupaj počistili nasprotnikove položaje. Na čelu napada je bila četa polgoseničarjev in izvidniška enota, sledila jim je pehota. Boj je bil trd in neizprosen, trajal pa je vsega skupaj 15 minut, potem pa je izvidniški oddelek z džipi, ki jih je kril ogenj polgoseničarjev, predril obrambni položaj in egiptovske enote so se začele umikati. Medtem je 92. bataljon prebil vzhodni bok ter dosegel letališče. Brigada je prevzela nadzor nad območjem 5. novembra ob 9:00, ko so enote 202. brigade zavzele egiptovsko postojanko. Te enote so se pomikale iz Ras Sudarja vzdolž Sueškega zaliva preko Al-Tora, kjer so se nato srečale z 9. brigado v Sharm el-Sheikhu (Dayan 1965, 197).

Padec egiptovske obrambe je bil rezultat nočnega napada. Takrat so Izraelci uspeli načeti obrambo in letalske enote, saj Egipčani niso imeli učinkovitega protiletalskega orožja.

5. novembra ob 09:30 je bila vojna na Sinaju končana in ožina je bila odprta, s tem pa je bilo tudi konec celotne vojaške operacije, saj so naslednji dan Izraelci popustili zahtevam ZN in prekinili z ognjem (Varble 2003, 49).

Slika 10.5: Izraelska ofenziva 2. – 5. november 1956

Vir: Prirejeno po Herzog (1982, 137).

10.2 OPERACIJA MUSKETEER - FRANCOSKA IN BRITANSKA INVAZIJA

Operacija Musketeer je bilo kodno ime za britansko-francosko invazijo na Egipt, ki se je pričela z bombardiranjem egiptovskih mest ob Sueškem prekopu. Dogovarjanje o izvedbi operacije je trajalo več kot tri mesece. Sprva so načrtovali izkrcanje v Aleksandriji 17. septembra, od koder bi napredovali proti Kairu, a so ga kmalu prestavili na 25. september. Pred tem pa so že spremenili načrt operacije in se osredotočili na novo tarčo, in sicer Sueški prekop, zaradi česar so izkrcanje prestavili na 8. oktober, da bi medtem izvajali intenzivnejše bombardiranje. Po dolgotrajnih pogajanjih so 19. oktobra povsem spremenili potek operacije, ki je dobila britansko ime Musketeer Revise, s ciljem strmoglaviti egiptovskega predsednika Gamala Abdela Naserja. Operacija Musketeer Revise je bila razdeljena na tri faze:

1. faza: Britanci in Francozi morajo doseči zračno premoč.
2. faza: V 10 dneh zračnih napadov in psihološke kampanje morajo z oblasti odstraniti Naserja in uničiti glavne komunikacijske povezave in gospodarske objekte, kar bi vplivalo na egiptovsko moralo.
3. faza: Po uspešno zaključeni drugi fazi, bi sledila še zadnja faza: kombiniran britansko-francoski letalski in amfibijski napad, s katerim bi zavzeli Sueški prekop.

Izraelci so od napada zaveznikov veliko pričakovali, vendar so bili zaradi zavlačevanja precej razočarani. Izvedeli so, da sta Velika Britanija in Francija brez predčasnega opozorila napad preložili za 12 ur. Tako se je Izrael znašel v zanki, saj bi lahko v tem času Egipčani nad Izraelom izvedli letalski napad. General Charles Keightley¹⁶, ki ni sodeloval pri nastajanju protokola iz Sèvres, je nasprotoval napadu ob zori 31. oktobra, ker je bil mnenja, da z vojaškega stališča zora ni primeren čas. Po njegovem bi bil primernejši čas za napad mrak. To sporočilo je pomirilo izraelsko vojaško vodstvo. Tudi Francozi so podprli britanski predlog, zlasti po tem, ko se je britanski pilot s težavo izognil egiptovskemu lovcu Mig sovjetske proizvodnje, ki ga je po njegovem mnenju ni pilotiral Egipčan, ampak tujec, po vsej verjetnosti pilot z vzhodnega bloka. Vsekakor pa so bile opazne prve zaostritve med koalicijo, zlasti

¹⁶ General Charles Keightley je bil vrhovni poveljnik kopenske vojske za Bližnji vzhod in vrhovni poveljnik Operacije Musketeer (Wikipedia 2008d).

med Izraelci in Britanci, saj so slednji z zavlačevanjem napada kršili pogodbo iz Sèvresa (Varble 2003, 49-52).

30. oktobra ob 18:00 po izraelskem času sta vladi Velike Britanije in Francije poslali ultimat Izraelu in Egiptu, kot je bilo dogovorjeno. Za izpolnitev zahtev sta državi imeli na razpolago 12 ur. Če državi ne bi izpolnili zahtev, bi Velika Britanija in Francija intervenirali z letalskim napadom. Ultimat je Izrael sprejel brez oklevanja, saj ga v nobenem pogledu ni bremenil. Od prekopa je bila njegova vojska oddaljena 16 kilometrov, po drugi strani pa Izraelci niti niso načrtovali nadaljnjega napredovanja proti zahodu. Egipt se na drugi strani nikakor ni strinjal z ultimatom, še zlasti glede zahteve, da bi območje prekopa okupirale britanske in francoske sile (Herzog 1982: 138). Tako sta Francija in Velika Britanija izkoristili in obtožili Naserja, da nadaljuje s sovražnostmi, kar je upravičevalo njun napad - zaščito Sueškega prekopa (Smith 2007, 250).

31. oktobra ob 19:00 se je pričel angleško-francoski bombni napad nad Sueškim prekopom, ki so ga izvedli 25 (in ne 12) ur po predložitvi ultimata.

Od 29. oktobra sta bili dve eskadrilji britanskih letal Canberra na Cipru in na Malti v pripravljenosti. Operacija naj bi se začela z napadom na radijsko postajo v Kairu in štiri letalske baze, vključno z letalsko bazo Kairo-zahod, kjer so bili egiptovski bombniki Il-28 sovjetske izdelave, ki so edini predstavljali nevarnost za Izraelce.

30. oktobra je general Andre Beaufre¹⁷ predlagal, da bi poslali padalske in letalske enote na območje Sueškega prekopa, vendar z opozorilom, da bo operacija možna le v primeru, da bo Sueški prekop že delno nevtraliziran. Nadaljnji pogovori so prinesli razširjeni načrt, ki so ga poimenovali z britanskim imenom Omelette, z novo vlogo britanskih padalcev, ki naj bi zasedli letališče Gamil zahodno od Port Saida. Medtem pa bi marinci s helikopterjem prispeli do prekopa ter zavzeli most, ki povezuje prekop z Raswo, kar bi omogočilo britansko-francoski nadzor nad Suezom. Operacija Omelette pa je imela določene omejitve, saj v njej ni bilo predvidenega težkega orožja. To je pomenilo, da bi bil uspeh zagotovljen le v primeru, da bi bil egiptovski odpor šibak ali pa ga sploh ne bi bilo.

Zaradi strateškega razvoja dogodkov je bila Francija pripravljena izvesti letalski napad na Port Said takoj, še preden bi se Egipt umaknil iz Sinaja in okrepil svoje

¹⁷ General Andre Beaufre je poveljeval francoskim enotam v času operacije Musketeer (Wikipedia 2008b).

enote v bližini prekopa, čemur pa so Britanci nasprotovali. Vedno večje možnosti za zmago nad Egiptom in omahovanje Generalne skupščine OZN je Francoze pripeljalo do novih načrtov, ki so jih 3. novembra odobrili tudi Britanci. Tako je 4. novembra francosko in britansko poveljstvo spremenilo prvotni načrt Telescope v Telescope Modified, kar je pomenilo, da so Raswo napadle francoske padalske enote. Razlog za spremembo so bili britanski helikopterji, ki bi bili (pre)lahka tarča za egiptovsko protiletalsko orožje. Zaradi težavnega terena in bližine morja je bila operacija prav tako zahtevna za letalske enote (Varble 2003, 52).

Po Izraelski invaziji na Sinaj so bili britanski bombniki v pripravljenosti za napad. Negotove okoliščine arabsko-izraelskih vojaških odnosov so omejile njihovo uporabo, kljub temu pa so vsi znaki kazali, da bo do spopada prišlo kmalu. V prvotnem načrtu je bilo predvideno, da bo izveden nočni napad na egiptovsko floto bombnikov zgodaj zjutraj 31. oktobra. 30. oktobra so bile Kraljeve letalske sile (RAF) aktivirane in v pripravljenosti za napad. 31. oktobra je sledil Ednov ultimatum s preložitvijo bombardiranja na jutro 1. novembra, kar je med poveljniki povzročilo zmedo, ker jim vlada ni podala ključnih informacij o dogovoru v Sèvresu. Tako so bili prepričani, da sta operaciji Kadesh in Musketeer povezani. Poveljniki britanskih letalskih sil so se odločili, da bodo Egipt napadli ponoči samo v primeru, da bo ta z letali napadel Izrael. Šest bombnikov je zato v Akrotiriju¹⁸ čakalo v pripravljenosti.

Ko je Naser nameraval okrepiti svoje enote na Sinaju, so s Cipra in Malte poleteli bombniki proti zahodnemu delu Kaira, kjer je bila letalska baza bombnikov Il-28 beagle, ki bi lahko napadli Izrael. Ko so se britanska letala približala afriški obali, je bil Eden seznanjen, da so ameriške državljanke evakuirali v zahodni predel Kaira, da med bombardiranjem ne bi tvegali ameriških žrtev. Eden je floti letal valiant ukazal takojšnjo vrnitev, flota letal canberra pa je napadla letalsko bazo, kjer so bila letala Mig-15, gloster - meteor, C-46, C-47 in Il-14. Prav tako so s seznama bombardiranj umaknili glavno tarčo: radio Kairo, pomembno informacijsko sredstvo Naserjeve vlade, saj se je britanski premier Eden, kljub temu da je bil oddajnik izven poseljenega območja, bal nepotrebnih civilnih žrtev. Kljub zapletom so Britanci še isti večer z bombniki napadli egiptovske letalske baze v Almazi, Kabritu in Abu Suwayru, vendar napadi niso prizadejali večje škode (Varble 2003, str: 53).

¹⁸ Britanska letalska baza na Cipru (Wikipedia 2008c).

V drugi fazi, ki se je pričela 1. novembra, so sodelovali večnamenski lovci iz britanskih letalskih baz na Cipru in sedmih letalonosilk, ki jim mirujoča egiptovska letala niso povzročala težav. Po sončnem vzhodu so začeli bombardirati letalske baze v Kasfareetu, kjer je bila nameščena eskadrilja lovcev vampir, eskadriljo lovcev meteor in vampir v Fayidu, Dekheilo blizu Alexandrije, letališče v Kairu in druga. Večini letal Il-28 beagle se je izmaknila bombardiranju z umikom na sever Egipta ter v Sirijo in Saudsko Arabijo, kljub temu pa je bilo uničenih več kot 200 letal. Uspešna 36-urna zračno-psihološka operacija je angleško-francoske sile postavila pred dilemo. Lahko bi nadaljevali z bombardiranjem rafinerij in naftovodov, kar pa bi pri svetovni javnosti povzročilo ogorčenje, poleg tega pa so jih v prekinitve napadov prisilile tudi države Bližnjega vzhoda. Na začetku operacije so sirski saboterji uničili iraški naftovod, tako pa bi se lahko napad na egiptovske naftne vire kasneje obrnil proti Veliki Britaniji. Na koncu so napadli le radijski oddajnik radijske postaje Kairo s predvidevanjem, da ne bo civilnih žrtev.

V tretji fazi operacije so bile tarče oklepna in druga tovorna vozila, s pomočjo katerih bi Egipčani lahko okrepili sile ob Sueškem prekopu, ter infrastruktura po kateri bi lahko prišle okrepitve. Bombardirali so tudi vojaška skladišča in vadišča po celotnem Egiptu. Nepotrebn napad v tej fazi je bil vsekakor napad na most, ki je povezoval območje prekopa z Dumyatom, s katerim so preprečili kopičenje enot v 48 km oddaljenem Port Saidu, saj so s tem 3. novembra uničili vso pomembno infrastrukturo zlasti v bližini Alk-Ismailiyah. 4. novembra so britanski lovci napadli še Alexandrijo v upanju, da bi Naser svojo vojsko premaknil proti zahodu. Druga faza se je zaključila tako kot se je pričela, v senci drugih pomembnejših vojaških dogodkov (Varble 2003, 54-55).

Tretja faza je poleg zračnih napadov vsebovala tudi kopenski napad. Padalske enote so v operaciji »Telescope Modified« zavzele Gamil, Raswo in Port Fuad. Britanski in francoski padalci so imeli različne cilje napada, a skupni namen, zasedbo prekopa pred končanjem spopadov, saj so Združeni narodi zahtevali, da se morajo spopadi končati 5. novembra, po štiridnevnem odlogu, ki so ga zahtevali Britanci in Francozi. Brigadir M. A. H. Butler, vodja operacije »Telescope Modified«, je nadrejenim sporočil, da lahko 3. padalski bataljon v enem dnevu zavzame tako letališče Gamil kakor tudi Port Said, zato so oklepna vozila in tovornjake izkrcali kar v pristanišču Port Said. 16. padalska brigada je napadla 5. novembra, vendar je zaradi omejitev taktičnega letalskega prevoza s Cipra Gamil napadel samo en bataljon. V operaciji

so bili osredotočeni tudi na uničenje pomembne egiptovske infrastrukture, še posebej vodovoda v bližini Raswe, od katerega je bil odvisen celoten Port Said. Z zavzetjem vodovoda so prevzeli nadzor nad oskrbo z vodo, istočasno pa so morali tudi sami poskrbeti za zaščito vodnih virov pred sabotажami Egipčanov (Varble 2003, 56).

Razgiban teren okrog Gamila je na severu obdajalo Sredozemsko morje, na jugu pa jezero Manzala, tako da sta bila primerni coni za pristanek padalcev le na vzhodu in zahodu, ki pa sta imeli neugoden položaj. Na vzhodu bi nizko leteča letala, ki bi letela proti Port Saidu, nasprotniki napadli s protiletalskim ognjem, če pa bi napadli z zahoda, bi jih oviralo vzhajajoče sonce. 3. padalski bataljon je nato pristal 5 kilometrov zahodno od Port Saida in ga napadel z več strani. Četa A je napadla kontrolni stolp v Gamilu in zahodni del, četa B je napadla vzhod in četa C jug, kjer je bilo tudi letališče. Letalske enote in mornarica so pri prodiranju podpirale vse tri čete. Oprema je padalcem preprečevala, da bi odprli ogenj med pristajanjem. Vendar sovražnikov ogenj ni bil natančen in med padalci ni povzročil večjega števila žrtev. Po pristanku so britanski padalci napadli z brzostrelkami, puškomitraljezi, minometi in protitankovskim orožjem. Zaradi majhne tovarne zmogljivosti letal so imeli padalci zelo malo težke oborožitve, vendar jim je kljub temu uspelo zavzeti letališče.

Napadalci so kmalu odkrili egiptovsko taktiko, ki je temeljila na izrabi obrambnih položajev za načrtni izmik, da bi se izognili popolnemu uničenju. Vendar je 3. padalskemu bataljonu uspelo obkoliti območje, ki ga je branil vse do 5. novembra (Varble 2003, 57-59).

Med premikom so četa B 3. padalskega bataljona 16. padalske brigade iz Gamila proti Port Saidu napadla francoska letala. Vendar prijateljski ogenj ni povzročil žrtev. Kasneje je četa napadla pristaniške objekte, ki so egiptovskim ostrostrelcem nudili kritje. Po enournem boju so se umaknili na bližnje pokopališče in za pomoč zaprosili letalske enote, kar pa je le upočasnilo njihovo napredovanje. Letala so napadla utrjeni del pokopališča in pregnala Egipčane s položajev. Na tem območju je bila tudi vojašnica obalne straže, pomembno skrivališče za številne oborožene Egipčane, ki jo je četa B napadla ob podpori letalskih enot. Po napadu se je četa B morala umakniti, saj ji je zmanjkalo zalog streliva (Varble 2003, 60).

Četa D je prispela v Gamil 5. novembra popoldan, napadla vojašnico ter nadaljevala s prodorom, ki ga je pričela četa B. Ko so zavzeli Gamil, se je poveljnik odločil, da ne bodo nadaljevali z ofenzivo proti Port Saidu, zato se je četa umaknila in vzpostavila obrambne položaje v ladjedelnici.

16 km jugovzhodno od Gamila, v Raswi, je 3. padalski bataljon zatrl manjši egiptovski odpor ter uničil vodovod in zavzel ter uničil vzhodni most. Francozom pa je istočasno uspelo zavzeti zahodni del mesta. Sredi dopoldneva sta obe skupini 2. francoskega padalskega bataljona dosegli cilje operacije Telescop Modified. Pri njihovem prodoru so veliko pripomogle izkušnje in angleško-francoska zračna prevlada, ki jim je s pomočjo tehnologije za poveljevanje in nadzor pomagala koordinirati operacijo. Uspeh v Raswi je le še podkrepil agresivno napredovanje enot. Takoj po zavzetju vodovoda je francoske vojake iz 2. padalskega bataljona čakal napad na Port Fuad, katerega cilj je bil zaščititi zahodni bok. Silovit francoski napad z letalsko podporo je povzročil brezglavi beg egiptovske vojske. Zračni napad je uničil egiptovske enote, ki so se umikale preko prekopa. Za seboj so enote pustile le ostrostrelce, ki so upočasnili francosko prodiranje. Francoske enote so nato porabile še 12 ur za zadušitev odpora, tako da jim je pozno popoldne 5. novembra uspelo zavzeti Port Fuad (Varble 2003, 61).

Francozi in Britanci so poskušali v čim krajšem času doseči, da bi Port Said kapituliral, v nasprotnem primeru pa bi ga napadli z vso silo. To dejstvo je verjetno vplivalo na egiptovsko odločitev za vdajo enot v Port Saidu. Pozno popoldne 5. novembra je egiptovski poveljnik brigadir Mougy v mestu zaprosil za takojšnja pogajanja. Mougy je poveljstvo nad enotami prevzel v zadnjem trenutku, tako da ni točno vedel, kakšni so egiptovski načrti oziroma kakšne so lokalne sile in njihove zmožnosti. Prav tako ni vedel ali Naser hoče, da se borijo za Port Said do konca ali naj se raje umaknejo proti mestu Al-Qantarah, ki je od Port Saida oddaljeno 50 kilometrov (Wikipedia, 2008d). Mougy ni vedel kako ukrepati, zato je s pogajanjem pridobil na času. Obenem pa je upal, da bo nasprotnike prepričal, da bodo mestu omogočili dostop do vodnih zalog. Prepričan je bil, da bi začasna prekinitev ognja omogočila, da bi se njegove enote oskrbele z opremo in se skupaj z lokalnim prebivalstvom pripravile na ponovni spopad. Koalicijski sili sta se odločili, da mora biti mesto pod popolnim nadzorom, zato sta uvedli policijsko uro, vse lokalne egiptovske sile pa so morale predati orožje, nato pa so jih odpeljali v Gamil. Mougy je sledil fabijevi taktiki¹⁹ in si zagotovil za razorožitev ves dan. Britanski poveljnik Butler je podaljšal ultimat za štiri ure in predlagal začasno prekinitev ognja v času razoroževanja, kar je kasneje onemogočilo hitro taktično zmago Britancev in

¹⁹ Fabijeva taktika je vojaška taktika, kjer šibkejša stran meni, da je čas na njihovi strani.

Francozov, saj so Egipčani zaveznikom prekinili logistično povezavo s Port Saidom, od koder so oskrbovali Al-Quantarah in Al-Ismailiyah (Varble 2003, 63).

Francoskim padalcem je uspelo zavzeti ključne položaje v Port Saidu: vodovod, letališče in južni izhod iz mesta. Še več, kljub Stockwelovi odločitvi, da se marinci ne bodo izkrcali v Gamilu, je zasedba ozemlja zahodno od Port Saida preprečila egiptovskim silam možnost, da bi napadle padalce med pristajanjem severno od mesta. 6. novembra je tisoč marincev iz 3. specialne brigade napadlo v pasu enega kilometra z obale proti severnemu delu mesta. Marinci iz 40. in 42. specialnega bataljona so zavzeli položaje približno en kilometer od obale. Po kratkotrajnem in silovitem bombardiranju so s pomočjo topov z rušilcev v celoti uničili obalo Port Saida. Pri bombardiranju je britanska vlada določila pravila napada in s tem omejila tako svoji vojski kakor tudi francoski streljanje le iz topov do kalibra 120 mm, namenjenim za podporo enotam (Varble 2003, 64).

Marinci so se 6. novembra izkrcali na obali Sierra Green in Sierra Red ter med njima vzpostavili povezavo. Z 12 amfibijskimi izkrcevalnimi čolni buffalo se je ob 4:00 izkrcala prva invazijska skupina, ki je predstavljala 20 odstotkov vojakov 40. in 42. specialnega bataljona. V vsakem vozilu je bilo 20 vojakov. Med približevanjem so jih obstreljevali ostrostrelci. Obali je med seboj ločeval goreči objekt, zato je do vzpostavitve povezave nastalo začasno mrtvilo v podpornem ognju. Ura napada je bila določena ob 7:00, pol ure po tem, ko so se marinci 40. specialnega bataljona z amfibijskimi vozili izkrcali iz amfibijskih ladij na obalo Sierra Red. Deset minut kasneje sta se zahodno od njih na obalo Sierra Green izkrcali četi A in B 42. specialnega bataljona, ki sta takoj naleteli na prvo oviro, goreče objekte, ki so se ob njihovem prihodu na obalo vžgali zaradi prijateljskega ognja. Istočasno pa so jih napadli Egipčani z zahodne strani obale. Kljub prijateljskemu ognju je četama A in B uspelo preteči obalo in doseči obalno cesto, ki je ločevala obalo in severni del Port Saida. S prvim naskokom so se marinci hitro premaknili v notranjost in se izognili vsakršnemu spopadu. Med prodiranjem so odkrili šibko točko v obrambi, kar so izkoristili s hitrim napredovanjem do ključnih strateških točk po južni strani: mostov, cest in pomembne infrastrukture, ki ni samo zagotavljala nadzora nad Port Saidom, ampak tudi nadzor nad Al-Qantarah in drugimi pomembnimi strateškimi točkami (Varble 2003, 65). Med tem, ko sta četi A in B izvajali bliskoviti napad na severu Port Saida, so se preostale čete 42. specialnega bataljona (C, D, E in F) približale obali Sierra Green z morja z izkrcevalnimi čolni. Ko so se približali obali, so Egipčani odprli navskrižni ogenj, ki pa

sta ga četi A in B ob letalski in pomorski podpori hitro zatrli. S prevzemom nadzora nad ključno infrastrukturo je 42. specialni bataljon dosegel prvi cilj. Slab kilometer vzhodno je tudi 40. specialni bataljon uspešno dosegel obalo in začel s pripravami na kasnejšo operacijo v notranjosti. Marinci iz 40. bataljona so imeli prednost pred tistimi iz 42. bataljona, saj so se izkrcavali v tankih centurion iz 6. kraljevega tankovskega polka, ki so v primerjavi z izkrcevalnimi vozili buffalo nudili več zaščite. Dva tankovska voda sta se usmerila proti zahodu in se pridružila 42. specialnemu bataljonu. 40. bataljon pa je odstranil vse ovire, ki so onemogočale dostop do pristanišča v Port Saidu in ovirale pristajanje helikopterjev. Ker je bila celotna obala pozidana, so enote imele veliko težave pri napadu na branjene egipčanske trdnjave (Varble 2003, 65-66).

Na eskortnih letalonosilkah Thesus in Ocean se je 6. novembra 45. specialni bataljon pripravljajal na okrepitve njihovih soborcev iz 3. specialne brigade. Za pristanek na kopnem so uporabili helikopterje sycamore in whirlwind iz 845. pomorske helikopterske eskadrilje²⁰. Ko so prileteli nad obalo, jih je helikopter odložil v bližini športnega stadiona (Varble 2003, 68).

40. bataljon je nato z vsemi močmi po južni strani napadel policijsko postajo, da bi se izognili večjemu številu žrtev in da bi strli egipčanski upor, a so naleteli na hud odpor. Po dolgotrajnem spopadu so skupaj s tanki in letalsko podporo zavzeli pristanišče, kar je Britancem povzročilo veliko žrtev in izgube časa, zato so se morali na hitro popolniti z zalogami in se premikati proti Al-Quantarah.

Egipčani so potopili nekaj tovornih ladij in blokirali plovbo skozi Sueški prekop ter s tem preprečili prodor marincev do pristanišča po vodi. To so napadalci odkrili šele ob izkrcaju na obali Sierra Red in Sierra Green, ko so britanska izvidniška amfibijska vozila izvidovala severno od pristanišča. Sredi dopoldneva so enote zapustile plovila in napadla Port Said (Varble 2003, 70). Skupaj z enotami se je izkrcaj tudi 6. kraljevi tankovski polk s tanki centurion. V boju za Raswo in Al-Qantarah je čelo iz tankovskega voda A povzročilo zastoj, ker so se tanki pogreznili v mehko podlago in tako premik v tej smeri ni bil več mogoč. Tako jim 6. novembra ni uspelo izvesti napada v Raswi, egipčanske enote pa so imele dovolj časa, da so se umaknile proti Al-Qantarahu, v upanju, da se bodo izognile britanskim marincem, saj so se jim umikale že vse od obale Port Saida. Kljub izraelski premoči, saj so imeli oklepnike in

²⁰ Do takrat še nobena vojaška enota ni uporabila helikopterjev za prevoz enot direktno v bojno cono, zato je dogodek predstavljal pomemben mejnik v razvoju tehnike.

samovozno topništvo, je egiptovska 2. RPC odbila slabo organiziran napad z letalsko podporo. Nekaj enot pa je še ostalo, da so se bojevale proti tankom (Varble 2003, 71).

Po hitrem premiku z juga je 42. specialni bataljon začel z utrjevanjem obrambnih položajev na obali Sierra Green in vzpostavljanjem povezave z obalo Sierra Red, preostale čete pa so zasedle Raswo. Cilj je bil Shari Ali, ki so ga marinci zavzeli v nekaj urah. Četa C je zavzela arabsko četrt in s tem preprečila gverilske udare na druge predele mesta ter istočasno varovala komunikacijske povezave 42. specialnega bataljona in njihov premik proti Shari Aliju. Četi B in F 42. specialnega bataljona sta ob lastnem napredovanju pomagali še ostalim enotam iz 3. specialne brigade. Četi A in F sta se, ko sta osvajali plinarno, soočili z minimalnim odporom, za tem pa sta četi A in B napredovali proti Raswi, kjer sta uničili glavno električno postajo in v pripravljenosti čakali na umikajoče egiptovske enote. Četi E in F pa sta ostali v ozadju na zasedenem območju.

42. specialni bataljon je zastavljene cilje dosegal enega za drugim. Povsem drugače pa je bilo s 40. specialnim bataljonom, ki se je silovito bojeval proti Egipčanom v urbanem okolju, kjer so bili njegovi vojaki izpostavljeni egiptovskim ostrostrelcem. Še posebej so bila izpostavljena križišča. Marinci so se izognili neposrednemu ognju s tanki iz voda C 6. kraljevega tankovskega polka. Ko so marinci napadali preko križišč, so jih krili tanki z ognjem in dimno zaveso. Tanki so napredovali do Shari Alija, saj so egiptovski prostovoljci ovirali britanske enote tudi v preostalih predelih Port Saida. Za ureditev razmer v tem delu mesta je poskrbel 45. specialni bataljon. Marinci so pristali južno od obale Sierra Red. Razdeljeni so bili v štiri skupine po 120 marincev, ki so jih na položaje pripeljali helikopterji. Po pristanku so s helikopterjev odvrgli njihovo opremo in strelivo, medtem ko sta eskortni letalonosilki Thesus in Ocean delovali z morja. 45. specialni bataljon je napadel ob obalni cesti pravokotno proti 40. in 42. specialnemu bataljonu. Poleg nenadnega napada s strani Egipčanov, so jih zaradi napačno posredovanih koordinat iz operativnega centra, napadle tudi lastne letalske sile (Varble 2003, 71).

Enote so nalogo dokončale preden so se seznanile z dramatičnim političnim razvojem, ki je zahteval takojšnjo prekinitev ognja. Med prebijanjem 3. brigade specialnih enot preko labirinta ostrostrelcev in utrjenih območij v Port Saidu je britanski premier Anthony Eden popustil pred domačo javnostjo in pritiski ZDA,

Združenih narodov in groženj s strani SZ in pristal na prekinitev ognja 7. novembra ob 2:00.

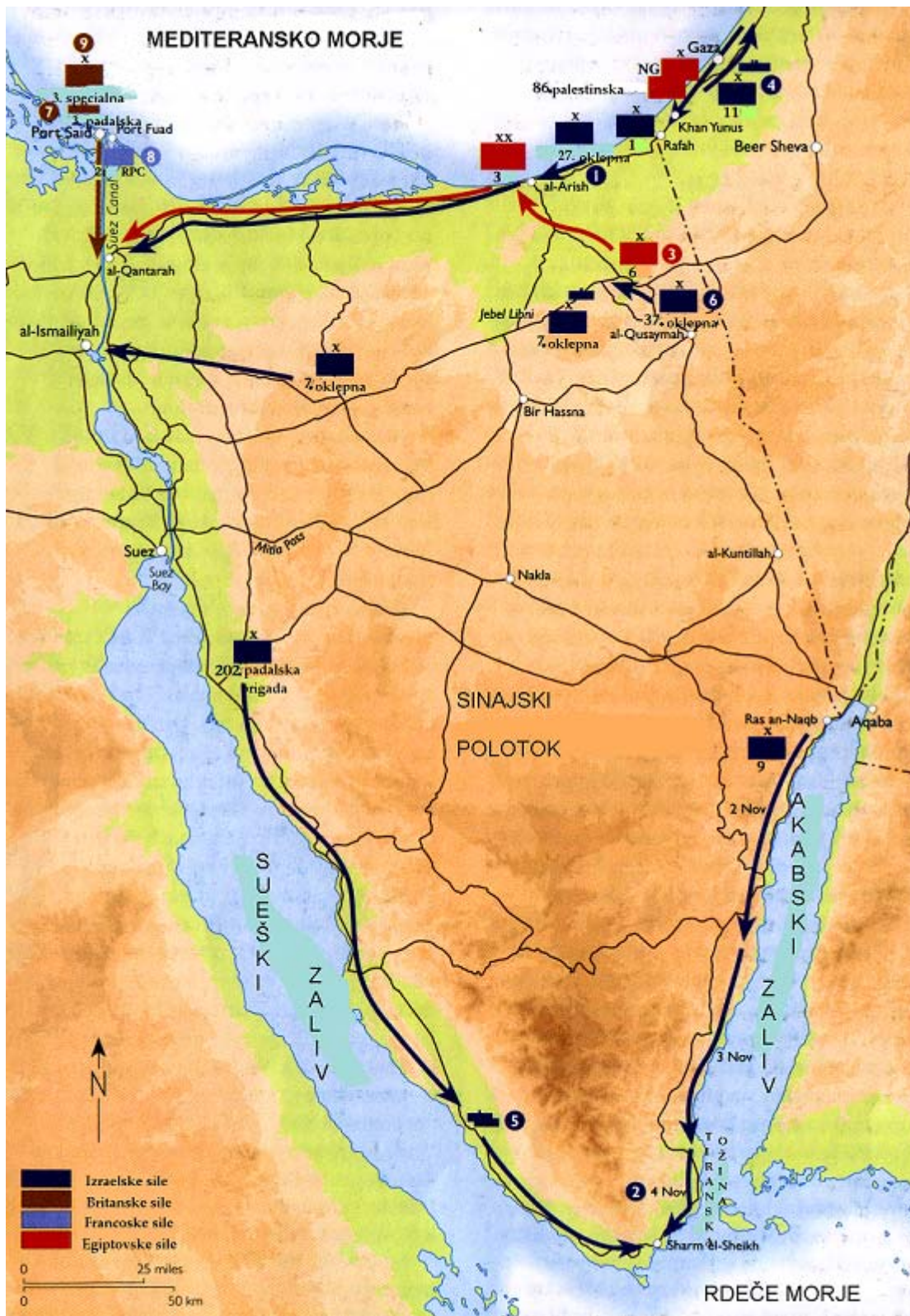
Zgodaj popoldne 6. novembra so zato Britanci alarmirali enote na Cipru, ki so bile namenjene ofenzivni operaciji. Določeno je bilo, da francoske padalske enote pristanejo prve, v nekaj urnem zamiku pa še britanske padalske enote. Enote so morale zavzeti mesto pred začetkom veljavnosti premirja, saj je slednje veljalo le za Port Said. Skupaj z enotami 2. padalskega polka (2. RPC) v Raswi so francoske kopenske enote sestavljale še tri specialne enote, tankovski vod s tanki AMX in padalski polk (Varble 2003, 77).

Najpomembnejši strateški cilj operacije Mušketir je bila zasedba mest Al-Qantarah in Port Said. 1 in 2. četa sta obkolili arabsko, z vzpostavitevjo cestne blokade na ključnem cestnem križišču, medtem pa se je večina 45. specialnega bataljona na skrivaj premaknila z oklepnimi vozili na jug Raswe, kar je pripomoglo k uspehu pozno popoldne 6. novembra. Vod A 6. kraljevega tankovskega polka se je pridružil francoskemu 2. padalskemu bataljonu in britanskemu 42. specialnemu bataljonu v Raswi. Vod B in polkovno poveljstvo sta napredovala preko »Casino Place Hotel« do Raswe nekaj ur za vodom A. Tankovski vod A in 2. padalski bataljon sta počasi prodirala po cesti proti Al-Qantarah, tako sta v pol dneva napredovala le 16 kilometrov in ob mraku dosegla Al-Tirah, kjer sta postavila obrambne položaje. Po tem so se glavne bojne enote 45. bataljona in 3. padalske brigade v zahodnem delu mesta ločile. Napadle so spet, da bi uničile branjene egiptovske položaje, ki so jih že okupirale, a so jih zapustile. Brez večjih težav so jih ponovno zavzele, tako obalo kakor tudi položaje obalne straže. Nato pa so na vzhodni strani naleteli na utrjena objekta policijske postaje in bolnišnice. V objektih so Egipčani zavzeli ključne položaje v boju proti nasprotnikom, kar je 3. padalski brigadi preprečevalo nadaljnji prodor proti Port Saidu. Zato so morale posredovati letalske enote, ki so uničile še druge egiptovske branjene položaje. Začasna prekinitev premikov 6. novembra zvečer v Al-Tinahu je prekinila niz napredovanj voda A 6. kraljevega tankovskega polka do svita. Vendar je vod ob 21:00 dobil ukaz, da mora zavzeti Al-Quantarah pred začetkom premirja. Preden se je enota zbrala in začela s premikom proti jugu, je bila ura že 1:00, tako da jim je do premirja ostala le še ura. Ob 2:00, ko je začelo veljati premirje, so bili 6 kilometrov severno od cilja in 40 kilometrov južno od Port Saida, kjer so se britanske enote ustavile z dvema vodoma, ki sta varovala ozko bojno linijo, v ozadju so bili tanki centurion iz A voda. Ko so egiptovske enote v Al-

Qantarah izvedele, da so francoske in britanske enote zaradi upoštevanja premirja prenehale s prodiranjem, so postavile blokade med Al-Capom in Al-Qantarahom, manj kot kilometer stran od zavezniških položajev (Varble 2003, 78).

S premirjem je bilo operacije Mušketir konec, zato so morale francoske in britanske sile utrditi položaje v Al-Capu ter obdržati nadzor v Port Saidu. Britanci so s tanki in protitankovskim orožjem zavzeli položaje, da so se lahko branili pred močnim egiptovskim napadom. Po skoraj petih dneh branjenja je 2. padalsko četo in 6. kraljevi tankovski polk na južnem delu Port Saida, kjer so se trdoživo spopadali z egiptovskimi enotami, ki so napadale iz različnih smeri, zamenjale enote iz 29. brigade 3. pehotne divizije, ki so zapustile Britanijo z ladjo za prevoz enot še med 1. fazo operacije Mušketir. 1. bataljon Royal West Kent je v Al-Cap prispel 11. novembra in nadziral britanske položaje 10 dni. Odgovornost za nadziranje Port Saida, ki je v primerjavi z Al-Capom zaradi goste poseljenosti predstavljal večjo nevarnost s strani ostrostrelcev, pa je prevzela 19. brigada 3. pehotne divizije. Najnevarnejša je bila arabska četrt na severozahodu, nad katero je 45. bataljon prevzel skorajšnji nadzor 6. in 7. novembra, ko se je operacija Mušketir zaključevala. Nekaj gverilskih enot je še po vzpostavitvi premirja izvajalo napade na britanske in francoske enote, ki so še ostajale v Egiptu (Varble 2003, 81).

Slika 10.6: Izraelsko zavzetje Sinja in britansko-francoska invazija na Sueški prekop od 2. – 7. novembra

Vir: Prirejeno po Varble (2003, 47).

11 POSREDOVANJE IN VMEŠAVANJE VELESIL MED IN PO KONFLIKTU

11.1 SOVJETSKA ZVEZA

15. septembra, po tem ko je bil zavržen britanski predlog o prosti plovbi skozi Sueški prekop, je SZ v deklaraciji pozivala zahodne velesile, da ne uporabijo vojaške sile, saj bi kakršno koli kršenje miru na Bližnjem vzhodu vplivalo na varnostne interese SZ (Tal 2001, 73).

V času, ko je izbruhnila vojna, je bil v Moskvi na uradnem obisku sirski predsednik Shukri al-Kuwatly. Kremeljske voditelje je zaprosil za vojaško pomoč Egiptu. Sovjetski predsednik Hruščev je prošnjo zavrnil in poudaril, da bodo poskušali mobilizirati svetovno javno mnenje. Še istega dne, 31. oktobra, je sovjetska vlada objavila deklaracijo v kateri je obsodila izraelski napad in britansko-francoski ultimat. SZ je zaprosila Varnostni svet OZN, da naj takoj sprejme ukrepe za prenehanje agresije Izraela, Francije in Velike Britanije proti Egiptu. ZDA so jih pri tem prehiteli s prošnjo o takojšnjih ukrepih za prenehanje agresije. Generalna skupščina OZN je 2. novembra pozvala vse vpletene države k takojšnji prekinitvi spopadov in k umiku enot z zasedenih območij (Tal 2001, 79).

Šele po zlomu madžarske vstaje 4. novembra se je SZ odločila za diplomatsko posredovanje in je vsem nasprotnicam poslala protestno noto (Franciji, Veliki Britaniji, Izraelu) in celo ZDA ter istočasno prvič po letu 1948 iz Tel Aviva odpoklicala veleposlanika. Francozom in Britancem je Hruščev, da bi pokazal kako resno misli zagrozil celo z jedrskim orožjem. Vendar ta grožnja ni bila smiselna, saj sta bili obe imetnici enakega orožja. Američane je zaprosil, da bi kot svetovni velesili skupaj preprečili agresijo proti Egiptu, a ga je ameriški predsednik Eisenhower zavrnil, saj ni verjel sovjetskim grožnjam. SZ je ZDA zaprosila za sodelovanje, da bi se izognila regionalnim in mednarodnim pritiskom. Na regionalni ravni se je poskušala izogniti pritiskom Egipta in arabskih držav, ker so v njej videle zanesljivega zaveznika. Takšna vloga SZ je postala manj očitna po tem, ko tudi ZDA niso podprle držav napadalk in so se s tem pred arabskimi državami pojavile kot boljša zaveznica. Na mednarodni ravni je SZ poleg ZDA poskušala vzpostaviti status velesile (še posebej na Bližnjem vzhodu) in preprečiti konflikt med njima.

Veliko elementov kaže, da so bile grožnje SZ prej simbolične kakor pa resnične. Sovjetska pasivnost vse do 5. novembra, kar dokazuje tudi rezultat obiska sirskega

predsednika Al-Kuwatlya v SZ, kaže da Moskva ni imela jasne slike, kako ukrepati. SZ ni imela na razpolago hitrih sil za posredovanje na Bližnjem vzhodu, ker so bile vse nameščene na Madžarskem. Grozila je le s prostovoljnimi vojaki, ki naj bi jih poslala v Egipt 11. novembra, štiri dni po tem, ko sta Francija in Velika Britanija pristali na premirje, tako da bi bili vojaki popolnoma nepotrebni (Tal 2001, 82). Po koncu spopadov je sovjetski zunanji minister Valerij Zorin razložil Egiptu, zakaj so izdali deklaracijo šele po prekinitvi spopadov. Zorin je pojasnil, da so s tem, ko so ukrepali šele po koncu spopadov, na eni strani prispevali k dodatnemu moralnemu pritisku na agresorje ter na drugi strani pokazali, da SZ in druge miroljubne države niso bile zainteresirane za poslabšanje mednarodne situacije ter poudaril, da je bila grožnja s pošiljanjem prostovoljnih vojakov le taktična poteza.

Medtem, ko so bili Egipčani že resno v skrbeh zaradi sovjetske pasivnosti, je Naser 4. novembra poslal delegacijo na sovjetsko ambasado v Kairo, da se je pozanimala, kdaj bo SZ posredovala, ker država ne bo zdržala več kot 24-urnega pritiska. Informacijo je veleposlanik nemudoma posredoval v Moskvo. Naslednji dan, zadnji dan operacije Mušketir, ko so francoski komandos napadli Port Fuad, britanske specialne enote pa Port Said in ko je Izrael zasedel Sharm el-Shaikh, ki je bil strateškega pomena za nadzor ladijskega prometa skozi Tiransko ožino do izraelskega pristanišča Eilat, so si Sovjeti postavljali vprašanje: »Ali je bil tristranski napad na Egipt v prid SZ, ki je že drugič vojaško posredovala proti madžarski vstaji 4. novembra« (Kramer 1998, 392). V sovjetskih arhivih so namreč našli dokumente, ki to dokazujejo. Sprva se je SZ bala zaplesti v sueški konflikt, saj so na sestanku prezidija vrhovnega sovjeta 28. oktobra poudarili, da si ne smejo privoščiti takšne zmešnjave, kakršno so si povzročile zahodne velesile v Egiptu 31. oktobra, po pričetku izraelske ofenzive na Sinaju. Po prvih bombnih napadih na Egipt s strani britansko-francoskih letalskih sil je Hruščev objavil, da je napad na Naserjev režim prvi korak in da bo Budimpešta naslednja, če Moskva ne bo ukrepala:

Ponovno moramo preučiti našo deklaracijo in ne smemo umakniti naših enot iz Madžarske in Budimpešte. Prevzeti moramo pobudo za vzpostavitev redu na Madžarskem. Če zapustimo Madžarsko, bodo zahodne velesile to vzele za našo šibkost in sprožile bi glavno ofenzivo. To bi oslabilo naše položaje, saj bi imperialistične države za Egiptom sebi priključile še Madžarsko. Tako da nimamo druge možnosti (Kramer 1998, 393).

Iz izjave je razvidno, da je vojna v Egiptu pospešila odločitev za sovjetsko intervencijo v Budimpešti, čeprav bi bila takšna odločitev sprejeta v vsakem primeru. Potrebno je poudariti tudi to, da je Hruščev mislil, da so Francija, Velika Britanija in ZDA namensko napadle Egipt, da bi z njegovim porazom porazile še SZ, ki je njegova zaveznica. Ta element pojasnjuje pasivnost SZ vse do 5. novembra. Moskva ni hotela mobilizirati svojih enot za vsako ceno, saj je imela povsem druge interese na Madžarskem, po drugi strani pa se je celotni Kremelj ukvarjal s situacijo na Madžarskem. Hruščev se je od 31. oktobra do 3. novembra mudil v tujini²¹ pri zaveznikih, kjer je pripravljajal teren za posredovanje na Madžarskem. Po vrnitvi pa so bili vsi usmerjeni v Madžarsko, saj je že naslednji dan prišlo do zloma. Po pričetku intervencije je predsedstvo odločilo, da bo SZ k egiptovskemu problemu aktivno pristopila takoj po zadušitvi vstaje na Madžarskem (Tal 2001, 83-85).

Zunanjepolitične odločitve Hruščeva so bile zelo povezane z njegovimi nasprotniki. Vse od leta 1955 si je poskušal utrditi svojo moč preko nadzora zunanje politike, kar bi mu skoraj uspelo, če se ne bi pojavila sueška kriza julija 1956. Pred krizo je Hruščev odstranil Molotova s položaja ministra za zunanje zadeve. Zamenjal ga je Dmitrij Trofimovič Šepilov, ter pred tem februarja 1956 na 20. kongresu KPSZ formaliziral novo zunanjo politiko. Temeljila je na miroljubnem sodelovanju, pričetku 3. svetovne vojne in na destalinizaciji. Oktobra 1956 pa je s krizama v Budimpešti in v Suezu kazalo na to, da bo vse propadlo. Iz tega tudi izhaja Hruščeva grožnja Franciji in Veliki Britaniji z jedrskim orožjem ter istočasno poziv ZDA za skupno akcijo proti agresorskim državam. Po njegovem naj bi grožnja preprečila popolni poraz Egipta, ki ga je SZ podpirala, in bi si s tem potrdila status velesile ter obdržala svojo politiko, ki jo je podpirala domača javnost. Hruščev se je povsem zavedal dejstva, da bi se s porazom v Egiptu ob krizi na Madžarskem dokončno poslabšal njegov politični položaj. Vrh vsega je bila vse do zamenjave Molotova zaskrbljujoča tudi zunanja politika, saj je slednji zagovarjal miroljubno sodelovanje, Hruščev pa dialog med SZ in ZDA.

Na koncu se je sueška kriza izkazala celo kot pozitivna za SZ. Brez večjega vložka je pridobila na regionalnem in mednarodnem ugledu. Prvič, njeni glavni nasprotnici, Francija in Velika Britanija, sta iz krize odšli vidno oslabljeni, njun poraz je zelo oslabil

²¹ Hruščev se je 31. 10. 1956 mudil na sestanku v Brest-Litovsku s poljsko delegacijo, naslednji dan (1. 11. 1956) se je udeležil sestanka v Bukarešti na pogovorih z Romunijo, Bolgarijo in Češkoslovaško ter 2. 11. 1956 še na Brionih na pogovoru s Titom.

položaje v kolonijah. Drugič, kriza je omogočila SZ vmešavanje na območja, ki so bila strateškega pomena za NATO in ključnega pomena za varnost zahodne Evrope. Tretjič, po tem ko so ZDA zavrnilo sodelovanje v reševanju krize na način, kot ga je predlagala SZ, je bil to diplomatski signal, da SZ izkoristi pridobljeni ugled in moč v državah tretjega sveta, kljub temu da so ji ga zahodne države zelo načele s pritiskom zaradi razmer na Madžarskem (Tal 2001, 87-89).

Vsekakor pa je Sueška kriza pripomogla k širitvi sovjetske vojaške moči, kar bi ji zaradi takratne zahodne (ameriške) prevlade bolj težko uspelo. Kriza je le še utrdila politične in vojaške odnose med SZ in Egiptom vse do začetka osemdesetih let. Tako so preprečevali popolno interesno prevlado ZDA na območju Bližnjega vzhoda, ta pa se je kasneje z izraelsko-ameriškim partnerstvom dejansko uveljavila.

11.2 ZDA

Izraelski napad na Egipt je bil za ameriško administracijo veliko presenečenje, saj je pričakovala, da bo napadel Jordanijo. Kljub temu je ameriški predsednik Eisenhower nemudoma ukrepal in izraelskemu predsedniku takoj poslal telegram, v katerem ga je opomnil, da bodo ZDA storile vse, da se bo agresija nemudoma končala (Eisenhower 1963, 73). Veliko Britanijo so opozorili, da bodo v primeru napada prešli na nasprotno stran, ker so bili mnenja, da morajo ohraniti Tristransko deklaracijo iz leta 1950 in s tem preiti na stran žrtve. Zato so ZDA po napadu takoj ukrepale in zahtevale takojšnje zasedanje Varnostnega sveta in Generalne skupščine OZN. Tam so zahtevale takojšnje prekinitev spopadov in umik izraelskih enot s celotnega zasedenega egiptovskega ozemlja. Od Združenih narodov so zahtevali, da morajo brezpogojno uvesti ekonomske in vojaške sankcije v primeru izraelske zavrnitve umika svojih enot (Tal 2001, 44). ZDA so upale, da jo bosta Francija in Velika Britanija podprli, saj sta bili državi članici Nata tudi podpisnici Tristranske deklaracije, v kateri sta se zavezali, da bosta pod okriljem OZN ali brez njega ukrepali proti vsaki državi, ki bi prečkala mejo med Izraelom in arabskimi državami.

S to vojno so države napadalke naredile veliko uslugo SZ, saj je vsa svetovna javnost preusmerila pozornost z vstaje na Madžarskem in Poljskem na Izrael, zato so bile ZDA pripravljene storiti vse, da spopad prekinejo v najkrajšem možnem času. Čeprav sta bila predsednik Eisenhower in zunanji minister Dulles navdušena, ker je

Izraelu uspelo poraziti Naserja, in bi ga lahko pri tem podprla, sta se na drugi strani zavedala, da bi s tem kršila Ustanovno listino Združenih narodov, kar bi posledično lahko privedlo do propada OZN.

Ko sta Francija in Velika Britanija Egiptu in Izraelu postavili ultimatum, je ZDA 1. novembra Varnostnemu svetu OZN predstavila resolucijo o takojšnji prekinitvi ognja in o umiku vseh izraelskih enot z egiptovskega ozemlja. V resoluciji je bilo tudi zahtevano, da se morajo vse članice OZN vzdržati vojaške, finančne in gospodarske pomoči Izraelu, dokler slednji ne bo izpolnil vseh zahtev. V upanju, da bi preprečili britansko-francosko uporabo sile za zaščito prekopa, je ZDA dopolnila resolucijo s členom o pozivu vsem državam, naj nemudoma prekinejo z grožnjami o uporabi sile proti drugi državi. Resolucija ni bila izglasovana, saj sta Velika Britanija in Francija uveljavili veto. Izrael je predvideval, da bo njun veto v Varnostnem svetu ustavil nadaljnje ukrepe ZDA, a se je zmotil, saj je svetovna velesila nato neuspelo resolucijo prenesla na Generalno skupščino pod nazivom mirovna resolucija²².

Po 48 urah spopada sta se Bela hiša in zunanje ministrstvo izogibala vseh stikov z izraelskimi predstavniki v Washingtonu in Jeruzalemu (Tal 2001, 30). Izraelce sta poskušala prepričati, da bi se umaknili z zasedenih ozemelj, v zameno pa bi se Američani vzdržali javnih obtožb zaradi napada na Egipt. Izrael ni pristal na zahtevo in pojasnil, da nima ozemeljskih ambicij in da je pripravljen umakniti sile, če Naser podpiše mirovno pogodbo z zagotovilom, da bo prekinil z nasilnimi akcijami proti Izraelu. To bi pomenilo, da bi moral razpustiti fedajine, uradno razglasiti konec ekonomskega bojkota, prekiniti z morskimi blokado ob Rdečem morju in Sueškem prekopu in zagotoviti, da ne bo ustanovil nobene vojaške zveze, ki bi bila usmerjena proti Izraelu (Eban 1977, 218).

Kriza je dobila še večje razsežnosti, ko je postalo očitno, da bodo britanske in francoske sile napadle Egipt.

Izraelci so pred Generalno skupščino OZN 2. novembra svojo akcijo upravičevali na podlagi 51. člena Ustanovne listine Organizacije Združenih narodov, ki vsaki državi članici zagotavlja naravno pravico do samoobrambe. Kljub temu je bila mirovna resolucija izglasovana²³, zato je Generalna skupščina OZN sprejela predlagano ameriško resolucijo o takojšnji prekinitvi ognja in o umiku vseh enot z zasedenega egiptovskega ozemlja v najkrajšem možnem času. Na območje pa bi poslali

²² Kot so leta 1950 storile v primeru korejske vojne

²³ Proti so glasovale: Velika Britanija, Francija, Izrael, Avstralija in Nova Zelandija.

mednarodne mirovne enote²⁴, ki bi poskušale v čim krajšem času vzpostaviti neovirano plovbo skozi Sueški prekop.

Ameriški predsednik je po grožnjah SZ 5. novembra in po umiku britanskih in francoskih enot z zasedenega ozemlja, še dodatno pritisnil na Izrael, da se mora brezpogojno in nemudoma umakniti z zasedenega ozemlja. Pod pritiskom ZDA in SZ je Izrael popustil in 9. novembra sprejel odločitev o umiku svojih enot z zasedenega egiptovskega ozemlja pod pogojem, da na zasedeno ozemlje prispejo mednarodne sile OZN.

Američani so bili trdno odločeni, da se mora Izrael brezpogojno umakniti z zasedenega ozemlja v skladu z resolucijo OZN, da se ohrani ugled in spoštljivost mednarodne organizacije, kakor tudi da se zaščitijo ameriški interesi v arabskem svetu. Za vsem tem pa so se skrivali predvsem strateški interesi za prevlado zahodnega oz. vzhodnega bloka na Bližnjem vzhodu. Z upočasnjevanjem umika izraelskih enot je SZ pridobivala na vplivu v arabskem svetu, ZDA pa so ga izgubljale. Američani so se bali tudi Naserjeve prekinitve dotoka nafte iz Perzijskega zaliva v Zahodno Evropo, če bi jim v kratkem času ne uspelo pritisniti na Izraelce. (Tal 2001, 41).

12 POSREDOVANJE OZN

Na podlagi sprejetih resolucij št. 997 in 998 Generalne skupščine OZN je Generalni sekretar Dag Hammarskjöld Library izdelal načrt o ustanovitvi prve mirovne operacije UNEF I²⁵. V svojem načrtu je predlagal naslednja glavna določila misije: na podlagi resolucije št. 337 so sile omejene v svojem delovanju s strani mednarodnega prava; če se države v sporu ne strinjajo z namestitvijo in operacijami teh mirovni sil, jih Generalna skupščina OZN ne pooblasti za delovanje. Generalna skupščina je v resoluciji št. 1000 5. novembra 1956 sprejela predlog o ustanovitvi poveljniškega štaba odgovornega za nadzor premirja.

²⁴ Mednarodne policijske enote je predlagal kanadski zunanji minister Laster Pearson. Predlog so v OZN sprejeli (Herzog 1982, 140).

²⁵ United Nations Emergency Force.

Resolucija št. 997 Generalne skupščine OZN

ZDA so predlagale resolucijo, ki jo je sprejela Generalna skupščina 2. 11. 1956, s 64 glasovi za, 5 glasovi proti in 6 vzdržanimi glasovi. V predlogu so se opirale na premirje med Egiptom in Izraelom 24. februarja 1949, ki so ga Izraelci prekršili s tem, da so prodrli globoko v egiptovsko ozemlje. Francija in Velika Britanija nimata pravice posredovati z vojaško silo proti Egiptu. Vsekakor pa se mora preprečiti, da bi se s temi dejanji prekinil promet skozi Sueški prekop, saj bi bila to velika škoda za številne države. Zato so obsodili zasedbo Gaze in Sinaja ter izrazili veliko zaskrbljenost nad trenutnimi okoliščinami in zahtevali (Yewish virtual library 2009a):

1. Vse strani, vpletene v agresijo, je potrebno pripraviti, da bodo privolile k takojšnji prekinitvi ognja in prenehanju vojaških manevrov.
2. Vse sile se morajo umakniti za demarkacijsko linijo in se odreči zasedenemu teritoriju ter pričeti zelo natančno upoštevati določila iz premirja.
3. Vse članice OZN naj prenehajo pošiljati vojaško opremo na območje, kjer se izvaja nasilje.
4. Po premirju je potrebno storiti vse, da bo sueški prekop ponovno odprt in da bo zagotovljena prosta plovba (United nations 2009a).

Resolucija št. 999 Generalne skupščine OZN

Kljub resoluciji 997, ki je pozvala k prekinitvi ognja in umiku sil, se je boj nadaljeval. Do 4. novembra je bila večina Sinaja že v Izraelskih rokah. Generalna skupščina je nato pripravila dve resoluciji. V prvi, resoluciji 998 (ES-I), so pozvali generalnega sekretarja, naj v roku 48 ur predloži načrt za vzpostavitev vojaških enot Združenih narodov, v drugi resoluciji 999 (ES-I) pa so ponovno potrdili resolucijo 997. Ta resolucija je bila sprejeta z 59 glasovi za, 5 proti in 12 vzdržanimi glasovi.

Resolucija je pozivala stranke k premirju in umiku vseh sil za demarkacijsko linijo, k vzdržanju vpadov na sosednje območje in k natančnem upoštevanju določbe iz sporazuma o premirju, zato so člani Generalne skupščine OZN: (Jewish virtual library 2009b):

1. potrdili resolucijo 997 (ES-I) in ponovno pozivali vpletene strani k takojšnjemu sprejetju določb, navedenih v resoluciji;
2. pooblastili generalnega sekretarja, da nemudoma poskrbi, da pride do prekinitve ognja in ustavitve pretoka vojaških sil in orožja na tem območju;

3. zahtevali, da generalni sekretar s pomočjo glavnega predstavnika in članic OZN pridobi privolitev o umiku vseh sil za demarkacijsko linijo (Isreal Ministry for foreign affairs 2009).

Resolucija št. 1000 Generalne skupščine OZN

V jutranjih urah 5. novembra 1956 je Izrael osvojil zadnjo egiptovsko oporišče na Sinaju, Sharm el-Sheikh, ter zaključil z operacijami, ki so jih pričeli 29. oktobra 1956. Še isti dan je generalni sekretar predložil načrt za misijo UNEF I. To so omogočile Kanada, Norveška in Kolumbija, ki so predložile resolucijo, ki je bila sprejeta na Generalni skupščini s 57 glasovi za, nič proti in 19 vzdržanimi. Resolucija je vsebovala (Jewish virtual library 2009c):

1. zahtevo po vzpostavitvi UNEF enot za zagotovitev in nadzor prenehanja sovražnosti v skladu z vsemi pogoji iz resolucije 997 (ES-I) Generalne skupščine z dne 2. novembra 1956;
2. imenovanje poveljnika misije na podlagi nujnih primerov, ki je postal general major E. L. M. Burns;
3. pooblastilo poveljnika, da izbere določeno število častnikov, ki so državljani držav, ki niso stalne članice Varnostnega sveta;
4. poziv generalnemu sekretarju, da sprejme takšne upravne ukrepe, ki utegnejo biti potrebni za hitro izvedbo ukrepov, predvidenih v tej resoluciji (United nations 2009a).

Resolucija št. 1001 Generalne skupščine OZN

Predlagalo jo je 19 držav članic in je bila sprejeta 7. novembra 1956. V tej resoluciji so opredelili obseg dejavnosti sil UNEF I, vzpostavitev svetovalnega komiteja in zaprosili poveljnika sil, da sestavi velikost enote. 64 držav je glasovalo za, nobena proti, 12 pa se jih je vzdržalo in tako so (Jewish virtual library 2009d) :

1. pozivali generalnega sekretarja, da nadaljuje pogovore z vladami držav članic v zvezi s ponudbami za sodelovanje sil;
2. prosili poveljnika, po posvetovanju z generalnim sekretarjem glede velikosti in sestave, da nemudoma nadaljuje s sestavo enot UNEF I;
3. odobrili pravila o financiranju mednarodnih sil, kot je zapisano v 15. členu poročila generalnega sekretarja;

4. ustanovili Svetovalni odbor, katerega predsednik je generalni sekretar, sestavljen pa je iz predstavnika iz vsake od naslednjih držav: Brazilija, Kanada, Ceylon²⁶, Kolumbija, Indija, Norveška in Pakistan, in od njega zahtevali, da pretehta odločitve za delovanje v misiji UNEF I, ki jih Generalna skupščina še ni obravnavala in ki ne spadajo na področje poveljnika sil;
5. pooblastili generalnega sekretarja za izdajanje vseh predpisov in navodil, ki so lahko ključnega pomena za učinkovito delovanje v sili, po posvetovanju z odborom, in sprejeli vse potrebne upravne in izvršilne ukrepe;
6. odločili, da je Svetovalni odbor za izvajanje različnih nalog pooblaščen, da z običajnimi postopki zahteva sklic Generalne skupščine in poroča na njej, ko se pojavijo nujne zadeve;
7. zaprosili vse države članice, da ponudijo pomoč, da bo poveljstvo Združenih narodov neovirano opravljalo svoje naloge, vključno z dogovori za prevoz na in z območja posredovanja (United nations 2009a).

Resolucija št. 1002 Generalne skupščine OZN

6. novembra 1956 sta Velika Britanija in Francija napovedali, da bosta prekinili z ognjem in da bosta zapustili območje prekopa brez predhodnih pogojev. Izrael je sprejel premirje z dne 3. novembra, pod pogojem o svobodi plovbe in ureditvi odnosov z Egiptom preden se bodo umaknili s svojimi enotami. Generalna skupščina je zato 7. novembra sprejela resolucijo s 65 glasovi za, 1 proti in 10 vzdržanim in (Jewish virtual library 2009a):

1. Potrdila vse resolucije 997 (SE-I) iz 2. novembra 1956, 998 (ES-I) in 999 (ES-I) iz 4. novembra 1956 in 1000 (ES-I) iz 5. novembra 1956;
2. Še enkrat pozivala Izrael, da nemudoma umakne vse svoje sile za demarkacijsko linijo, ki je bila določena v mirovnem sporazumu med Egiptom in Izraelom 24. februarja 1949;
3. Pozivala še enkrat Veliko Britanijo in Francijo, da nemudoma umakneta vse svoje sile iz egiptovskega ozemlja, skladno z zgoraj omenjenimi resolucijami;

²⁶ Od leta 1972 Šri Lanka

4. Pozivala generalnega sekretarja, da predstavi resolucije zadevnim strankam in zahteva, da nemudoma poroča generalni skupščini o skladnosti s to resolucijo (United nations 2009a).

Resolucija št. 1124 Generalne skupščine OZN

V številnih resolucijah, v katerih je Generalna skupščina pozivala Izrael k popolnemu umiku iz Sinaja in Gaze, med njimi so bile resolucija 1120 (XI) z dne 24. novembra 1956, ter resolucija 1123 (XI) z dne 19. januarja 1957. 2. februarja 1957, je bila kot zadnja sprejeta resolucija št. 1124 s 74 glasovi za, 2 proti in 2 vzdržanima glasovoma. Nobena od teh resolucij pa se ni sklicevala na svobodo plovbe ali prihodnostjo Gaze ob sklicevanju na resolucije 997 (ES-I) z dne 2. novembra 1956, 998 (ES-I) in 999 (ES-I) z dne 4. novembra 1956, 1002 (ES-I) z dne 7. novembra 1956, A/RES/410 z dne 24. novembra 1956 in A/RES/453 z dne 19. novembra 1957. V resoluciji je bilo zapisano, da:

1. Obžalujejo neskladnost z Izraelom o umiku svojih enot za demarkacijsko linijo, kljub ponovljenim zahtevam Generalne skupščine ZN;
2. Pozivajo Izrael, naj dokončno umakne svoje enote za demarkacijsko linijo brez nadaljnjega odlašanja (United nations 2009b).

V tistem času so se v OZN odločali med tremi možnimi koncepti vodenja mirovne misije in na koncu so sprejeli načelo, da je delovanje poveljnika misije podrejeno Generalni skupščini in Varnostnemu svetu OZN. Njegova odgovornost je določena tako, da je povsem neodvisen od politike in stališč držav, ki so članice OZN, pripadnike držav pa izbere iz držav, ki niso stalne članice Varnostnega sveta OZN (The Blue Helments 1996: 37). Mirovne sile ne bi smele v nobenem primeru prevzeti oblasti nad območjem, ki so ga opazovale, in so morale sodelovati z lokalnimi oblastmi za dosego miru. Misija se je na podlagi odločitve generalnega sekretarja OZN financirala tako, da so države, ki so zagotovile osebje, krile stroške opreme in plač, OZN pa je kril ostalo (The Blue Helmets 1996, 38).

Mirovna misija UNEF I je bila ključni element prizadevanja OZN, da razreši krizo, ki je nastala ob posredovanju britansko-francoskih in izraelskih vojaških sil na območju Egipta. Zagotavljala naj bi pogoje za umik teh sil in za uresničevanje sporazuma o

premirju. UNEF I je postala prva prava operacija za ohranjanje miru pod okriljem OZN.

Takoj po pooblastilu Generalne skupščine je skupina opazovalcev pod okriljem misije UNTSO začela z načrtovanjem, kakšna naj bi bila misija UNEF I. OZN je morala za namestitev pridobiti soglasje Egipta, saj misija UNEF I na podlagi VII. poglavja Ustavne listine OZN ni bila sprejeta. Egipt je hotel imeti prej razčiščene nekatere elemente iz resolucije: vprašanje o umiku mirovnihi sil po tem, ko bi se britansko-francoske sile že umaknile in kako dolgo bodo mirovne sile nastanjene na območju. OZN je podal jasna zagotovila, da s prihodom mirovnihi sil ne bo kršena egiptovska suverenost in poudaril, da je prisotnost mirovnihi sil odvisna od konsenza sprtihi strani (The Blu Helmets 1996, 38).

14. novembra 1956 je egiptovska vlada privolila v prihod mirovnihi sil UNEF in naslednji dan je na območje že prišla prva skupina. Egiptovska vlada se na začetku ni strinjala s prisotnostjo kanadskih, norveških in danskih vojakov v misiji, ker so pripadali zvezi NATO in so bili zato z Britanci preveč povezani, a so problem rešili. Število vojakov v misiji je bilo določeno na podlagi predloga poveljnika misije in generalnega sekretarja OZN. Slednji je v dogovoru z Egiptom in poveljnikom misije določil, da bo sprejel v sestavo misije pripadnike 10 držav. Število pripadnikov misije je v letu 1957 naraslo na 6.000 in se nato zmanjševalo.

Prva naloga generalnega sekretarja Hammarskjolda je bila zagotovitev premirja, ki je bilo zahtevano v resoluciji št. 997, poleg tega pa je s Francijo in Veliko Britanijo moral doseči njun umik z območja Sueškega prekopa, saj sta državi svoj umik pogojevali s prihodom sil UNEF I. Prvi pripadniki UNEF I so prišli na območje Sueškega prekopa 15. in 16. novembra 1956, toda obljube so ostale neizpolnjene. Generalna skupščina OZN je 24. novembra zato predlagala resolucijo, v kateri je zapisala, da so na območju Sueškega prekopa nastanjene še celotne britanske sile in dve tretjini francoskih. Po nekajkratnih pogovorih so se britanske in francoske sile dokončno umaknile šele 22. decembra. Za umik sta bila potrebna skoraj dva meseca naporov, v primeru umika izraelskih enot pa so ti trajali še veliko dlje. Izraelske sile so se z območja umikale postopoma, in sicer po pasovih ter 14. januarja 1957 še vedno zavzemale območje Sharm el-Sheikha. Odprto je ostalo še vprašanje Gaze. Izrael je namreč predlagal svojo rešitev glede območja Gaze. Egipt naj bi po njihovem mnenju nelegalno zasedel to območje leta 1948 in ga do leta 1956 uporabljal za svoje podtalne akcije. Po izraelskem načrtu bi se njihove vojaške sile umaknile s tega

območja, vse civilne pa naj bi ostale znotraj Gaze. Sile misije UNEF I naj ne bi vstopile na to območje, Izrael pa naj bi zagotovil sodelovanje z Uradom za begunce OZN, ki je bil nastanjen na območju. OZN se z izraelskim predlogom glede Gaze ni strinjal in je vztrajal pri določilih, ki so bila sprejeta s sporazumom o premirju leta 1949. Le ta je Egiptu dodeljeval vso administrativno oblast na tem območju. Izraelske sile so se umaknile z območja Gaze šele marca 1957 (The Blue Helmets 1996, 50). Nesoglasja so se nadaljevala tudi glede območja nastanitve sil UNEF. Izrael nikakor ni hotel imeti sil UNEF I na svoji strani demarkacijske linije.

Delovanje operacije UNEF I se lahko razdeli v štiri faze:

1. faza je trajala od sredine novembra do konca decembra 1956 in je bila osredotočena na umik francosko-britanskih sil z območja Port Said v Sueškem prekopu;
2. faza je trajala od konca decembra 1956 do marca 1957, kjer so nadzirali umik izraelskih sil z območja Egipta;
3. faza je bila usmerjena na nadzor Gaze in Sharm el Sheikh;
4. faza je trajala od začetka namestitve sil UNEF I na demarkacijskih linijah med Izraelom in Egiptom do leta 1967 (The Blue Helmets 1996, 50).

13 PREMIRJE IN POSLEDICE VOJNE

Pred političnim pritiskom velesil, Združenih narodov, svetovne javnosti in še posebej britanske javnosti je Velika Britanija pristala na premirje 7. novembra ob 2:00. Franciji ni preostalo drugega, kakor da je sledila Veliki Britaniji. Neuspela operacija je Izrael popolnoma osamila, zato je moral pod pritiskom popusti in se umakniti z zasedenega egiptovskega ozemlja. Izraelske enote so se začele umikati šele 2. decembra. Umik je bil postopen, a dovolj hiter, da so se izognili političnemu pritisku Združenih narodov in ZDA. Za postopen umik iz Sinaja in Gaze se je izraelski premier Ben-Gurion odločil zato, ker je hotel prej zagotoviti ameriško garancijo za neovirano plovbo skozi Tiransko ožino ter dobiti zagotovilo, da Gaza ne bo prešla pod egiptovski nadzor. Vendar zagotovila s strani ZDA do začetka februarja 1957 ni dobil, saj je bila slednja prepričana, da je to naloga Združenih narodov. Izraelske enote se zato niso umaknile z zasedenega ozemlja. ZDA so zagrozile, da bodo Združeni narodi ukrepali s sankcijami, če tega ne storijo takoj.

11. februarja so Američani poslali Izraelcem dokument, v katerem je bilo predstavljeno ameriško mnenje glede Tiranske ožine in Gaze: ZDA je bila prepričana, da Akabski zaliv pripada mednarodnim vodam, zato nima nobena država pravice ovirati plovbe skozenj. Kakršno koli oviro ali napad na Izraelske ladje bi Američani razumeli kot napad na izraelsko lastnino in slednji bi imeli vso pravico do samoobrambe skladno z 51. členom Ustanovne listine OZN. Zagotovilo in podporo pri izgradnji naftovoda, ki bi povezoval Rdeče morje z Mediteranskim, bi Izraelci dobili s strani ZDA, takoj ko bi se strinjali s popolnim umikom svojih enot skladno z resolucijo Generalne skupščine z dne 2. februarja 1957 (Alteras 1993, 262). Problem pa je nastal pri Gazi, saj niti OZN niti ZDA niso imele pravice zahtevati od Egipta, da pristane na spremembe premirja iz leta 1949, ki je Egiptu dajalo vso pravico do zasedbe. So pa obljubili, da bodo, če se Izraelci umaknejo iz Gaze, na to območje takoj poslali mednarodne sile Združenih narodov in preprečili egiptovskim silam delovanje na tem območju.

Na drugi strani pa je kongres v ZDA popolnoma nasprotoval sankcijam proti Izraelu, prav tako kakor tudi večina članic zveze NATO.

22. februarja je poskušalo šest arabskih držav pri ZDA doseči, da bi pozvale vse države k prekinitvi vojaške, gospodarske in finančne pomoči Izraelu. Napovedale so še, da se bodo v primeru neizpolnjevanja njihovih zahtev obrnile na SZ.

1. marca je zunanja ministrica Golda Meir pred Združenimi narodi oznanila, da se Izrael umika iz Gaze in Sharm el-Sheikha v pričakovanju in upanju, da bodo civilni in vojaški nadzor nad območjema prevzele mednarodne enote ZN. Poudarila je še, da bosta Tiranska ožina in Akabski zaliv prevozna za vse države, kakršno koli blokado pa bodo razumeli kot napad na Izrael, nanj pa bodo odgovorili s samoobrambo, tako kot je zapisano v 51. členu Ustanovne listine OZN (Tal 2001, 42). Umik izraelskih enot je spremljalo nasilje. Vojaki OZN so na območju Gaze povsem izgubili nadzor nad fedajini in celotno situacijo. Dva dni po umiku, ko so nadzor prevzele mednarodne enote OZN, je Naser določil vojaškega guvernerja brez posvetovanja z OZN in ta odločitev je na to območje prinesla probleme, ki trajajo še danes.

Po prevzemu nadzora nad Sharm el-Sheikom so izraelske ladje končno svobodno zaplule v mednarodne vode skozi Tiransko ožino (Herzog 1982, 139). Kljub popolnemu umiku so Izraelci dosegli, da Naser vse do leta 1967 ni izzival vojne, Tiranska ožina je bila odprta za vse ladje in pristanišče Eilat se je naglo razvijalo.

Prav tako je Egipt prenehal s kopičenjem fedajinov na Sinajskem polotoku in se kljub pozivu ostalih arabskih držav, da se združijo zoper Izrael, temu izognil.

Po desetih letih je Naser ukazal mednarodnim silam OZN umik iz Sinaja in za Izrael uvedel ponovno blokado in vojna je bila spet na obzorju. Izrael je glede vojaških zmogljivosti med sovražniki in zaveznicami, ki so mu pričele prodajati orožje²⁷, pridobil na ugledu ter s porazom egiptovske vojske postal najmočnejša vojska na Bližnjem vzhodu. Njegova glavna dobaviteljica orožja je bila vse do pričetka šestdnevne vojne Francija, nato pa je de Gaulle uvedel embargo na prodajo orožja Izraelu, pa tudi njuni odnosi so se močno poslabšali (Bar-on 1992, 321).

Premirje med Egiptom in Veliko Britanijo ter Francijo je pokazalo, da operacija Mušketir ni uspela, saj jima ni uspelo z oblasti odstraniti Naserja in zasesti območja Sueškega prekopa. Njune sile so sicer za nekaj časa prevzele nadzor nad Port Saidom, Port Fuadom in severnim sektorjem Sueškega prekopa, nato pa so ju Američani s političnim in ekonomskim pritiskom, še posebej šibko Veliko Britanijo, prisilili k umiku. Francija je iz vojne prišla popolnoma poražena. Njen položaj svetovne velesile je bil resno ogrožen, nadzor nad Severno Afriko pa je povsem izgubila. V Veliki Britaniji so naftne zaloge kopnele in v novembru je že kazalo, da bo zaradi naftne krize prišlo do ekonomske katastrofe. Zaradi blokade v Sueškem prekopu so tankerji morali iz Perzijskega zaliva na dolgo in dražjo pot okrog Afrike, uničenje naftovodov v Siriji pa je še dodatno zmanjšalo količino nafte, namenjene v Evropo. Do sredine novembra je britanski premier izgubil vso podporo v svojem kabinetu, laburistični stranki, ZDA in OZN, zato se je umaknil. Začasno je vodstvo kabineta prevzel Haroldo Macmillan²⁸. 3. decembra je določil brezpogojni umik iz Egipta, da bi pridobili nazaj ameriško finančno podporo, ki je bila nadvse potrebna za obstoj britanske ekonomije in gospodarstva. Medtem, ko se je Velika Britanija odločila za ponovno okrepitev odnosov z ZDA, se je Francija odločila povsem drugače. Odločila se je postati samostojna jedrska sila, neodvisna od Velike Britanije, ZDA in zveze NATO (Varble 2003, 80-84).

Po koncu vojne je Egipt dobil ekskluzivno pravico za nadzor nad Sueškim prekopom. Ideja Velike Britanije in Francije, da bi Egipt regionalno in mednarodno izolirali, se ni

²⁷ Pred tem je bila nabava orožja odvisna od predčasnega dogovora z ZDA, Veliko Britanijo in Francijo.

²⁸ Januarja 1957 je Harold Macmillan postal novi premier in nadomestil Edna in s tem se zaključila njegova tridesetletna politična kariera (Varble 2003, 84).

uresničila. Egiptovski predsednik Naser ni bil strmoglavljen, postal je le še močnejši, vplivnejši in priljubljenejši predsednik ne samo v Egiptu in Arabskih državah, ampak tudi v državah tretjega sveta. Egipčani so prepričani, da so kljub številnim izgubam dosegli nacionalno zmago. Ta vojna je imela vpliv tako na domačo kakor tudi na zunanjo politiko revolucionarnega Egipta. 1. januarja je vlada uveljavila zakon, s katerim je preklicala 19. oktobra 1954 podpisan sporazum z Veliko Britanijo. Izrael je postal med arabskimi državami država, ki jo podpirajo imperialistične države, kar pa škoduje arabski enotnosti in razvoju (Tal 2001, 204). Egipčani so bili prepričani, da bodo, ko bodo dovolj močni, bodo državo Izrael uničili (Bar-on 1992, 318).

15 ZAKLJUČEK IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ

Po koncu kampanje so bile vse tri države koalicije iz Sèvresa velike poraženke. S tem so se dokončno končale ne le britanske imperialne namere na Bližnjem vzhodu, temveč je upadel kakršen koli vpliv Francije na Bližnjem vzhodu, zato se je preusmerila na alžirski del severne Afrike. Končala pa se je tudi politična kariera britanskega premiera Anthonyja Edna, ki je kot zadnji vodja vlade poskušal dokazati, da je Velika Britanija imperialna velesila, a mu je kot prvemu uspelo ravno nasprotno. Britanski poraz je oslabil zaveznitva na Bližnjem vzhodu, še zlasti z Irakom in delno z Jordanijo. Nič drugače ni bilo s Francijo, ki je za poraz krivila Veliko Britanijo in je bila še bolj na udaru kritik ZDA in SZ. Obe velesili pa sta začeli sistematično večati vpliv, predvsem SZ v arabskem svetu. Izrael je bil deležen najostrejših kritik s strani SZ, ki si je hkrati na ta način utrjevala položaj v arabskem svetu. Istočasno pa je zabeležila novo zmago v blokovski tekmi in razširila svoje vplivno območje.

Izrael je bil sicer zmagovalec v vojaškem, Egipt, predvsem Gamal Abdel Naser, ki so ga v arabskem svetu videli kot bodočega vodjo vseh Arabcev, pa v političnem smislu. Na podlagi številnih resolucij je moral Izrael umakniti svoje čete s Sinaja in Gaze ter ju vrniti Egiptu. Razmejitveno linijo od Gaze do Sharm el Sheikh pa so prevzele enote OZN. Kljub temu pa je bila kampanja za Izraelce z vojaškega vidika uspeh, saj so dosegli pomembno vojaško zmago z majhnim številom žrtev, operacija Kadesh je bila predpriprava za naslednjo vojno. Zaplenili so tudi precejšnje količine egiptovskega sovjetsko - češkoslovaškega orožja, ki so ga uporabili v naslednji vojni. Ena redkih pozitivnih strani celotne kampanje pa je bila za Izraelce vsekakor odprtje Tiranske ožine in prosta plovba skozi Akabski zaliv. To je leta 1967 zaradi pomorske blokade povzročilo nove spore in konflikte, ki so se končali z bliskovitim izraelskim napadom najprej na Egipt, kasneje pa še na Sirijo in Jordanijo, čemur je ponovno sledila razmejitev pod okriljem OZN in nekajletni mir s sosednjimi državami. Sovjetska hegemonistična politika, ki za Izraelce ni bila sprejemljiva in naraščajoča moč židovskega lobija v ZDA, kjer je bil J.F. Kennedy poslednji predsednik, ki je bil izvoljen brez pomoči tega lobija. Večal se je tudi ameriški vojaški in politični vpliv, s katerim so poizkusili (in tudi uspeli) precej nevtralizirati sovjetskega, Izraelu pa je to omogočilo dokaj hiter gospodarski razvoj ter konkretno ameriško vojaško in

gospodarsko pomoč. V nasprotnem primeru bi bila zmaga v vojni leta 1956 za Izrael povsem nepomembna, tako kot je bila za Britance in Francoze.

V začetku sem podala tri hipoteze, ki jih bom v nadaljevanju potrdila ali zavrgla.

Hipoteza 1: Izrael je vstopil v vojno zaradi utrditve položaja v mednarodni skupnosti, pridobitve zaveznikov med velesilami, predvsem pa zaradi materialnih (vojaških) koristi, kjer je bil v ozadju tudi jedrski reaktor.

Izrael je vstopil v vojno zato, ker je bil s strani arabskih držav povsem izoliran, s strani evropskih držav pa ne preveč priljubljen partner. S povezovanjem z zahodnimi državami zlasti s Francijo, si je omogočil povečanje vojaške moči v konvencionalnem orožju, po vojni pa se je dokopal do Ben Gurionove največje želje - jedrskega reaktorja (Dimona), katerega zmožnost pridobivanja plutonija Izrael še danes zanika, vse to pa je dodobra razjezilo Američane, saj bi lahko sledile zahteve arabskih držav da se v tem vidiku vojskovanja izenačijo z Izraelom. Poleg Francije je po vojni Izrael pridobil podporo tudi s strani ZDA ter posledično nove količine orožja, kar je močno vplivalo na vojaška in strateška razmerja na Bližnjem vzhodu. Vsekakor je sueška kampanja vplivala na šest dnevno vojno leta 1967, predvsem z vojaškega vidika. Izraelske zmage v šest dnevni vojni pa ni mogoče razumeti, če ne upoštevamo taktičnih zamisli in bojnih operacij iz vojne leta 1956. Izraelska vojaška moč se je po vojni začela krepiti, izraelska vojska pa je zaradi pridobljenih izkušenj, neprestanega usposabljanja svoje vojske in dotoka novega orožja postala daleč najmočnejša regionalna sila, kar je še danes. Zavezništvo s Francozi, počasi prihajajoča ameriška pomoč in lobiranje v Evropi so postavili temelje novi letalski in oklepni moči, kar jim je leta 1967 prineslo zmago, tako da lahko v celoti potrdim prvo hipotezo. Izrael je vse tri cilje tudi dosegel. Ob tem pa ne upoštevam, da si je nabral več sovražnikov, kot je pričakoval.

Hipoteza 2: Leta 1955 sklenjeni vojaški pakt med Egiptom in Sovjetsko zvezo bi lahko resno ogrozil Izrael.

Leta 1955 sklenjeni sporazum o nakupu velikih količin orožja med Egiptom in Sovjetsko zvezo, je za Izrael predstavljal dejansko grožnjo, saj je šlo za ogromne količine sodobnega orožja, ki je bilo namenjeno izključno za morebitno vojno z Izraelom.

Izrael je takoj odreagiral in poizkušal zagotoviti novo orožje zase, saj je večina takratnega težkega orožja izvirala še iz 2. svetovne vojne, to pa brez zavezništva s katero od velesil ni bilo mogoče. Tako, da lahko potrdim tudi drugo hipotezo, saj je bil

Izrael ob oboroževanju arabskih držav dejansko ogrožen, saj ni imel stalnega dobavitelja (niti denarja) predvsem za nakup visoko tehnoloških orožij, kot so bila letala, radarji, rakete itd. S kopenskim orožjem je bilo lažje - to se je našlo še vedno na zahodno evropskih vojaških odpadkih. Večino izraelskega oklepne orožja so še vedno predstavljali obnovljeni tanki Sherman iz 2. svetovne vojne, katere se je dalo dobiti po vsej Evropi. Najpomembnejši premik pa so pomenili tanki tipa Centurion, ki so bili ne le boljši od sovjetskih tankov T-40 temveč tudi od prihajajočih T-54/55. Oklepne enote so zaradi tega postale ost izraelske vojske. Na drugi strani Arabci niso imeli nikakršnih težav, saj je orožje je prihajalo v neomejenih količinah, na odloženo plačilo. Vendar so za vojno potrebni tudi dobro izurjeni vojaki in ravno v kvaliteti slednjih je arabska družba močno zaostajala.

Hipoteza 3: Sinaj je bil za Izrael pomemben strateški ščit, ki jim je dajal časovno prednost v primeru egiptovskega napada.

Sinaj je težko prehodna puščava s tremi uporabnimi prelazi in za obrambo zahteva mobilno vojskovanje, dobre zveze, odlično bojiščno koordinacijo in vrhunsko logistično oskrbo. V vojni leta 1956 je bil Sinaj najbolj enostavna rešitev napada na Egipt, kjer ni bilo potrebno prečkati Sueškega prekopa, hkrati pa je Izrael izpolnil obveznosti iz pogodbe iz Sèvres.

Poleg že omenjene zaokrožitve izraelskega ozemlja in kasnejšega umika je ostal Sinaj vsekakor vrhunska vojaška prioriteta v izraelski vojaški (obrambni) doktrini. Leta 1956 seveda nihče ni pričakoval s kakšnimi stroški bi bila (bo) povezano začasno zavzetje Sinaja, kjer ni bilo niti vode, ne elektrike, vendar si o tem leta 1956 nihče ni pretirano belil glave. Še vedno je demilitariziran Sinaj pomenil dokajšnjo varnost za Izrael, večja koncentracija egiptovske vojske pa bi bil jasen znak, da se bližajo težave. Ta scenarij se je pričel odvijati v letih 1966/67 in Izraelci so se odločili, da dokončajo delo iz vojne 1956. Takrat je bila ameriška politična podpora že tako močna, da so lahko obdržali Sinaj skoraj trideset let in šele misija Anvarja el Sadata s prihodom v Kneset in kasnejše pogajanje v Camp Davidu (Carter, Begin in Sadat) je Sinaj spet vrnila Egipčanom, vendar z jasno obljubo, da ostane demilitarizirna cona med državama. Tako lahko potrdim tudi tretjo hipotezo.

Po koncu vojne leta 1956 so odnosi med arabskimi državami in Izraelom spet dobil svoje poprejšnje oblike, saj se je vojno stanje sprevrglo v takšno premirje, iz kakršnega se še nikoli ni rodil mir.

16 LITERATURA

1. Al Joundi, Sami. 1972. *Židje in Arabci*. Ljubljana: Zavod Borec.
2. Alters, Isaac. 1993. *Eisenhower and Israel: U.S.- Israeli Relations, 1953-1960*. Florida: University Press of Florida.
3. Bowyer, Richard. 2004. *Dictionary of Military Terms*. 3. izdaja. London: Bloomsbury.
4. Dayan, Moshe. 1965. *Diary of the Sinai campaign*. New York: Da Capo Press.
5. Eban, Abba. 1977. *An Autobiography*. New York, NY: Random House.
6. Eisenhower, D. Dwight. 1963. *The White House Years: Waging Peace 1956-1961*. Garden city, New York: Doubleday.
7. *Enciklopedija orožja, Orožje skozi tisočletje*. 2008. Radomlje: Defensor d.o.o.
8. *French navy*. 2009. Dostopno prek: <http://frenchnavy.free.fr/history/warsoperations/suez/suez.htm#suezcrisis>. (6. februar 2009).
9. Gilbert, Martin. 1993. *The Dent Atlas of the Arab-Israeli conflict*. 6. izdaja. London: JM Dent.
10. Herzog, Chaim. 1982. *The Arab- Israeli wars*. New York: Vintage Books.
11. Israel Ministry of foreign affairs. 2009. *Foreign Relations*. Dostopno prek: <http://www.mfa.gov.il/MFA/Foreign+Relations/Israels.htm> (15. maj 2009).
12. Jewish virtual library. 2009a. *United Nations General Assembly Resolution 997*. Dostopno prek: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/UN/unga997.html> (15. maj 2009).
13. --- 2009b. *United Nations General Assembly Resolution 999*. Dostopno prek: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/UN/unga999.html> (15. maj 2009).
14. --- 2009c. *United Nations General Assembly Resolution 1000*. Dostopno prek: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/UN/unga1000.html> (15. maj 2009).
15. --- 2009d. *United Nations General Assembly Resolution 1001*. Dostopno prek: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/UN/unga1001.html> (15. maj 2009).
16. --- 2009e. *United Nations General Assembly Resolution 1002*. Dostopno prek: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/UN/unga1002.html> (15. maj 2009).
17. --- 2009f. *United Nations General Assembly Resolution 1124*. Dostopno prek: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/UN/unga1124.html> (15. maj 2009).

18. Kramer, Mark. 1998. *New Evidence on Soviet Decision-Making*. London: Thousand Oaks.
19. Kurent, Boštjan. 2008. *Izraelski jedrski program 1948-2007*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
20. Laqueur, Walter in Rubin, Barry. 2001. *The Israel – Arab reader*. 6. izdaja. New York: Penguin books.
21. Lefebvre, Denis. 1996. *L'affaire de Suez*. Paris: Bruno Leprince.
22. Mordechai, Bar-on. 1994. *The Gates of Gaza*. New York: St. Martin's Griffin.
23. Neff, Donald. 1981. *Warriors at Suez: Eisenhower Takes America into the Middle East*. New York, NY: Simon & Schuster.
24. *Opća enciklopedija*. 1982. Zagreb: Jugoslovanski leksiografski zavod.
25. Peres, Shimon. 1995. *Battling for Peace: Memoris*. London: Weidenfeld & Nicolson.
26. Ra'anani, Uri. 1969. *The USSR Arms the Third World*. Cambridge, MA: MIT Press.
27. Smith, D. Charles. 2007. *Palestine and the Arab-Israeli Conflict*, 6. izdaja. New York: St. Martin's Griffin.
28. Steven's Balagan. 2009. *1956 Sinai Campaign*. Dostopno prek: <http://www.balagan.org.uk/war/ai/1956.htm> (9. marec 2009).
29. Tal, David. 2001. *The 1956 war*. London: Frank Cass & Co.
30. *The blue helmets: a review of United Nations peace keeping*. 1996. New York: United Nations.
31. The presidential papers of Dwight David Eisenhower. 2009. *Document 2064, 2. november 1956*. Dostopno prek: <http://www.eisenhowermemorial.org/presidential-papers/first-term/documents/2602.cfm> (16. maj 2009).
32. United Nations. 2009a. *Emergency Special Session. UNGA*. Dostopno prek: <http://www.un.org/ga/sessions/emergency.shtml> (15. maj 2009).
33. --- 2009b. *United Nation General Assembly*. Dostopno prek: <http://www.un.org/documents/ga/res/11/ares11.htm> (15. maj 2009).
34. Varble, Derek. 2003. *The Suez Crisis 1956*. Oxford: Osprey publishing.
35. Vatikiotis, P.J. 1987. *Nasser and his Generation*. London: Croom Helm.
36. Wikipedia. 2008a. *Suez Crisis 1956*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Suez_Crisis (15. oktober 2008).

- 37.--- 2008b. *Andre Beaufre*. Dostopno prek: [http://en.wikipedia.org/wiki/ Andr%C3%A9_Beaufre](http://en.wikipedia.org/wiki/Andr%C3%A9_Beaufre) (9. december 2008).
- 38.--- 2008c. *Akrotiri and Dhekelia*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Akrotiri_and_Dhekelia (9. december 2008).
- 39.--- 2008d. *Charles Keightley*. Dostopno preko: [http://en.wikipedia.org/wiki/ Charles_Keightley](http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Keightley) (9. december2008).
- 40.--- 2008d. *Al Qantarah*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Al_Qantarah_El_Sharqiyya (9. december 2008).
- 41.--- 2009. *Anglo-French task force*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Suez_Crisis#Anglo-French_Task_Force (9. marec 2009).
42. Žabkar, Anton. 2003. *Marsova dediščina*. Ljubljana: FDV.